

Neformalno obrazovanje u okviru organizacije Erasmus Student Network - iskustva i perspektive

---

Kačić-Bartulović, Helena

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:657007>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

DIPLOMSKI RAD

**NEFORMALNO OBRAZOVANJE U OKVIRU
ORGANIZACIJE ERASMUS STUDENT
NETWORK – ISKUSTVA I PERSPEKTIVE**

HELENA KAČIĆ-BARTULOVIĆ

Split, 2021.

Odsjek: Sociologija

Studij: Diplomski studij sociologije

Predmet: Sociologija obrazovanja

**NEFORMALNO OBRAZOVANJE U OKVIRU ORGANIZACIJE
ERASMUS STUDENT NETWORK – ISKUSTVA I PERSPEKTIVE**

Student:

Helena Kačić-Bartulović

Mentor:

izv. prof. dr. sc. Ivanka Buzov

Split, prosinac, 2021.

Sadržaj

1.	Uvod.....	1
2.	Neformalno obrazovanje	3
3.	Erasmus Student Network.....	8
3.1.	Misija, vizija i vrijednosti ESN-a	9
3.2.	Područja djelovanja ESN-a.....	9
3.2.1.	Kultura.....	10
3.2.2.	Mladi i obrazovanje	10
3.2.3.	Socijalna uključenost	11
3.2.4.	Zdravlje i blagostanje.....	11
3.2.5.	Okolišna održivost	11
3.2.6.	Vještine i zapošljavanje.....	12
3.3.	Struktura ESN-a.....	12
3.4.	Vrste članstva	14
4.	Neformalno obrazovanje u okviru ESN-a.....	15
5.	Metodologija.....	15
5.1.	Predmet rada.....	15
5.2.	Metoda, instrument i uzorak istraživanja	16
5.3.	Ciljevi istraživanja	17
5.4.	Način odabira sudionika.....	17
6.	Rezultati istraživanja - analiza intervjua	18
6.1.	Stavovi članova Erasmus studentske mreže o neformalnom obrazovanju	19
6.2.	Iskustva članova ESN-a na radionicama neformalnog obrazovanja	22
6.3.	Iskustva članova ESN-a u organizaciji	24
6.4.	Perspektive članova Erasmus studentske mreže glede zapošljavanja.....	26
6.5.	<i>Najlipše stvari u životu su džabe</i>	28
7.	Zaključak.....	30

8. Literatura	32
Sažetak.....	35
Abstract	36
Prilozi	37

1. Uvod

Društvo i obrazovanje strukture su koje postoje stoljećima. Još su u antičkom vremenu postojala razmišljanja o njihovom međuodnosu, a razvojem industrije i znanosti, povećanjem životnog standarda, masovnim školovanjem i otvaranjem obrazovnih ustanova uvjetovalo se povećanim interesom sociologije za znanstvenim proučavanjem odgoja i obrazovanja. Tako je nastala Sociologija obrazovanja, odnosno Sociologija odgoja ili Sociologija odgoja i obrazovanja, posebna disciplina sociologije čiji je predmet istraživanja prema autoru M. Vujeviću (1991: 5) bilo „istraživanje utjecaja društva na obrazovanje i utjecaj obrazovanja na društvo“. Neformalno je obrazovanje posebna tema unutar te discipline koju se do sada nije pretjerano istraživalo. Kako se u komuniciranju o obrazovanju na neki način uobičajeno podrazumijeva formalno obrazovanje odnosno školovanje, primarni je fokus teorijskih i empirijskih istraživanja bilo formalno obrazovanje pa su i teorijski pristupi, metodologija, hipoteze, ciljevi i metode istraživanja bile usmjerene na istraživanje formalnoga obrazovanja. S obzirom na značajnu ulogu obrazovanja u životu pojedinca i društava te ulogu neformalnog obrazovanja kao značajnog dijela suvremenog obrazovanja, pitanje neformalnog obrazovanja je od izuzetne važnosti.

Stvaranjem koncepta cjeloživotnog učenja i razvojem Europskog kvalifikacijskog okvira sve intenzivnije počinje promjena odnosa, s formalnih na neformalne i informalne načine ostvarivanja znanja. Tim procesima nastoji se povezati i usmjeriti europsko obrazovanje prema zajedničkom cilju, a sve u svrhu ostvarivanja prohodnosti, odnosno mobilnosti studenata i afirmaciju prakse cjeloživotnog učenja, što je, također, jedno od nastojanja organizacije Erasmus studentska mreža. Erasmus studentska mreža organizacija je koja svakodnevno radi na programima podrške studentima na razmjeni i razvijanju same mreže, a pritom koristeći neformalne metode učenja i komuniciranja usmjerene razvijanju novih kompetencija i znanja studenata/volontera uključenih u mrežu.

Struktura je ovoga rada podijeljena na dvije cjeline. Prva cjelina sadržava teorijski dio u kojem se definiraju i uspoređuju pojmovi obrazovanja, kao što je obrazovanje, formalno obrazovanje, neformalno obrazovanje i informalno obrazovanje, predstavlja organizacija Erasmus studentska mreža te način na koji je neformalno obrazovanje u njoj prisutno. Druga se cjelina odnosi na obrazlaganje pristupa empirijskog istraživanja gdje se definira tema te metodologija istraživanja, a zatim se izlažu rezultati istraživanja i zaključak. Rad sadrži i

sažetak na hrvatskom i engleskom jeziku te istraživački materijal (protokol za intervju, informirani pristanak, transkripti).

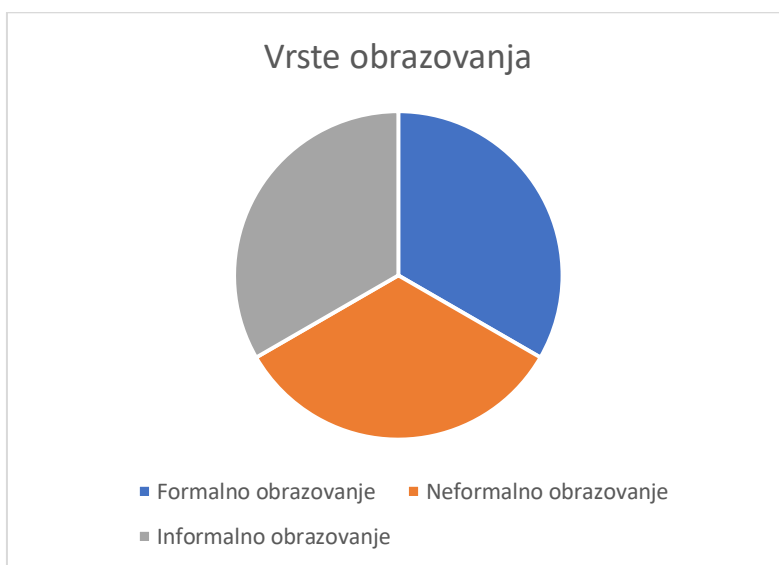
2. Neformalno obrazovanje

Bez obrazovanja nema ni društvenog napretka, a bez neformalnog obrazovanja ni budućnosti. Prije nego što se posvetimo definicijama neformalnog obrazovanja, prvo je potrebno definirati koncept obrazovanja.

Prema Kukinoj (2012: 198) definiciji, obrazovanje predstavlja „dinamičan proces kojim se proizvode i osiguravaju individualna znanja i vještine“. S time se slaže i Tunjić (2009: 62) koji ga definira kao „organizirano i sustavno razvijanje kognitivnih posebnosti i učenja pojedinca“.

Postoje tri temeljne vrste obrazovanja u suvremenom društvu, a to su:

- formalno obrazovanje,
- neformalno obrazovanje i
- informalno obrazovanje, kao što je prikazano na Slici 1.

Slika 1. Temeljne vrste obrazovanja u suvremenom društvu

Razlikovanje formalnog, neformalnog i informalnog obrazovanja prvi put susrećemo 50-ih godina prošloga stoljeća (Previšić, 2007: 69). Od tada do danas jasnije su se iskristalizirale njegove granice (Jurić, 2007: 70).

Prema Previšiću, informalno i neformalno obrazovanje, primjenjuju se u dijelovima obrazovne literature već duže vrijeme. Pojam neformalno učenje tek se nedavno počeo redovito koristiti, a u većem dijelu recenzirane literature proizlazi iz pojma neformalno obrazovanje. Iako bi se stručni pedagozi snažno usprotivili takvim definiranjem obaju pojmova, ovakvo se poimanje slaže i s još jednim izvorom – internetskim portalom Tjedan cjeloživotnog učenja. U njegovom pojmovniku stoji da neformalno učenje obuhvaća i neformalno obrazovanje i neformalno

osposobljavanje. Dapače, neformalno je obrazovanje (*non-formal education*) „svaki oblik obrazovanja koji ne dovodi do stjecanja novih kvalifikacija, odnosno novih diploma ili napredovanja na kvalifikacijskoj ljestvici. Označava organizirane procese učenja usmjerene na osposobljavanje odraslih osoba za rad, za različite socijalne aktivnosti te za osobni razvoj.“ Također, pojmovnik definira neformalno učenje (*non-formal learning*) kao „učenje uklopljeno u planirane opće ili strukovne aktivnosti koje nisu eksplicitno određene kao učenje (u smislu ciljeva učenja, vremena učenja ili podrške učenju). Neformalno učenje je intencionalno iz točke gledišta onog koji uči. U Hrvatskoj se koristi za označavanje organiziranih aktivnosti učenja sa ciljem unapređenja znanja, vještina i kompetencija, a za koje se ne izdaje javna isprava.“ (Cjeloživotno učenje, 2021.)

Ovdje svakako treba napomenuti profesora Hannua Salmija koji napominje kako se na obrazovanje i učenje gleda kao na sinonime, no da bi učenje bilo obrazovanje potrebna su dva aktera: onaj koji uči i onaj koji podučava. Dok se učenje može pojaviti i bez aktera koji prenosi znanje (Salmi, 1993:12).

Autor Eraut ne definira neformalno učenje jasnije od ovoga (Colley et al, 2003: 31). Naprotiv, u njegovom poglavlju riječ je o dvije stvari. Za početak, iznosi pet obilježja formalnog učenja (2000: 12). To su: propisani okvir učenja, organizirani događaj učenja ili paket, prisutnost određenog učitelja ili trenera, dodjela kvalifikacije ili kredita, vanjska specifikacija ishoda. S jakom implikacijom, svako značajno učenje koje nije ove vrste trebalo bi smatrati neformalnim.

Dok je Eraut (2000) uveo pojam „neformalno“ kao zamjenu za ono što je smatrao manje preciznim „informalnim“ učenjem, dokument Europske komisije *Making a European area of lifelong learning a reality. Communication from the Commission* ga smatra trećom, srednjom kategorijom. Ta je tri tipa Europska komisija (2001: 32) definirala na sljedeći način:

„Formalno učenje - učenje koje najčešće pruža ustanova za obrazovanje ili osposobljavanje, strukturirano je (u smislu ciljeva učenja, vremena učenja ili podrške u učenju) i dovodi do certificiranja. Formalno učenje namjerno je gledajući iz perspektive učenika.

Neformalno učenje - učenje koje ne pruža ustanova za obrazovanje ili osposobljavanje i većinom ne dovodi do certificiranja. Međutim, strukturirano je (u smislu ciljeva učenja, vremena učenja ili podrške u učenju). Neformalno učenje namjerno je gledajući iz perspektive učenika.

Informalno učenje - učenje koje proizlazi iz svakodnevnih aktivnosti vezanih uz rad, obitelj ili slobodno vrijeme. Nije strukturirano (u smislu ciljeva učenja, vremena učenja ili podrške u učenju) i većinom ne vodi certificiranju. Neformalno učenje može biti namjerno, ali je u većini slučajeva nenamjerno (ili „slučajno”/nasumično).“ (2001:33)

Ovdje nailazimo na zanimljivu sličnost. Kao što je u prethodno spomenutom dokumentu Europske komisije definirano informalno učenje, tako je i Agencija za znanost i visoko obrazovanje definirala pojam neformalnog učenja. Tako stoji da je neformalno učenje

„učenje koje je rezultat svakodnevnih aktivnosti na poslu, u obitelji ili u slobodno vrijeme. Ono nije strukturirano (nema ciljeva učenja, određenog vremena ni podrške učenju) i u pravilu ne završava izdavanjem službenog dokumenta. Ono može biti namjerno, no najčešće to nije.“ (azvo.hr, 2021.)

Glavne su karakteristike triju vrsta učenja prikazane na Slici 2.

	Formal learning	Non-formal learning	Informal learning
Location	Education and training institutions	Not provided by an education or training institution. Bulk of learning occurs in the workplace Pre-school playgroups, etc Community groups and voluntary sector	Daily activities at work, home, leisure, in community Youth organisations Intergenerational learning
Degree of structure	Highly structured objectives, time and support	Structured objectives, time or support	No structure
Intentionality	Learner's perspective is intentional	Learner's perspective is intentional	Rarely intentional, typically 'incidental'
Certification	Leads to certification	Not usually certificated	Not certificated
Facilitator	Teacher/trainer	Trainer, coach, mentor, childcarer	

Slika 2. Glavne karakteristike vrsta učenja – izvor:

<https://kar.kent.ac.uk/4647/3/Informality%20and%20Formality%20in%20Learning.pdf> (preuzeto 1. prosinca 2021.)

Postoje bliski odnosi između ovog modela i modela Erauta (2000). Iako se detalji razlikuju, oba modela tumače formalno učenje na sličan način.

Dokument EU-a znatno dodaje intencionalnost učenika svojoj klasifikaciji. Zapravo, njegova kategorija neformalnog učenja kombinira dijelove Erautove definicije „formalnog” (propisani okvir učenja i organizirani događaj ili paket) s dijelovima onoga što on naziva neformalnim (bez certificiranja, koje ne pruža obrazovna ustanova). EU definicija informalnoga izostavlja Erautov naglasak na ono što rezultira znatnim promjenama te je vjerojatno šireg opsega (Colley et al, 2003: 31).

Dok su radovi Erauta (2000) čvrsto locirani na radnom mjestu, a rad Europske komisije u kontekstu politike cjeloživotnog učenja, Livingstoneova (2001) analiza daje klasifikaciju vrste

učenja koje se znatno razlikuju od onih koje smo identificirali kao reprezentativne za teorijske ili političke dimenzije zato što se Livingstone oslanja na tradiciju obrazovanja odraslih (Colley et al, 2003: 33/34). Klasifikacija je prikazana na Slici 3.

Formalno obrazovanje nastaje „kada učitelj ima autoritet utvrditi da osobe za koje je određeno da zahtijevaju znanje učinkovito uče nastavni program preuzet iz prethodno uspostavljenog korpusa znanja ... bilo u obliku starosnih i birokratskih suvremenih školskih sustava ili starijih koji iniciraju mlade u tradicionalna tijela znanja” (Livingstone, 2001: 2).

Neformalno obrazovanje ili daljnje obrazovanje događa se „kada se polaznici odluče za stjecanje daljnjeg znanja ili vještina dobrovoljnim učenjem kod učitelja koji pomaže njihovim samoodređenim interesima, koristeći organizirani kurikulum, kao što je to slučaj u mnogim tečajevima i radionicama obrazovanja odraslih” (Livingstone, 2001: 2).

Informalno obrazovanje ili osposobljavanje događa se „kada učitelji ili mentori preuzmu odgovornost za podučavanje drugih bez stalnog upućivanja na namjerno organizirano tijelo znanja u slučajnijim i spontanijim situacijama učenja, poput njihova usmjeravanja u stjecanje radnih vještina ili u aktivnosti razvoja zajednice” (Livingstone, 2001: 2).

Informalno učenje jest „svaka aktivnost koja uključuje potragu za razumijevanjem, znanjem ili vještinom koja se odvija bez prisutnosti vanjskih kurikularnih kriterija (...) u bilo kojem kontekstu izvan unaprijed utvrđenog kurikuluma obrazovnih institucija” (Livingstone, 2001: 4).

	Formal education	Non-formal education	Informal education/training	Informal learning
Knowledge structure	Curriculum – pre-established body of knowledge	Organised curriculum	No sustained reference to curriculum	No externally organised curriculum
Knowledge status	Rational cognitive	Partly pre-established, partly practical	Situational and practical – eg job skills, community development activities	Situational and practical
Mediation of learning	Teacher/elder	Teacher	Teacher, trainer, coach, mentor, often experienced co-worker – ‘showing how’	No direct reliance on teacher
Location	Schools, etc Indigenous communities	Adult education courses/ workshops Employer training programmes	Incidental and spontaneous situations, often at work	Anywhere – but often in employed, voluntary and unpaid work as well as leisure activities
Primary agency	Teacher/elder	Learner	Teacher	Learner
Learner voluntarism	May be low – teachers designate learners as requiring knowledge	High – self-determined interests	Usually high	High when intentional

Slika 3. Livingstoneova klasifikacija vrste učenja – izvor:

<https://kar.kent.ac.uk/4647/3/Informality%20and%20Formality%20in%20Learning.pdf> (preuzeto 1. prosinca 2021.)

Međutim, jednu od za ovaj rad relevantnijih definicija neformalnog učenja dala nam je stručna suradnica u CARNET-u Jasminka Maravić:

„Neformalno je učenje integralni dio koncepta cjeloživotnog učenja i jedno od ključnih usmjerenja obrazovanja za 21. stoljeće te odgovor na izazove koji uzrokuju brze promjene svijeta. (...) Neformalno učenje promiče osobni razvoj. Neformalni je okvir način za razvijanje vlastitih potencijala, interesa i talenata. Isto tako ono promiče zapošljavanje. Potiče prepoznavanje interesa za budući poziv i odabir željenog radnog mjesta.“ (edupoint, 2003.)

Ovom definicijom uzimaju se u obzir sve teorijske interpretacije koje smo prethodno prezentirali. U tom smislu treba naglasiti i kako je neformalno obrazovanje, pored formalnog i informalnog, također dio koncepta cjeloživotnog obrazovanja.

Ideja o obrazovanju samostalnog i odgovornog pojedinca europskog društva pojavljuje se šezdesetih godina u obliku cjeloživotnog učenja, da bi do kraja 20. stoljeća taj koncept postao jednom od glavnih vodilja europskog obrazovanja. Zbog dinamičnosti života neformalni, kroz praksu i iskustvo orijentirani, oblici učenja danas sve više dobivaju prednost. Na temelju toga možemo reći da je neformalno obrazovanje postalo i neophodna potreba suvremenog društva. Osim što je sve rasprostranjeniji i prisutniji oblik učenja i obrazovanja, izuzetno je prihvatljiv gospodarskim subjektima kao i njihovim zaposlenicima. Svi oni koji su u traženju novih mogućnosti, zaposleni ili nezaposleni, također su upućeni na usvajanje novih ili drukčijih kompetencija shodno potrebama sve zahtjevnijeg tržišta rada. Osposobljavanje i usavršavanje u svojoj su osnovi nadogradnja već stečenih znanja, vještina i stavova (Heder et al., 2009: 76).

Uvjeti stjecanja kvalifikacija cjeloživotnim strukovnim obrazovanjem i osposobljavanjem omogućuju verifikaciju neformalnog obrazovanja kao formalno (certifikati, diplome).

Istraživanje Europskog foruma mladih *Study on the impact of Non-Formal Education in Youth Organisations on Young people's Employability* pokazalo je da su vještine koje se razvijaju neformalnim obrazovanjem među vještinama koje najčešće zahtijevaju poslodavci pri zapošljavanju mladih osoba. Riječ je o takozvanim „mekim“ vještinama, a među šest vještina koje poslodavci najčešće zahtijevaju, njih pet su također i među onima koje se razvijaju sudjelovanjem u organizacijama mladih. To su:

- komunikacija,
- timski rad,
- donošenje odluka,
- organizacijske vještine i

- samopouzdanje.

Rezultati istraživanja pokazali su da mladi ljudi koji su sudjelovali u neformalnim obrazovnim aktivnostima u inozemstvu razvijaju i učenje stranih jezika, interkulturalne i leaderske vještine. Iskustvo u organizaciji mladih i vještine koje to iskustvo razvija cijenjeni su kod poslodavaca pogotovo kada mladi nemaju formalno radno iskustvo, čime angažman u udruzi mladih čini važan doprinos u prijelazu iz obrazovanja na tržište rada, stvaranju poslovnih kontakata i novih profesionalnih puteva. Rezultati su dobiveni kroz konzultacije s 245 organizacija mladih, a u tom je istraživanju sudjelovalo više od 1300 mladih te fokus grupa s poslodavcima iz cijele Europe.

„Zbog takvih rezultata Europski forum mladih preporuča investicije u neformalno obrazovanje. Kvaliteta neformalnog obrazovanja i njegova dostupnost svim mladim ljudima, kao i povećana mobilnost, bitni su čimbenici koji doprinose boljoj zapošljivosti mladih. Službe za zapošljavanje, poslodavci i regruteri moraju biti svjesni te koristi i stečene vještine uzeti u obzir u procesu zapošljavanja.“ (infozona.hr, 2012.)

U istu kategoriju organizacija mladih pripada i Erasmus studentska mreža.

3. Erasmus Student Network

Erasmus studentska mreža hrvatski je prijevod službenog naziva *Erasmus Student Network* (ESN) i predstavlja jednu od najvećih studentskih organizacija u Europi. Osnovana je 16. listopada 1989. godine, a legalno registrirana 1990. kao neprofitna, volonterska organizacija za podršku i razvoj studentske razmjene.

Danas Mreža surađuje s više od 1 000 visokoškolskih ustanova iz 42 zemlje, a kontinuirano se razvija i širi. Ima oko 15 000 aktivnih članova koji se u svojim sekcijama (lokalnim organizacijama) brinu o dolaznim, internacionalnim studentima. Tako ESN uključuje oko 50 000 mladih ljudi koji svake godine nude svoje usluge 350 000 internacionalnim studentima, kao što je prikazano na Slici 4.

Slika 4. Statistički podaci o veličini Mreže – izvor: <https://wiki.esn.org/display/EI/ESN+Basics+Home> (preuzeto 1. prosinca 2021.)

Provođenjem svojih aktivnosti, organizacija se fokusira na osmišljavanje i provođenje projekata u svrhu promicanja mobilnosti za mlade, cjeloživotnoga učenja i obrazovanja, dijelom u suradnji s Agencijom za mobilnost i programe EU. Aktivnosti uključuju i zagovaranje povećanja kvalitete mobilnosti kroz diseminaciju rezultata istraživanja i dijaloga s lokalnim dionicima aktivnih u području mladih, visokog obrazovanja i europskog državljanstva.

3.1. Misija, vizija i vrijednosti ESN-a

Kao i svaka organizacija, ESN ima svoju misiju, viziju i vrijednosti. Prema Čičin-Šain, misija ili svrha označava osnovnu funkciju ili zadatak organizacije po kojem se ona razlikuje od ostalih. Misija je ESN-a obogaćivanje društva posredovanjem internacionalnih studenata. U kontekstu menadžmenta, vizija pretpostavlja sliku idealne budućnosti organizacije (Čičin-Šain), a za ESN bi to značilo da će do 2025. godine postati globalna mreža Erasmus generacije posvećena poboljšanju međunarodnog obrazovanja i pružanju mogućnosti samorazvoja za dva milijuna mladih ljudi, njegovanju međukulturnog razumijevanja i stvaranju pozitivnih promjena u društvu. Schwartz (1992) je vrijednosti definirao kao poželjne ciljeve, različite važnosti, koji nadilaze specifične situacije, a djeluju kao usmjeravajuća načela u čovjekovom životu. Jedinstvo u različitosti, različitost u jedinstvu; studenti pomažu studentima; ljubav prema Europi kao području mira i kulturne razmjene samo su primjer usmjeravajućih načela u ESN-u.

3.2. Područja djelovanja ESN-a

Osim misije, vizije i zajedničkih vrijednosti, ESN ima i svoja područja djelovanja. Ona su implementacija misije, vizije i vrijednosti u aktivnosti koje sekcije (lokalne organizacije) organiziraju svaki dan, pružajući više mogućnosti projekata i suradnje u mreži. Postoji sveukupno šest područja djelovanja prikazana na Slici 5, a to su: kultura, mladi i obrazovanje, socijalna uključenost, zdravlje i blagostanje, okolišna održivost te vještine i zapošljavanje.

Slika 5. Područja djelovanja ESN-a – izvor: <https://wiki.esn.org/display/CE/Causes+of+ESN+Home> (preuzeto 1. prosinca 2021.)

3.2.1. Kultura

Ovo se područje djelovanja može definirati na dva načina. Jedan je prilično uzak i odnosi se uglavnom na umjetničku produkciju, točnije na visoku umjetnost. Druga definicija, antropološka, daleko je važnija za članove Erasmus studentske mreže. Kultura u širem smislu odnosi se na običaje, tradiciju i gastronomiju, spomenike, umjetničku produkciju i prirodna bogatstva, jezik, povijest i muzeje. Kultura je za ESN način života zajednice, povezana s događajima i rezultatima projekata na lokalnoj i nacionalnoj razini. Događaji i ishodi usredotočeni su na promicanje nematerijalne, materijalne i prirodne kulturne baštine, stvaranje prostora za međukulturni dijalog i istraživanje područja turizma. Glavni je cilj ESN-a za ovo područje djelovanja stvoriti prostor za kulturnu razmjenu među sudionicima različitih kultura i povećati potrošnju kulturne i prirodne baštine zemlje domaćina. (ESN Wiki, 2021.)

3.2.2. Mladi i obrazovanje

Mladi i obrazovanje jezgra su aktivnosti ESN-a. Obrazovanje je čin ili proces prenošenja ili stjecanja općeg znanja, razvoja sposobnosti zaključivanja i prosuđivanja te općenite intelektualne pripreme sebe ili drugih za život. Mladi su glavna ciljna skupina - uglavnom od kasne adolescencije do zrelosti.

Na području mladih, ESN zastupa stav da mladi ljudi općenito, a posebno strani studenti, zaslužuju da ih vladajući priznaju kao ravnopravnog partnera i donositelja odluka kojeg je potrebno uključiti u rasprave o mladima. Pitanja angažiranosti mladih, rada s mladima te prava i mogućnosti mladih neka su od onih koja se odnose na rad ESN-a na području mladih. Osim toga, promiču i educiraju mlade ljude o mogućnostima koje su dostupne na oba polja.

Na području obrazovanja, ESN se prvenstveno usredotočuje na internacionalizaciju obrazovanja - proces donošenja globalne i međukulturne dimenzije obrazovanju. Kao jedna od najvećih studentskih organizacija u Europi, ESN ima za cilj predstavljati međunarodne studente zalažući se, između ostalog, za bolji i širi doseg programa razmjene, bolje usluge za strane studente, bolju administraciju srodnih administrativnih postupaka i bolju integraciju između lokalnih i međunarodnih studenata, obogaćujući tako iskustvo i domaćih i stranih studenata, bez obzira na trajanje njihovog boravka.

Glavni je cilj ESN-a za ovo područje djelovanja poticanje internacionalizacije obrazovanja i promicanje kvalitetnih mogućnosti mobilnosti za mlade iz svih sredina. (ESN Wiki, 2021.)

3.2.3. Socijalna uključenost

Dva su smjera prema kojima ESN radi na području socijalne uključenosti: proširenje sudjelovanja i društvena integracija.

Prvo, cilj ovog područja djelovanja je proširiti sudjelovanje studenata s manje mogućnosti, koji su nedovoljno zastupljeni u programu Erasmus+, promicanjem mogućnosti mobilnosti i zalaganjem za pristupačnije i inkluzivne programe mobilnosti i visoko obrazovanje. Također, nastoji pružiti uvjete i mogućnosti studentima da aktivno sudjeluju u studentskom životu. Nadalje, cilj je povećati interakciju između studenata na razmjeni i lokalnih zajednica kako bi se potaknuo društveni angažman i međukulturni dijalog za poticanje globalnog i aktivnog građanstva te međukulturne svijesti.

Više mobilnosti, bolja mobilnost i pristupačnija mobilnost tri su isprepletene koncepta koja su u središtu svake aktivnosti Erasmus studentske mreže. (ESN Wiki, 2021.)

3.2.4. Zdravlje i blagostanje

Prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji (WHO-u), zdravlje je stanje potpunog fizičkog, mentalnog i društvenog blagostanja, a ne samo odsustvo bolesti ili nemoći. Također se može definirati i kao postignuće i održavanje fizičke kondicije i mentalnog zdravlja. Danas se zdravlje i blagostanje u holističkoj definiciji blagostanja promatraju kao kombinacija fizičkih, društvenih, intelektualnih i emocionalnih čimbenika. Glavni je cilj ESN-a za ovo područje djelovanja osigurati zdrav način života i zdrave aktivnosti međunarodnim studentima i volonterima. (ESN Wiki, 2021.)

3.2.5. Okolišna održivost

Okolišna održivost osigurava izbjegavanje iscrpljivanja prirodnih resursa kako bi se održala ekološka ravnoteža, istovremeno zadovoljavajući naše potrebe za vodom, hranom,

skloništem i društvenom interakcijom. Međunarodna mobilnost ima skup utjecaj na okoliš zbog čestih putovanja. ESN ima za cilj smanjiti ovaj utjecaj organiziranjem održivijih aktivnosti te podizanjem svijesti i aktivnim zagovaranjem ekološki prihvatljivijih mogućnosti putovanja i života među stranim studentima. ESN općenito teži održivijim događajima smanjujući njihov utjecaj na okoliš, između ostalog, smanjenjem upotrebe plastike ili recikliranjem otpada prije, tijekom i nakon fizičkih događaja. Volonteri ESN-a organiziraju aktivnosti koje motiviraju sudionike da otkriju zagađena javna područja i educiraju ih o načinu razmišljanja kojim će biti svjesni zagađenja te kako će to znanje podijeliti sa svojim vršnjacima. Glavni je cilj ESN-a za ovo područje podići svijest o posljedicama navika mladih na okoliš potičući svjesne izbore pružanjem informacija i davanjem primjera. (ESN Wiki, 2021.)

3.2.6. Vještine i zapošljavanje

Zapošljavanje se odnosi na znanje, vještine i sposobnosti koje pojedinac posjeduje i način na koji ih prezentira poslodavcima. Tijekom volontiranja u ESN-u, volonteri rade na raznim temama iz nekoliko područja i razvijaju raznolik skup vještina. Volonteri stječu tvrde i meke vještinama osposobljavajući ih potrebnim znanjem i sposobnostima za uspješno izvršavanje zadataka koje njihova pozicija uključuje, koordiniranje drugih volontera i vođenje njihovih lokalnih i nacionalnih organizacija. Pružajući mogućnosti osposobljavanja, ESN također pruža prostor i mogućnosti da volonteri isprobaju njihova novostečena znanja i sposobnosti na praktičnim primjerima, pazeći da ih zadrže doživotno. Ovo područje djelovanja odražava se i na različite događaje organizirane na lokalnoj i nacionalnoj razini, naglašavajući moć i povezanost volontiranja s osobnim i profesionalnim razvojem mladih, uzimajući u obzir perspektivu volontiranja na razmjenu, kao i u vlastitoj zajednici. Glavni je cilj ESN-a za ovo područje osigurati uključiv i pristupačan proces razvoja kompetencija za studente i volontere te povećati njihovo zapošljavanje na tržištu rada. (ESN Wiki, 2021.)

3.3. Struktura ESN-a

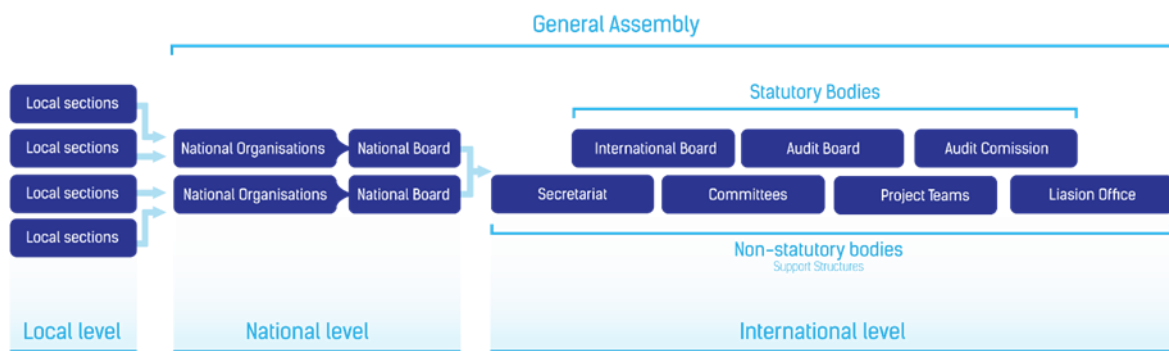
ESN djeluje na tri razine: lokalnoj, nacionalnoj i internacionalnoj.

Lokalna se razina sastoji od više od 500 ESN lokalnih organizacija (sekcija) u više od 40 ESN zemalja diljem Europe, koje su jezgra Mreže. ESN sekcija neprofitna je studentska organizacija koja izravno surađuje s internacionalnim studentima, studentima na razmjenu i lokalnim studentima u cilju postizanja ciljeva i ispunjenja misije ESN-a usredotočujući se na integraciju internacionalnih studenata u lokalnu zajednicu, kao i na poticanje lokalnih studenata na odlazak

u inozemstvo. ESN sekcija može biti aktivna u predstavljanju jedne ili više visokoškolske ustanove u gradu.

Nacionalnu razinu čini više od 40 nacionalnih organizacija koje koordiniraju rad lokalne razine zastupajući njihove interese. Nacionalna organizacija nacionalna je neprofitna organizacija koja se sastoji od svih sekcija u jednoj zemlji i djeluje u skladu s ciljevima ESN-a. Nacionalne su organizacije ESN-a punopravne članice ESN-a sa sjedištem u zemljama EHEA-e (*European Higher Education Area*) u kojima postoji barem jedna službena sekcija.

Internacionalnu razinu čine statutarne i nestatarne tijela prikazana na Slici 6. Ona vode i koordiniraju rad nacionalnih organizacija surađujući s (vanjskim) dionicima i partnerima. Glavni ured ESN-a Internationalal je u Bruxellesu (Belgiji). (ESN Wiki, 2021.)

Slika 6. Struktura ESN-a – izvor: <https://wiki.esn.org/display/EST/ESN+Structure+Home> (preuzeto: 1. prosinca 2021.)

Dakle, Erasmus studentska mreža Hrvatska nacionalna je organizacija koja na čelu s Nacionalnim odborom koordinira rad 7 sekcija (lokalnih organizacija) prikazanih na Slici 7., a to su: ESN Čakovec, ESN Dubrovnik, ESN Osijek, ESN Rijeka, ESN Split, ESN Zadar i ESN Zagreb. Nju vodi i koordinira Internacionalni odbor, petoro članova koji zajedno žive i rade u Bruxellesu. (ESN Wiki, 2021.)

Slika 7. Sekcije ESN-a Hrvatska – izvor: <https://www.esn.hr/local-sections> (preuzeto 1. kolovoza 2021.)

3.4. Vrste članstva

ESN ima tri vrste članstva: lokalno članstvo, nacionalno članstvo i pridruženo članstvo. Svaka vrsta članstva ima svoje procedure prihvaćanja, prava i obveze članova prema ESN-u.

Sekcije su lokalni članovi ESN-a International, dok su nacionalne organizacije nacionalne članice ESN-a. Postati članom lokalne sekcije ujedno znači postati članom i ESN-a International.

Pridruženi je član partnerska organizacija aktivna na području visokog obrazovanja s udrugama članicama u Europi ili neprofitna studentska organizacija koja ne može biti punopravna članica ESN-a, ali želi surađivati na području međunarodnog visokog obrazovanja.

Interno, vrste članstva mogu biti podijeljene na aktivne, pasivne i alumni članove.

Aktivan je član onaj koji se bavi aktivnostima Udruge za ostvarenje njenih ciljeva, sudjeluje u upravljanju poslovima Udruge, sudjeluje na sastancima te svim redovnim i izbornim sjednicama Skupštine, redovito organizira događaje za svoje dolazne međunarodne studente.

Pasivan je član onaj član koji se duži vremenski period ne bavi aktivnostima Udruge i ostalim zadacima, ili onaj član koji napusti lokalnu sekciju (zajednicu) radi odlaska na svoju Erasmus+ mobilnost.

Alumni članovi su bivši članovi ESN-a koji djeluju u sklopu Alumni mreže kao savjetodavno tijelo i podrška u radu redovnim i pridruženim članovima ESN-a. (ESN Wiki, 2021.)

4. Neformalno obrazovanje u okviru ESN-a

Neformalno je obrazovanje prožeto u svakom aspektu ESN-a. Od načina organiziranja i planiranja aktivnosti do stjecanja različitih znanja i vještina, razvoja stavova i vrijednosti koje se događaju izvan sustava formalnog obrazovanja, koje su komplementarne formalnom obrazovanju, u kojima je sudjelovanje dobrovoljno, a dizajnirane su i izvedene od strane obučениh i kompetentnih edukatora. ESN organizira razne treninge, radionice, dugoročne razmjene volontera, timski rad na projektima, konferencije, predavanja itd., a sve su to vrste neformalnoga obrazovanja na kojima se koriste neformalne metode rada. Tako su unutar ESN-a nastali brojni projekti, programi i usluge. ESN projekt individualna je ili suradnička aktivnost koja se pažljivo planira za postizanje određenog cilja, ESN program skup povezanih mjera ili aktivnosti s posebnim dugoročnim ciljem, a ESN usluga akcija pomoći ili obavljanja posla za nekoga. (ESN Wiki, 2021.) Jedan od takvih programa je i Eduk8, međunarodni ESN program treninga koji ima za cilj osnažiti članove ESN-a kako bi im se omogućilo bolje obavljanje svakodnevnih zadataka unutar udruge. Također, ima za cilj stvoriti međunarodnu bazu trenera koji imaju potrebne kompetencije, znanja i alate potrebne za osmišljavanje i izvođenje radionica, kao i treninga za edukaciju svojih kolega volontera. Imajući Eduk8, ESN omogućava da se volonteri diljem mreže uče i razvijaju kako bi mogli organizirati i olakšati aktivnosti studentima i volonterima te se osobno i profesionalno razvijati. (ESN Wiki, 2021.)

5. Metodologija

5.1. Predmet rada

Predmet istraživanja ovog diplomskog rada je istražiti koliko je neformalno obrazovanje unutar Erasmus studentske mreže učinkovito za vrijeme, ali i nakon volontiranja. Iz teorijskog smo okvira rada uočili da je neformalno obrazovanje postalo jedno od glavnih vodilja europskog obrazovanja. Zahvaljujući svojim kroz praksu i iskustvo orijentiranim oblicima učenja postalo je neophodna potreba suvremenog društva. Cilj je istraživanja ispitati kakva je to praksa te kakva su iskustva članova volontera u cjelokupnom procesu. U tom smislu se istražuje kakvo značenje volonteri Erasmus studentske mreže pridaju neformalnom obrazovanju, kako uspoređuju karakteristike, načine i pristupe provedbi formalnog i neformalnog obrazovanja, kako gledaju na vlastita iskustva unutar organizacije te kakvu sliku imaju o tome koliko će im ta iskustva pomoći pri zapošljavanju. Za potrebe istraživanja navedenih ciljeva, korištena je kvalitativna metodologija, s polustrukturiranim intervjuom, a

uzorak je namjerni. U istraživanju je sudjelovalo deset ispitanika koji su aktivni i alumni članovi Erasmus studentske mreže različitih godina, stupnja obrazovanja te zaposlenja.

5.2. Metoda, instrument i uzorak istraživanja

Za ovo istraživanje koristili smo kvalitativnu metodu, veću dubinu informacija o tome kako ljudi percipiraju događaje u kontekstu situacije u kojem su se dogodili, za razliku od veće preciznosti i statističke moći (Frey, 1991:99 cit. prema Schroder i sur, 2003:29). Dakle, u istraživanju je korištena kvalitativna metoda intervjua omogućujući prikupljanje dubine informacija, ali i uključenost ispitivača u cijelom procesu.

Metoda intervjuiranja razgovor je dviju osoba kojeg potiče intervjuer kako bi prikupio informacije relevantne za istraživački problem (Cannell i Kahn, 1968. prema Milas, 2009.). Istovremeno, ideja je i ispitati stavove, mišljenja, iskustva i osjećaje, ali bez ikakvog utjecanja na ispitanika (Milas, 2009).

Tijekom prikupljanja podataka, korištena su dva izvora, primarni i sekundarni. Prva faza istraživanja obuhvaćala je tzv. „istraživanje za stolom“ ili desktop istraživanje u kojem je analizirana i proučena dosadašnja dostupna literatura vezana uz pitanje neformalnog obrazovanja. Ta se literatura prvenstveno odnosi na strateški važne dokumente i normativne akte koji reguliraju (neformalno) obrazovanje. Uvidom u navedeno, napisan je teorijski koncept na temelju kojeg je izrađen instrumentarij (protokol) za provođenje polustrukturiranih intervjua s članovima Erasmus studentske mreže. Dakle, druga se faza istraživanja usmjerila na prikupljanje podataka korištenjem kvalitativne metode polustrukturiranog intervjua, kako bi se ispitala sva opća i specifična istraživačka pitanja.

S obzirom na situaciju s epidemijom virusa COVID-19, intervjui su provedeni online pomoću Zoom aplikacije kako bi se spriječila potencijalna ugroženost zdravstvenog stanja sudionika, njegove okoline, ali i ispitivača. Isto tako, s obzirom da su se sudionici za vrijeme odvijanja intervjua nalazili u raznim dijelovima Republike Hrvatske, ova opcija provedbe intervjua bila je i najprihvatljivija, odnosno najprimjernija. Zoom aplikacija koristi se u svrhu audio i(li) video komunikacije između dva ili više korisnika. Uz pristanak sudionika, napravljeni su auditivni zapisi intervjua radi lakšeg transkribiranja i kasnije analize. Pitanja su bila postavljena sistematično, od općih informacija o sugovorniku, preko pitanja o članstvu i aktivnostima, do dijeljenja iskustava, dobrih i loših praksi, perspektiva i slično. Tako su tijekom intervjua bila postavljena pitanja o tome jesu li im vještine, znanja i kompetencije stečene radom u Udruzi

pomogle pri zapošljavanju i na koji način. Također, pitanjima smo ih naveli i da usporede karakteristike, načine i pristupe provedbi formalnog i neformalnog obrazovanja.

Na temelju napisanog teorijskog okvira i relevantne literature u ovom području razrađen je niz ključnih pitanja za polustrukturirane intervju(e) (koja se nalaze na kraju rada), a u skladu s ciljevima istraživanja. Provedeno je, transkribirano i analizirano planiranih 10 intervju(a), a kompletni sadržaji intervju(a) su transkribirani i obrađeni te predstavljeni u ovom radu.

5.3. Ciljevi istraživanja

Ciljevi istraživanja služe nam za održavanje pozornosti na predmet istraživanja, a oni su, također, pomoć pri izradi protokola za intervju(e). U ovom istraživanju usmjereni smo na sljedeće ciljeve:

- istražiti kakvo značenje volonteri Erasmus studentske mreže pridaju neformalnom obrazovanju,
- usporediti stavove volontera Erasmus studentske mreže o karakteristikama, načinima i pristupima provedbi formalnog i neformalnog obrazovanja,
- istražiti kako gledaju na vlastita iskustva unutar organizacije te
- istražiti kakvu sliku imaju o tome koliko će im ta iskustva pomoći pri zapošljavanju.

5.4. Način odabira sudionika

Zbog specifičnosti predmeta i ciljeva istraživanja, sudionici istraživanja birani su namjerno, odnosno odabrani su namjernim uzorkom. Takav je uzorak tipičan za populaciju čije se mišljenje želi upoznati, zbog čega se uzorak prilagođava prosudbi istraživača, ili zacrtanoj svrsi istraživanja (Milas, 2009). To podrazumijeva provedbu procesa namjernog uzorkovanja koje je usmjereno na pronalaženje onih ispitanika koji su o predmetu istraživanja najviše informirani. Pri tome svakom od sudionika biranog u uzorak potrebno je osigurati posebnu pažnju jer njegove karakteristike moraju opravdati tipičnost zbog koje sudjeluje u namjernom uzorku, u protivnom valjanost cijele tehnike dovedena je u pitanje (Milas, 2009). S obzirom da sam kao ispitivač i sama članica Erasmus studentske mreže, smatram da sam dovoljno kompetentna procijeniti tražene karakteristike i pravilnim odabirom sudionika osigurati takvu strukturu uzorka s obzirom na sva relevantna obilježja kakvu ima i populacija u istraživačkom uzorku.

Na taj sam način odabrala desetoro članova s ključnim osobinama koje se smatraju važnima za ovo istraživanje, a to su dugogodišnje (više od godinu dana) članstvo u Erasmus studentskoj

mreži, različita dob te različita iskustva unutar ESN-a. Kako bi se podijelio što veći broj iskustava i kako bi se ukazalo na postojanje različitih perspektiva, sudionici su bili sadašnji, ali i bivši članovi Erasmus studentske mreže. Budući da su na takav način odabrani sudionici, ovakva se vrsta uzorkovanja kategorizira kao neprobabilistička.

U istraživanju je sudjelovalo deset osoba različitih sociodemografskih obilježja. Osim što su sudionici različite životne dobi, stupnja obrazovanja i zaposlenja, njihov identitet u ovom istraživanju nije izložen, odnosno sva su korištena imena pseudonimi. U dobi od 23 do 33 godine, žive i djeluju u na području Splita, Zagreba, Osijeka, ali i inozemstva. Neki imaju status studenta volontera, a neki volontiraju u svoje slobodno vrijeme prije ili nakon posla.

Riječ je o sljedećim sudionicima. Robert, 33 godine, diplomirani je ekonomist, odnosno magistar ekonomije. Trenutno je zaposlen na mjestu koordinatora za međunarodnu suradnju jedne visoke škole te Erasmus+ koordinatora, a volontira više od četiri godine kao aktivni član ESN-a. Toma ima 24 godine, na studiju je prava i aktivni je volonter dviju organizacija već tri godine. Florijan je magistar geografije, ima 26 godina, a trenutno radi kao obrazovni savjetnik u agenciji koja se bavi savjetovanjem za obrazovanje u inozemstvu. Dugogodišnji je član Erasmus studentske mreže i pripada alumni mreži. Ksenija, 27 godina, radi u Agenciji za mobilnost i programe Europske unije. Bila je aktivni član ESN-a pet godina, a trenutno je alumni. Tea je završila studij engleskog i talijanskog jezika, a sada je alumni član i dio savjetodavnog odbora za jedan program unutar ESN-a. Natali je učiteljica, ima 27 godina i alumni je član ESN-a. Šimun je student od 25 godina koji radi i volontira u Erasmus studentskoj mreži dvije godine. Dora, 25 godina, nedavno je diplomirala kulturalne studije, a trenutno je na volontiranju u sklopu Europskih snaga solidarnosti. Karla ima 29 godina, a za vrijeme studiranja na Ekonomskom fakultetu volontirala je u udruzi Erasmus studentska mreža. Trenutno je aktivan član ESN-a i alumni nacionalne razine. Marin, 23 godine, na petoj je godini studija kineziologije i aktivni je član ESN-a već skoro tri godine.

6. Rezultati istraživanja - analiza intervjua

Interpretacija je nastala kvalitativnom analizom intervjua. Sudionici istraživanja su (aktivni i alumni) članovi Erasmus studentske mreže od kojih je dobiven bogat spektar iskustava i perspektiva o predmetu istraživanja.

6.1. Stavovi članova Erasmus studentske mreže o neformalnom obrazovanju

Sudionicima istraživanja postavljeno je pitanje što za njih znači obrazovanje. Ono im predstavlja proces učenja, otkrivanja i stjecanja znanja i vještina te osobnog razvoja.

Za mene obrazovanje predstavlja učenje novih stvari, obogaćivanje svog života kroz razne edukacije. (Šimun)

Pa, nekakvo razvijanje vještina, znanja, ponašanja, otkrivanje novih stvari, sistematizacija stvari. (Tea)

Meni to znači prilika za unaprijediti jedan dio sebe, dakle, bilo kroz neki skill, bilo kroz teorijsko znanje ili slično. (Toma)

Pa, rekao bih razvijanje samog sebe i shvaćanje svijeta oko sebe. (Robert)

I Ksenija i Karla su, kako bi opisale kakvo značenje pridaju obrazovanju, navele i druge vrste obrazovanja.

Dakle, imamo formalno obrazovanje koje se odvija u školama, u formalnim institucijama, učilištima itd., i za koje osoba, učenik, dobije formalni obrazac, diplomu, svjedodžbu koja onda potvrđuje sva jasno definirana znanja i kompetencije koje je taj učenik stekao za vrijeme pohađanja te škole ili ustanove. S druge strane, imamo ovo neformalno i informalno obrazovanje koje može doći u različitim oblicima. (Ksenija)

Dakle, i formalni dio kojim se odrađuje srednjoškolsko i u nekim slučajevima fakultetsko obrazovanje, ali i ono koje stječemo volonterstvom u nekakvoj organizaciji, gdje učimo neke vještine, unaprjeđujemo zapravo samo sebe i izgrađujemo sami sebe, a isto tako i nešto što učimo od prijatelja ili nečijom riječju. Tako da, po meni, obrazovanje zapravo je koncept svega toga. (Karla)

U svojoj definiciji obrazovanja, Natali je spomenula pojam cjeloživotno obrazovanje.

Obrazovanje, mislim da je nešto što ne prestaje. Počinje od najranije dobi u životu, pa sve do kraja života jer svakim danom nešto novo saznajemo, učimo o nečemu i u školi i izvan škole tako da bih više rekla da je to cjeloživotno obrazovanje. (Natali)

Kada smo sudionike istraživanja pitali poznaju li neke vrste obrazovanja, Ksenija, Florijan i Šimun naveli su formalno, neformalno i informalno obrazovanje, dok su Tea, Marin i Toma izostavili informalno. Natali je, pak, na to pitanje odgovorila kako osim cjeloživotnog obrazovanja poznaje i školsko obrazovanje, odnosno osnovnoškolsko i srednjoškolsko.

Asocijacije sudionika istraživanja, nastale čuvši sintagmu „neformalno obrazovanje“, međusobno su slične. Možemo ih podijeliti u tri kategorije: vještine, radionice, učenje. Stariji sudionici inicijalno pomisle na vještine - Robert na razvijanje mekih vještina kroz interakciju s drugim ljudima, a Karla na vještine i kompetencije koje stječemo radom. Šimunova asocijacija na neke edukacije, radionice, usavršavanja nekih vještina pripada i kategoriji vještina i kategoriji radionica. Florijan je pomislio samo na radionicu. Kako smo naveli u

teorijskom dijelu rada, prema Previšiću (2007: 72), pojam obrazovanja jednak je pojmu učenja, s čime bi se složile i Natali i Dora.

Neformalno, prvo što mi pada na pamet je nekakvo iskustveno učenje. (Natali)

Nekakvo učenje, indirektno učenje koje treba biti lagano, spontano i nekako neprimjetno, a opet dosta toga upijamo sami kroz naše iskustvo, kroz dijalog i kroz primjere koji su nam dani, kroz najčešće, mogu reći, radionice. (Dora)

Postavljanjem pitanja asocijacije pobudili smo znatiželju sudionika istraživanja istovremeno ih uvodeći u ono što želimo istražiti, a to je koliko je neformalno obrazovanje unutar Erasmus studentske mreže učinkovito za vrijeme, ali i nakon volontiranja. Kako bismo to saznali, prvo smo morali saznati kako oni definiraju neformalno obrazovanje i što pod tim konceptom podrazumijevaju.

To je vrsta učenja izvan formalnog, nacionalnog kurikulumu. (Florijan)

Imamo i neformalni oblik obrazovanja kroz organizirane radionice, prenošenja znanja s volontera na volontere, pozvanih stručnjaka i tako dalje. Znači, organizirane radionice, treninzi, vikend-treninzi itd. Onda u malo strukturiranijem obliku dolazi do prenošenja znanja i razvoja vještina i kompetencija. (Ksenija)

Pa neformalno obrazovanje je obrazovanje u kojem je puno manja razlika, po meni, u hijerarhiji između predavača i učenika, tj. facilitatora/trenera i sudionika. Kao i između sudionika samih, ne postoji samo jedan izvor znanja, nego postoji više izvora znanja koji mogu dolaziti od samih sudionika i iskorištava zapravo i znanje sudionika u procesu dijeljenja i povećanja rezultata tog treninga. To je jedna stvar i druga stvar, da, korištenje aktivnosti i metodologija koje zapravo potiču aktivno sudjelovanje svih sudionika. (Tea)

Ove su nam interpretacije definiranja pojma jako vrijedne zato što sadržavaju sličnosti s teorijskim prikazima u prvom dijelu rada, ali i naglašavaju važnost postojanja više izvora znanja koje se prenosi s volontera na volontere, a ne samo s predavača ili stručnjaka na učenike, što je jedno od karakteristika formalnog obrazovanja.

Pri usporedbi formalnog i neformalnog obrazovanja, dva sudionika imaju drukčiju percepciju o formalnom obrazovanju. Florijan ima pozitivnu percepciju naglašavajući svrhu i ishode formalnoga obrazovanja, dok s druge strane Tea ima negativnu percepciju.

Formalno obrazovanje je imalo svrhu, imalo je jasno definirane ishode koji su se vrednovali. (...) Meni se naravno sviđelo formalno obrazovanje jer razumijem poantu formalnog obrazovanja i meni se sviđa sam način nastave. (Florijan)

Još uvijek, nažalost, mislim da formalno obrazovanje, pogotovo kod nas, to je priprema ono radnika da sjede i rade negdje i šute jer to po meni nije pravo obrazovanje, gdje se samo priča 45 minuta ili koliko god traje već sat, dok učenici samo sjede i slušaju. (Tea)

Međutim, pojedini sudionici dijele stav da je najbolji oblik obrazovanja onaj koji kombinira karakteristike svih triju vrsta obrazovanja.

Smatram neformalno, informalno obrazovanje kao podršku formalnom obrazovanju kako bi se stvorila jedna šira slika obrazovanja i da bismo dobili kompletni paket, tj. pristup informacijama, vještinama i samom znanju. (Florijan)

(...) naučila sam zapravo neke razlike koje se tiču i formalnog i neformalnog i informalnog obrazovanja. Stoga, na drukčije načine gledam na svaku od tih navedenih. Ono što bih ja zapravo istaknula kao, 'ajmo reć', moja nekakva perspektiva obrazovanja bi bila ona koja uključuje sve troje. (Karla)

Sudionici istraživanja puno su se puta susreli s vidom neformalnog obrazovanja. Florijan još u srednjoj školi, ali i na samom studiju. Najčešće je to bilo u vidu razmjene mladih u sklopu Erasmus+ programa, a to iskustvo dijele i Tea i Dora.

Do sada sam se susretala često s neformalnim obrazovanjem. To je počelo s mojim Erasmusom, Erasmus iskustvom u Poljskoj, u malom gradiću Torunu gdje sam, moj prvi posjet je bio lokalnom vrtiću gdje sam radila radionice za djecu, tj. to se više baziralo na igrama iz moga djetinjstva, tako sam predstavila svoju zemlju. (Dora)

Neovisno koje im je bilo prvo, svi su se sudionici istraživanja upoznali s neformalnim obrazovanjem za vrijeme volontiranja u Erasmus studentskoj mreži. Robert je sudjelovao na mnogo radionica unutar Hrvatske, ali i u inozemstvu. Sudionici Florijan, Natali i Dora dugogodišnji su članovi ESN-a te su kao kompetentni i iskusniji članovi i sami organizirali događaje unutar Udruge. Natali je to iskustvo ostalo zapamćeno kao najveće iskustvo, a svojim je akademijama Dora nastojala uvesti volontere u svijet organizacija mladih. ESN organizira razne treninge i radionice, a to su samo neke od vrsta neformalnoga obrazovanja na kojima se koriste neformalne metode rada. Tako su unutar ESN-a nastali brojni projekti, programi i usluge.

U ESN-u postoje baš određeni programi, projekti koji promiču neformalno obrazovanje gdje kroz razne radionice, edukacije, usavršavamo naše vještine, ali i vještine sudionika koji se prijave, jel, na takve radionice. (Šimun)

Jedan je od takvih programa i Eduk8, koji smo predstavili u teorijskom dijelu rada, a na kojem su sudjelovale i Tea i Karla.

Što se tiče ESN-a, sudjelovala sam u Eduk8-u, u jednom programu koji zapravo radi, 'ajmo reći, jednim dijelom na vještinama i kompetencijama mladih tako da sam, nažalost, samo jedanput sudjelovala, ali bilo mi je dovoljno da vidim jedan dio toga, na koji način u ESN-u se može razvijati neformalno obrazovanje. (Karla)

6.2. Iskustva članova ESN-a na radionicama neformalnog obrazovanja

Što se tiče samog definiranja pojma ESN radionice, sudionici istraživanja navode da su to radionice kreirane od strane volontera Erasmus studentske mreže ili drugih stručnjaka, vanjskih dionika. Predstavljaju događaj koji zahtjeva pripremu, provođenje i samoevaluaciju, a koji ima za cilj prenijeti znanje i razviti nove vještine.

Iznenadjuće je kad nekome kažete radionica, a održana od studenata, vjerojatno se ljudi zamisle onako nešto neorganizirano, što se vuče kraj s krajem, a zapravo unutar ESN-a se sve više zalaže i to je nekako postala odlika same radionice, da radionica ima jasno određenu strukturu, jasno određen tajming iste te strukture. U smislu da se na period od sat vremena ima jasno raspoređeno što se u kojem dijelu zapravo čini i koji se u konačnici cilj želi kroz sve te korake postići. Tako da iako je neformalno obrazovanje, nekad ispadne da je puno bolje organizirano nego neke npr. vježbe u formalnom obrazovanju. (Toma)

Kada smo sudionike istraživanja pitali koji su razlozi zašto su odlučili sudjelovati na radionicama ili ih, možda, voditi, navodili su razloge koji se mogu kategorizirati u 3 skupine: stjecanje znanja i(li) vještina, društveni aspekt te osobni razvoj.

Kada su sudionice Ksenija, Tea i Dora navodile svoje razloge sudjelovanja, a Tea i Dora i vođenja radionica, naglasile su da je to prvenstveno bilo stjecanje znanja i(li) vještina koja formalno obrazovanje ne omogućava.

Zapravo, ti možeš dobiti neka znanja koja u ovom formalnom školovanju ne bi dobio ili za vrijeme nekog studentskog posla nikad ne bi imao prilike, a i kasnije u radnom odnosu, odnosno bilo bi dobro da ta neka znanja i vještine pokupiš i naučiš ranije, za vrijeme studiranja. (Ksenija)

Pa, inicijalno zato što su pokrivala teme koje su me interesirale, koje nisu bile pokrivena u sklopu formalnog obrazovanja poput, ne znam, komunikacijskih vještina, prezentacijskih vještina, leadershipa i slično, a onda kroz sami proces odlaženja na te evente i sudjelovanja na tim edukacijama mi se jako svidio pristup i metodologije i, jednostavno, kako je cijela stvar strukturirana, i onda sam htjela postat trener. (Tea)

Ovo smatram puno efikasnijim i puno boljim modelom jer na taj način stječem i neke praktične vještine koje mi možda moje fakultetsko obrazovanje nikad ne bi omogućilo. Prvo sam ih pohađala, nakon toga sam shvatila da i sama želim podijeliti svoja iskustva i zapravo učiniti isto što su i moji treneri meni prenijeli i tako pomoći novim generacijama. (Dora)

Analizom intervjua muških sudionika uočavamo koliko je Marinu i Florijanu važan društveni aspekt radionica.

Pa, prijavio sam se radi upoznavanja novih ljudi, radi učenja novih stvari, radi dobre ekipe, to je, to je sve ono, kombinacija svega toga, radi putovanja, Samobor - ne znam jesam ikad tamo bio i ono, bilo je super. (Marin)

(...) radionica je bila mjesto druženja, mjesto upoznavanja, tako da smo imali i taj društveni aspekt. (Florijan)

Istovremeno uočavamo kako su osobni razvoj, napredak i želja za nečim novim važni pokretači Tome, Šimuna i Karle.

Zato što mi se jednostavno činila, kako da to opišem, kao ad hoc prilika da u jednom trenutku sam stekneš, kroz osobu koja očito ima iskustva u tom području, znanje koje ti može pomoći da ili usavršiš svoje neke temelje ili da te temelje tek izgradiš. (Toma)

Prvi razlog je bio to što mi je to bilo nešto novo i htio sam to sve vidjeti kako izgleda, a drugi razlog mi je bio: uvijek ima mjesta za napredak, i htio sam svoje neke vještine unaprijediti, odnosno poboljšati. (Šimun)

Zapravo, vidjevši kako ostali članovi koji su bili tu prije mene, razvijaju svoje kompetencije i vještine i do koje razine su oni dospjeli doći time što su volontirali ovdje, upoznavali ljude i učili od drugih, htjela sam postići nešto slično i iz tog razloga sam i sama odlučila odlaziti na takve događaje i općenito upoznavati ljude koji bi mi mogli donijeti nekakav takav, jel, dio u kojemu bi mogla više učiti i unaprijediti samu sebe. (Karla)

Sudionike smo pitali mogu li usporediti bilo koju radionicu s predavanjem ili vježbama na fakultetu uzimajući u obzir njihovu metodologiju, principe rada, trajanje i(li) formu. Uvidjeli smo kako je sudionicima Natali i Marinu, na temelju tih karakteristika, radionica dosta slična predavanju ili vježbama.

To je nekakav frontalni rad gdje je jedna osoba govornik, ostali slušaju. Ujedno postoji ta neka međusobna interakcija slušača i govornika. (Natali)

S druge strane, Ksenija smatra da ta dva koncepta ne treba uspoređivati jer ne pripadaju istoj vrsti obrazovanja.

Teško je to uspoređivati i staviti u isti koš zbog toga što se jedno tiče formalnog, a drugo neformalnog obrazovanja. (Ksenija)

Iako se neformalno razlikuje od formalnog obrazovanja, ono i dalje ima način kako vrednovati znanja i vještine. Dok se u formalnom obrazovanju dijele svjedodžbe, diplome, nagrade i sl., u ESN-u se po završetku događaja dobivaju certifikati istovremeno vodeći zapisnik o volonterskim satima.

Moje sudjelovanje i vodstvo radionica se vrednovalo u obliku volonterskih sati i, naravno, certifikata o sudjelovanju, potvrde. (Florijan)

Od različitih certifikata ili potvrda sudjelovanja do Europass certifikata koji se sada mogu izgraditi kroz sustav Europass. To su najčešći načini potvrde i volonterski sati na kraju krajeva (...) (Ksenija)

Dobije se certifikat s informacijama što je bilo odrađeno, koji broj sati, a pogotovo sad nakon cijele reforme se dobivaju i vještine i znanja koja su stečena na tom konkretnom eventu vrlo detaljno, i mislim da bi se trebalo više prepoznavati edukata, edukacija. (Tea)

Ipak, Toma, Tea i Šimun veliku su prednost dali radionici naglašavajući kako im se njene karakteristike više sviđaju.

(...) na radionicama bude više slobode, gdje su osobe koje drže te iste radionice više otvorene, čak i eksperimentiraju, koje generalno zvuči kao nešto negativno, ali može uroditi puno boljim plodom. (Toma)

Jer, zapravo bi učenje trebalo biti nekakvo istraživanje i razvijanje vlastitih potencijala uz pomoć ili mentorstvo profesora, po meni, a tome je puno bliže neformalno obrazovanje. (Tea)

Na fakultetu je profesor fokusiran na svih i pokušava to nekako prenijeti svima i nema toliko vremena za pojedinačno. Dok, recimo, u neformalnim radionicama, mi koje radimo, više idemo ka tome da se svakom sudioniku da njegovih 5 minuta i posveti se njemu određeni dio vremena kako bi svaki sudionik to i naučio i, u biti, uvidio kako to, kako ustvari funkcionira, jel. (...) neformalni dio mi se više svidio jer se pojedincu da više prostora i više se posveti pojedincu, a mislim da je to uvijek bolje, jel. (Šimun)

6.3. Iskustva članova ESN-a u organizaciji

Kada smo sudionike istraživanja pitali koji su razlozi zašto su se odlučili učlaniti u ESN, Robert i Dora su naveli da se to dogodilo nakon njihove Erasmus+ mobilnosti.

Pa, u ESN sam se učlanio nedugo nakon povratka sa svoje mobilnosti gdje sam vidio, ovaj, da se traže volonteri za Erasmus studentsku mrežu. Obzirom da sam i sam bio na mobilnosti, znao sam već što to znači tako da, ovaj, neformalno druženje, neformalne edukacije, upoznavanje novih ljudi, putovanja i tako. (Robert)

Učlanila sam se prije svega zbog jako, jako dobrog iskustva kada sam i sama bila Erasmus studentica u Poljskoj i zbog izrazito dobre atmosfere koja je bila uvijek od pomoći i jer sam osjetila tu neku snagu Mreže i tog nekog međusobnog pomaganja, ali i učenja u isto vrijeme i mislim da ESN izrazito može puno pomoći dolaznim, ali i odlaznim studentima u cijelom tom snalaženju u Erasmus+ programu mobilnosti, ali i u svakodnevnom životu. (Dora)

Razlog učlanjenja sudionika Tome, Natali i Marina bila je želja za nekom promjenom, van monotonije koja prevladava na fakultetima, te želja za odlaskom na studentsku razmjenu.

Nekako, rekao bih čak dobar tajming zato što u to vrijeme razmišljao sam šta raditi van fakulteta (...) Učinilo mi se zanimljivo zato što sam sam htio ići na Erasmus i na neki način mi se to činilo kao super prilika da unatoč tome što sam u vlastitom gradu, dakle, u gradu u kojem sam odrastao, mogu upoznati druge kulture i ljude diljem svijeta. Uvijek sam volio upoznavati ljude različitih razmišljanja od moga i koji dolaze iz drugačijih pozadina. (Toma)

Kad sam krenula studirati, malo mi je to sve bilo monotono pa sam onda saznala preko jedne kolegice da postoji ta neka udruga i također sam sama razmišljala o Erasmus razmjeni, iako nisam otišla na istu. Ni jednom. Ali nema veze. Odlučila sam čisto iz neke radoznalosti da vidim kako je to bilo, kako bi to bilo i s čime se ta udruga bavi. (Natali)

Bio sam, koja, 3. godina faksa i, jednostavno, zasitila sam se Splita, ne volim ponavljati stvari. (...) Šta mi se dalo više izlaziti u kafiće, dosadno mi je bilo, pogotovo zimi, liti ok. (...) Znači, u biti, tja sam išla na Erasmus i došla sam na neko to predavanje o Erasmusu. (Marin)

S druge strane, kod sudionika Florijana, Ksenije i Teje, postojala je želja za ljudskim kontaktom i iskustvom u međunarodnom okruženju.

Motiviralo me zapravo sudjelovanje u nekim aktivnostima koje su posvećene međunarodnom karakteru. (Florijan)

Budući da sam studirala jezike, engleski i njemački, htjela sam doći u direktan kontakt sa studentima koji dolaze, pogotovo iz njemačkog govornog područja kako bih mogla poboljšati svoj njemački, izvorni njemački jezik. (Ksenija)

Tražila sam nekakvu internacionalnu zajednicu kod nas u Hrvatskoj jer uvijek sam se nekako bolje uspjela slagati sa strancima makar na nekoj razini razmjene mišljenja ili raspravljanja o različitim stvarima tako da sam tražila takvu organizaciju. (Tea)

Postavljajući razna potpitanja tijekom intervjuiranja, ali i referiranjem na odgovore sudionika, uvidjeli smo da se struktura, način funkcioniranja i komuniciranja unutar Erasmus studentske mreže sviđa svim sudionicima istraživanja.

ESN kao općenito mi se sviđa kako funkcionira. Volim jednostavno povezanost koja se nalazi između tri razine koje se čine zapravo izrazito udaljene, a zapravo su si blizu. (Karla)

(...) imamo određenu strukturu, pozicije, statut i pravilnik koje svi moramo poštovati prilikom osnivanja zapravo nekakve organizacije. To je dio koji zapravo se meni najviše sviđa zato što ta jasna struktura omogućava i prijenos znanja, prijenos iskustva, podjelu zadataka i nekakav pristup platformi, našim internim strukturama (...) S druge strane, zgodna stvar kod naše Mreže je ta horizontalna komunikacija. Lokalne podružnice mogu međusobno komunicirati, međusobno razmjenjivati znanja bilo na skupštinama, bilo na nekakvim edukativnim eventima kao što su treninzi i sudjelovati na nekakvim zajedničkim projektima između nekoliko država i tako dalje. (Florijan)

Sudionici Toma i Tea su pri opisivanju načina kako Udruga funkcionira naglasili njezinu razgranatost i slobodu koja se osjeti pri pristupanju drugim volonterima ili u odnosu na trajanje obveza.

U isto vrijeme, razgranato je kao, na neki način, svjetska firma koje ima u brojnim državama, a na neki način u isto vrijeme nije uopće onako formalna, nego imaš osjećaj da, iako su neki ljudi na pozicijama, nitko ti se ne nameće, nego sa svakim možeš normalno popričati. Nema kao kod pravog posla da se nekome moraš s poštovanjem obraćati i slično. Svi su, unatoč pozicijama, čak trajanju volontiranja, koliko godina volontiraju, svi su normalni. Svakome možeš na najuobičajen način pristupiti. (Toma)

Ono što je zanimljivo možda u odnosu na nekakav poslovni svijet je da mandati unutar ESN-a, tj. kad neko dođe na određenu poziciju - bilo koju, bilo predsjednik ili communication menadžer ili nešto totalno deseto, ti mandati obično traju godinu dana, što znači da je i sam način funkcioniranja puno ubrzan i puno se uči iz pokušaja i

pogreške i, da, može se puno toga promijenit. Znači, nije nešto jako fiksirano, da treba godine i godine da se nešto izmijeni, što onda omogućuje, naravno, i inovaciju, i razvoj vještina, i, ne znam šta, svašta još nešto. (Tea)

Istovremeno uočavamo kako su Robert i Ksenija zahvaljujući vlastitom iskustvu unutar ESN-a ispunjeni osjećajem zadovoljstva stečenim timskim radom ili učenjem.

Koordinator tima podrazumijeva brigu o timu koji se sastoji od još nekoliko osoba i koji ima za cilj da se, je li, skupa, zajedničkim snagama, znači ostvarimo tako neki zadani cilj koji smo si zadali, je li, a osjećam se dobro. To me ispunjava, volim to što sam baš u tom timu, odnosno što sam koordinator tima za putovanja jer, kako sam rekao već na početku, diplomirao sam turizam tako da, je li, volim putovanja pa zašto onda ne iskoristiti tu mogućnost i pokazati stranim studentima ono što krije Lijepa Naša? (Robert)

U mom konkretnom slučaju, ja bih rekla da sam ja više naučila u ESN-u, nego za vrijeme fakulteta, ali, opet, to se tiče samo mene i toga što sam ja kasnije shvatila da ovo što sam ja studirala nije ono čime se ja želim baviti u životu. (Ksenija)

6.4. Perspektive članova Erasmus studentske mreže glede zapošljavanja

Istraživanje Europskog foruma mladih *Study on the impact of Non-Formal Education in Youth Organisations on Young people's Employability* pokazalo je da su vještine koje se razvijaju neformalnim obrazovanjem među vještinama koje najčešće zahtijevaju poslodavci pri zapošljavanju mladih osoba.

Analizom intervjua svih sudionika vidimo da su i oni volonterstvom u Erasmus studentskoj mreži stekli određene vještine. Kada smo pitali sudionike istraživanja koje su to, navodili su komunikacijske vještine, prezentacijske vještine, organizacijske vještine, vodstvo i timski rad, upravljanje vremenom, pregovaranje.

Za svaku od navedenih vještina, sudionici su objasnili na koji su im način ta znanja, vještine i(li) kompetencije stečene u ESN-u pomogle do sada – u privatnom, poslovnom, ali i volonterskom aspektu života.

Nakon volonterskog iskustva, nakon studentskih udruga, počeo sam raditi u tvrtki na puno radno vrijeme i jedan od opisa poslova je samo bilo određeno vođenje radionica koje ja, srećom, imam iz ESN-a. (Florijan)

A i na nekoj privatnoj razini, samo sekundu, a i na nekoj privatnoj razini se, mislim da mi je pomoglo u načinu davanja i primanja feedbacka, na nekoj samorefleksiji i strukturiranju vlastitih misli, prezentacija i sličnim stvarima. (Tea)

Tako da, budući da tijekom svog formalnog obrazovanja nisam imala, 'ajmo reć', jači engleski na fakultetu, ovdje mi je pomoglo to s te strane jer sam ga ovdje prakticirala tako da mi je to pomoglo i tu. (Karla)

Također, koliko su te vještine korisne dokazuju i sudionici naglašavajući njihovu svakodnevnu primjenu.

(...) sva ta znanja koja sam barem ja pokupio, i dalje primjenjujem u svom svakodnevnom životu. S obzirom da sam dao primjer Negotiation Game-a kao radionice, jedna u nizu radionica za pregovaranja, kada želimo biti potpuno realni, pregovaranje je nešto što radimo sto milijuna puta u jednom danu. (Toma)

Od širenja nekih vidika, upuštanje u neke nove situacije i aktivnosti koje prije ne bih nikad pomislila da mogu sudjelovati, da sam dovoljno kompetentna. I naravno, primjena svih tih vještina u svakodnevnom životu, da, definitivno. (Ksenija)

Mislim da sam stekla puno tih vještina, i na ovom volonterskom, a radnom mjestu, nisam trebala ništa puno toga novoga naučiti jer sam sve u biti stekla dosadašnjim članstvom u ESN-u, kao što su organizacijske vještine, komunikacijske vještine, znanje o samom Erasmus+ programu. (Dora)

Interpretacijom smo uvidjeli kako svi sudionici imaju pozitivnu percepciju o tome kako upravo te vještine mogu biti ključne za buduće zaposlenje.

Osim toga, pomoglo mi je i prije nego što sam dobila ovaj posao jer sam dobila neke druge prilike koje su se otvorile upravo zbog tih svih znanja i iskustava koje sam stekla jer su ljudi tražili nekoga s takvim setom vještina i našli su mene. (Tea)

Ali mi je ESN pomogao u samom pristupu pri zapošljavanju, odnosno na prvom razgovoru, je li, za posao gdje smo već imali, gdje smo ustvari vježbali, jel, i gdje smo bili pripremljeni na pitanja koja nas očekuju pri razgovoru, tako da je taj razgovor za posao prošao glatko. (Šimun)

Dva su sudionika istraživanja dobila posao na temelju ESN referenci prisutnih u životopisu. Robert je dobio posao na kojem trenutno radi kao Erasmus+ koordinator, odnosno koordinator za međunarodnu suradnju na jednoj visokoj školi, a Tea u IBM-u kao tehnička podrška. Zahvaljujući znanju i iskustvu stečeno volonterstvom u Erasmus studentskoj mreži, Ksenija je iste mogla primijeniti na svom radnom mjestu koje je dobila odmah nakon završetka studiranja, a to je u Agenciji za programe mobilnost i programe EU (AMPEU).

Analizom intervjua uočavamo značaj društvenog kapitala kojem pridaju sudionici istraživanja. Iako postoji više teorija društvenog kapitala, u ovom ćemo kontekstu smatrati relevantnima one koje se temelje na jačanju društvene vrijednosti, solidarnosti i zajedništva. Putnam u društveni kapital uključuje „društvene mreže i norme reciprociteta i povjerenja koje iz njih proizlaze” (2000: 19). Također, Burt (1992: 8) u društveni kapital uključuje prijatelje, kolege i druge kontakte uz pomoć kojih pojedinac može iskoristiti druge oblike kapitala. Sudionike smo zato pitali kako gledaju na poznanstva i društvene veze stečene unutar Erasmus studentske mreže, ali i koliko im je ESN pomogao u osobnom razvoju.

Na stečene društvene veze i poznanstva svi su sudionici imali pozitivne reakcije i odgovore.

Pa, to je definitivno nešto najbolje što se zapravo u Udruzi može i dogoditi'. (Robert)

To je meni najiskrenije, možda jedna od, ako ne i najdraža stvar, zato što je nepojmljivo koliko ljudi se može upoznati. (Toma)

A, pa to su prijateljstva za cijeli život! (Tea)

Ksenija, Šimun i Karla sudionici su koji su objasnili da najvjerojatnije nikada ne bi upoznali ljude koje su upoznali od kada su pristupili i angažirali se u Erasmus studentskoj mreži. To su ljudi različitih interesa, a interesi u ESN-u su zapravo oni koji su svoje članove povezali. Na samom početku volontiranja uvijek postoje određena očekivanja, strahovi i nade koji se ispune, mijenjaju ili nestanu tijekom procesa. Kao što svaki pojedinac ima svoje individualne, tako i organizacija ima svoje karakteristike. Međutim, zajedničke aktivnosti, programi i projekti unutar nje zblizavaju volontere zajedničkom misijom. U ESN-u, misija je obogatiti društvo posredovanjem internacionalnih studenata.

Ženske sudionice Ksenija, Natali i Karla istaknule su da Udruga predstavlja široku mrežu kontakata diljem svijeta koju možeš kontaktirati po potrebi. Neovisno o međusobnoj bliskosti, pružit će ti pomoć na temelju same činjenice da si jednom bio članom ESN-a. Taj osjećaj zajedništva stvori se unutar organizacije, ali održava i ostaje i van nje.

Kada je riječ o osobnom razvoju, ESN je odigrao važnu ulogu u životu većine ispitanika.

Muški ispitanici Robert i Marin su slobodniji i puno otvoreniji nego što su bili prije učlanjenja u Udrugu. Florijanu je ESN dao opciju širine shvaćanja brojnih pojmova u području obrazovanja i rada s mladima, a Marinu upoznavanje s Erasmus+ programom i međunarodnim studentima.

(...) ali mi je definitivno dao prilike koje bez sudjelovanja u ESN-u nikad ne bih mogla imati. Prilike da razvijem sve navedene kompetencije, znanja i vještine, i da sam nekako kroz ta iskustva uvidjela što zapravo želim raditi u životu. (Ksenija)

Mogu reći da to kod mene je istina iz razloga što svi ljudi koji me i upoznaju i koji su me znali prije ESN-a nikada ne bi rekli da bi ja bila ona osoba koja je postala u ESN-u. (...) mogu reći da me ESN, zahvaljujući ESN-u, da sam danas ovo što jesam. (Karla)

6.5. Najlipše stvari u životu su džabe

Na kraju intervjua ispitanicima smo postavili pitanje žele li nešto reći, izdvojiti ili posebno naglasiti. Analizom njihovih odgovora uočili smo da postoje određeni stavovi kojima ispitanici pridaju posebnu važnost u odnosu na one predstavljene u prethodnim odlomcima.

Pojedini su sudionici pozvali na aktivizam. Robert je preporučio sudjelovanje u raznim radionicama neformalnoga obrazovanja, jer smatra da se na taj način ostvaruje prednost

prilikom zapošljavanja. Također, Florijan se slaže s tim smatrajući da je volontiranje u studentskim udrugama i sudjelovanje na radionicama važan element kojeg trebaju iskoristavati sve dobne skupine ljudi.

Toma i Šimun smatraju da studentske dane treba maksimalno iskoristiti. Toma smatra da će se osim diplome više cijeniti one stvari koje su napravljene paralelno za vrijeme studija te da zbog toga treba početi istraživati i pronaći priliku za sebe. Šimun tvrdi da napravivši promjenu samom sebi pravimo promjenu cijelom svijetu.

Ono što isto volim ovdje reći je da uvijek se volim koristiti jednom izrekom koja kaže da, ovog puta ću reći na engleskom budući da na hrvatskom ne zvuči tako dobro, 'Never doubt that a small group of thoughtful, committed citizens can change the world; indeed, it's the only thing that ever has' - to je nešto s čime ću ja uvijek ESN povezivati i to je ona mala grupa ljudi koja, zapravo, smatram da mijenja svijet na bolje i to je ono što bih voljela da netko ponese iz ovoga. Ako ikada se dvoumi volontirati ili ne, bio to ESN ili neka druga studentska organizacija, vjerujem da to obogaćuje naše živote, a i u konačnici, ono što često ljude zna zanimati, obogaćuje i naše CV-je. (Karla)

7. Zaključak

Glavni cilj ovog istraživanja bio je istražiti koliko je neformalno obrazovanje unutar Erasmus studentske mreže učinkovito za vrijeme, ali i nakon volontiranja. Istraživali smo kakvo značenje volonteri Erasmus studentske mreže pridaju neformalnom obrazovanju, kako uspoređuju karakteristike, načine i pristupe provedbi formalnog i neformalnog obrazovanja, kako gledaju na vlastita iskustva unutar organizacije te kakvu sliku imaju o tome koliko će im ta iskustva pomoći pri zapošljavanju. Na kraju intervjua ispitanicima smo dali slobodu reći ili posebno naglasiti stavove onih tema do kojih prethodnim pitanjima možda nismo došli.

U sklopu socioloških istraživanja neformalno obrazovanje nije tema koja je u središtu znanstvenog interesa. Iako je njegova uloga i značaj u današnje vrijeme brzih i kontinuiranih (društvenih) promjena neosporna, ovom istraživačkom području predstoji osmišljavanje i provođenje kvalitetnih i kreativnih nacrtava istraživanja te uključivanje više društveno-znanstvenih disciplina za njegov prikladniji opis te dubinsko proučavanje.

U ovom smo, pak, kvalitativnom istraživanju izuzetnu važnost dali pitanju neformalnog obrazovanja. Stručna suradnica u CARNET-u Jasminka Maravić naglasila je kako ono promiče razvijanje vlastitih potencijala, interesa i talenata, ali i osobni razvoj te zapošljavanje, što su sudionici ovog istraživanja i potvrdili. Sudionici istraživanja su (aktivni i alumni) članovi Erasmus studentske mreže od kojih je dobiven bogat spektar stavova, iskustava i perspektiva. Neformalno obrazovanje definirali su koristeći pojmove učenje, formalno obrazovanje, radionice, a smatraju ga relevantnim i u ESN-u i u vlastitom privatnom i profesionalnom životu. Njihove interpretacije definicije neformalnoga obrazovanja sadržavaju sličnosti s teorijskim prikazima u prvom dijelu rada. Međutim, sudionici su naglasili važnost postojanja više izvora znanja koje se prenosi s volontera na volontere, a ne samo s predavača ili stručnjaka na učenike, što je jedno od karakteristika formalnog obrazovanja. Navodeći slične karakteristike, dobili smo interpretacije usporedbe formalnog i neformalnog obrazovanja, što je i bio jedan od ciljeva istraživanja. Određeni sudionici imaju pozitivnu percepciju o formalnom obrazovanju naglašavajući njegovu svrhu i ishode, dok s druge strane određeni sudionici imaju negativnu percepciju o načinu i pristupu provedbe istoga. Međutim, većina se sudionika složila da je najbolji oblik obrazovanja onaj koji kombinira karakteristike svih triju vrsta obrazovanja, što može biti relevantna tvrdnja za buduća istraživanja. Zahvaljujući Erasmus studentskoj mreži, svi su sudionici dobili priliku steći brojna iskustva. Iskustvo volontiranja, iskustvo razmjene mladih u sklopu Erasmus+ programa, iskustvo sudjelovanja na

radionici samo su dio njih. Iako su svi sudionici inicijalno imali različite razloge sudjelovanja na istima, svako novo sudjelovanje obogatio ih je u aspektu stjecanja znanja i(li) vještina, društvenom aspektu ili osobnom razvoju. Dakle, provedbom intervjua i analizom rezultata istraživanja slijedi da svi sudionici imaju pozitivnu percepciju o vlastitim iskustvima unutar Erasmus studentske mreže. Štoviše, neki su sudionici zaposleni upravo zahvaljujući tim iskustvima, dok drugi sudionici tvrde da će im sva znanja, sposobnosti i vještine stečene volontiranjem u ESN-u pomoći pri budućem zapošljavanju. S tim u vezi, sasvim je sigurno da će i u budućem razdoblju neformalno obrazovanje imati ključnu ulogu i konkurentsku prednost za sve one koji ga prakticiraju. Takvih je pojedinaca sve više, osobito zbog toga što je takvo obrazovanje temeljeno na dobrovoljnoj odluci.

8. Literatura

Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (2021). *Cjeloživotno učenje*. <http://www.cjelozivotno-ucenje.hr/pojmovnik/>. Pristupljeno: 1. prosinca 2021.

Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2021). *Neformalno učenje*. <https://www.azvo.hr/hr/pojmovnik/91-neformalno-ucenje>. Pristupljeno: 1. prosinca 2021.

Burt, R. (1992.) *Structural Holes. The Social Structure of Competition*. Cambridge: Harvard University Press

Colley, H; Hodkinson P. et Malcolm J. (2003). „Informality and formality in learning: a report for the Learning and Skills Research Centre“, *Lifelong Learning Institute: University of Leedsstr.*, str. 31-34.

Čičin-Šain D. (2021.) 6. *Vizija, misija i ciljevi*. http://www.unizd.hr/portals/4/nastavni_mat/2_godina/menadzment/menadzment_06.pdf
Pristupljeno: 1. prosinca 2021.

Eraut, M. (2000). „Non-formal learning, implicit learning and tacit knowledge“, u: F. Coffield (ur.) *The Necessity of Informal Learning*, Bristol: Policy Press

ESN Wiki (2021). <https://wiki.esn.org/> Pristupljeno: 1. prosinca 2021.

European Commission (2001). *Communication from the Commission - Making a European Area of Lifelong Learning a Reality*, str. 32/33 <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0678:FIN:EN:PDF>. Pristupljeno: 1. prosinca 2021.

Heder, E.; Smoljić, M et Tafra V. (2009). „Nužnost implementacije poduzetničkih kompetencija u kurikulum neformalnog obrazovanja“, u: Matijević, M., Žiljak, T. (ur.) *Neformalno obrazovanje i informalno učenje odraslih*, Zagreb: Hrvatsko andragoško društvo, str. 73-81.

Infozona.hr (2012). *Prednosti neformalnog obrazovanja*. <http://infozona.hr/news/prednosti-neformalnog-obrazovanja/5251> Pristupljeno: 1. prosinca 2021.

Jurić, V. (2007).: „Školsko (formalno), neformalno i informalno obrazovanje“, u: Previšić V., Šoljan N. N., Hrvatić N. (ur.) *Pedagogija: prema cjeloživotnom obrazovanju i društvu znanja*, Zagreb: Hrvatsko pedagoško društvo, str. 68-81.

- Kuka, E. (2012). Koncept neformalnog obrazovanja. *Život i škola*, br. 27, god. 58., str. 197-203.
- Livingstone D. W. (2001). *Adults' informal learning: definitions, findings, gaps and future research*.
<https://tspace.library.utoronto.ca/retrieve/4484/21adultsinformallearning.pdf>.
Pristupljeno: 1. prosinca 2021.
- Maravić, J. (2003). „Jasminka Maravić: Cjeloživotno učenje“, *Časopis Edupoint*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52001DC0678>. Pristupljeno: 1. prosinca 2021.
- Milas, G. (2009) *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Naklada Slap, Jastrebarsko
- Previšić, V. (2007): „Pedagogija prema cjeloživotnom obrazovanju i društvu znanja“, u: Previšić V., Šoljan N. N., Hrvatić N. (ur.) *Pedagogija: prema cjeloživotnom obrazovanju i društvu znanja*, Zagreb: Hrvatsko pedagoško društvo, str. 50.
- Putnam, R. (2000). *Bowling Alone. The collapse and revival of American community*. New York: Simon and Schuster.
- Salmi, H. (1993). *Science Centre Education. Motivation and Learning in Informal Education. Research Report 119*. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED363613.pdf>. Pristupljeno: 1. prosinca 2021.
- Schwartz, S. H. (1992). „Universals in the Content and Structure of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 Countries“, *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, 1-65.,
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.220.3674&rep=rep1&type=pdf>.
Pristupljeno: 1. prosinca 2021.
- Souto-Otero, M., Ulicna, D., Schaepkens, L., Bognar, V. (2012). *Study on the impact of Non-Formal Education in Youth Organisations on Young people's Employability*.
https://issuu.com/yomag/docs/reportnfe_print. Pristupljeno: 1. prosinca 2021.
- Tunjić, N. (2009). „Formalno i neformalno cjeloživotno obrazovanje - imperativ učinkovitosti odgoja u novoj Europi“, u: Matijević, M., Žiljak, T. (ur.) *Neformalno obrazovanje i informalno učenje odraslih*, Zagreb: Hrvatsko andragoško društvo, str. 59-72.

Vujević, M. (1991). Uvod u sociologiju obrazovanja. Zagreb: Informator.

Sažetak

Neformalno je obrazovanje prožeto u svakom aspektu Erasmus studentske mreže. Erasmus Student Network (ESN) organizacija je koja svakodnevno radi na programima podrške studentima na razmjeni i razvijanju same mreže, a pritom koristeći neformalne metode učenja i komuniciranja usmjerene razvijanju novih kompetencija i znanja studenata/volontera uključenih u mrežu. Rad započinjemo teorijskim dijelom u kojem se definiraju i uspoređuju pojmovi obrazovanja, kao što je obrazovanje, formalno obrazovanje, neformalno obrazovanje i informalno obrazovanje, predstavlja organizacija Erasmus studentska mreža te način na koji je neformalno obrazovanje u njoj prisutno. U istraživanju je korištena kvalitativna metoda polustrukturiranog intervjua kako bi se istražilo koliko je neformalno obrazovanje unutar Erasmus studentske mreže učinkovito za vrijeme, ali i nakon volontiranja. Analizom rezultata dolazimo do zaključka kako volonteri Erasmus studentske mreže pridaju veliku važnost neformalnom obrazovanju istovremeno priznajući, ali ne preferirajući sve karakteristike, načine i pristupe formalnog obrazovanja. Neki su se sudionici susreli s neformalnim obrazovanjem još u srednjoj školi ili na fakultetu, dok se većina s tim konceptom upoznala na vlastitoj razmjeni mladih u sklopu Erasmus+ programa, koji predstavlja relevantan i ključan program kako za mlade, tako i za promicanje neformalnog obrazovanja općenito. Unutar organizacije, članovi su neformalnim metodama stekli brojna iskustva zahvaljujući kojima su se zaposlili ili pomoću kojih se planiraju uskoro zaposliti. Analizom intervjua uočili smo i značaj društvenog kapitala kojem pridaju sudionici istraživanja. Na stečene društvene veze i poznanstva svi su sudionici imali pozitivne reakcije i odgovore.

Ključne riječi: neformalno obrazovanje, Erasmus studentska mreža, volontiranje, zapošljavanje mladih

NON-FORMAL EDUCATION WITHIN ERASMUS STUDENT NETWORK ORGANIZATION - EXPERIENCES AND PERSPECTIVES

Abstract

Non-formal education is permeated in every aspect of the Erasmus Student Network. Erasmus Student Network (ESN) is an organization that works daily to support students in the exchange and development of the network itself, using non-formal learning and communication methods aimed at developing new competencies and knowledge of students / volunteers involved in the network. We begin our work with a theoretical part in which the concepts of education are defined and compared, such as education, formal education, non-formal education and informal education. The research used a qualitative method of semi-structured interview to investigate how effective non-formal education within the Erasmus student network is during and after volunteering. By analyzing the results, we come to the conclusion that Erasmus student network volunteers attach great importance to non-formal education while recognizing but not preferring all the characteristics, ways and approaches of formal education. Some participants encountered non-formal education in high school or college, while most learned about it at their own youth exchange under the Erasmus + program, which is a relevant and key program for both young people and the promotion of non-formal education in general. Within the organization, members have gained a number of experiences through informal methods, thanks to which they have been employed or with which they plan to be employed soon. By analyzing the interviews, we also noticed the importance of social capital to which research participants attach. All participants had positive reactions and answers to the acquired social connections and acquaintances.

Keywords: non-formal education, Erasmus Student Network, volunteering, youth employment

Prilozi

Protokol za intervju

strukturalna obilježja	<ul style="list-style-type: none"> • dob, spol, razina obrazovanja, stupanj zaposlenja, vrsta članstva, trajanje članstva
neformalno obrazovanje	<ul style="list-style-type: none"> • obrazovanje (značenje obrazovanja, pridavanje važnosti obrazovanju, vrste obrazovanja) • neformalno obrazovanje (značenje, definicija, prva asocijacija)
iskustva u ESN-u	<ul style="list-style-type: none"> • ESN (motivacija i razlog učlanjenja, način funkcioniranja) • radionice (razlog sudjelovanja, usporedba s formalnim obrazovanjem, metode rada, znanja i vještine, implementacija)
perspektive za budućnost	<ul style="list-style-type: none"> • zaposlenje (način zaposlenja, korisnost stečenih kompetencija, zadovoljstvo radnim mjestom, poznanstva) društveni kapital • osobni razvoj (meke vještine, vrijednosti)

Informirani pristanak

Poštovani,

pozivamo Vas na sudjelovanje u istraživanju na temu „Neformalno obrazovanje u okviru organizacije Erasmus Student Network – iskustva i perspektive“. Cilj nam je istražiti kakvo značenje volonteri Erasmus studentske mreže pridaju neformalnom obrazovanju, kako gledaju na vlastita iskustva unutar organizacije te kakvu sliku imaju o tome koliko će im ta iskustva pomoći pri zapošljavanju. U istraživanju se koristi polustrukturirani intervju i razgovor će biti sniman, stoga Vas molimo i za pristanak na snimanje glasa. Analiza će se koristiti isključivo u svrhu izrade diplomskog rada (pod mentorstvom izv. prof. dr. sc. Ivanke Buzov, Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet Split). Rezultati istraživanja bit će prezentirani na obrani diplomskog rada. Transkripti provedenih intervju bit će priloženi u pisanoj verziji diplomskog rada, ali bez Vaših osobnih podataka.

Vaše je sudjelovanje anonimno i dobrovoljno, stoga možete odustati u bilo kojem trenutku istraživanja. Informacije koje podijelite ostaju povjerljive, kao i Vaši osobni podaci. Ukoliko imate dodatnih pitanja nakon intervju možete nas kontaktirati na e-mail adresama:

Helena Kačić-Bartulović

hkacicbartulovic@ffst.hr

Ivanka Buzov

ibuzov@ffst.hr

Ukoliko pristajete sudjelovati u istraživanju, molimo Vas da nakon zvučnog signala pročitate naglas ovu rečenicu:

Pročitao sam i razumio informirani pristanak te pristajem sudjelovati u ovom istraživanju.

(ili)

Pročitala sam i razumjela informirani pristanak te pristajem sudjelovati u ovom istraživanju.

Transkripti

- Pročitala sam i razumjela informirani pristanak te pristajem sudjelovati u ovom istraživanju.
- **Super, hvala ti puno. Evo, za početak, možeš li mi se predstaviti?**
- Može, moje ime je Karla. Iz Osijeka sam, imam 29 godina, završila sam Ekonomski fakultet u Osijeku na kojem sam studirala financijski menadžment i marketing, a kroz svoje obrazovanje volontirala sam u udruzi Erasmus studentska mreža te sam kao tako bila na lokalnoj, nacionalnoj i internacionalnoj razini.
- **Evo, vidim da si prošla sve razine ESN-a, a što si trenutno? Što predstavljaš trenutno unutar ESN-a?**
- Trenutno sam aktivan član ESN-a Osijek i alumni nacionalne razine. Budući da sam završila svoje obrazovanje, godinu dana nakon toga sam još ostala volonter i u međuvremenu sam pronašla posao te sam i dalje željela ostati aktivna u ESN-u tako da sam ostala aktivna na lokalnoj razini, a na nacionalnoj razini sam alumni te sudjelujem po potrebi u radu same razine.
- **Super, a zašto si se uopće učlanila u ESN, što te motiviralo na donošenje te odluke?**
- Prvenstveno, sama nisam ni znala što je ESN na početku. Znala sam da je to grupa ljudi koja volontira kako bi pomogla internacionalnim studentima, ali to je više bilo meni nešto općenito što zapravo i nisam shvaćala. Pridružila sam se ESN-u tako što sam pripomogla prilikom organizacije naše godišnje skupštine koja se tada po prvi puta održavala u gradu u kojem sam, Osijeku, i nakon toga sam odlučila ostati zato što me dojmilo kako mala zapravo grupa ljudi pokušava potaknuti mlade na aktivan angažman kako u zajednici tako i općenito, a što se tiče pomoći internacionalnim studentima, tu mi se sviđjelo što radimo sa različitim ljudima različitih kultura te sam samim time i ostala.
- **A sviđa li ti se kako ESN funkcionira i možeš li mi opisati zapravo kakav je način rada i komuniciranja unutar njega?**
- ESN kao općenito mi se sviđa kako funkcionira. Volim jednostavno povezanost koja se nalazi između 3 razine koje se čine zapravo izrazito udaljene, a zapravo su si blizu. Budući da se djeluje lokalno na sveučilištima na kojima se radi, državno, tj. nama, mi to zovemo nacionalno, i internacionalno gdje nam je sjedište u Bruxellesu. Sve razine su povezane jedna kroz drugu i zapravo ne bi mogle postojati jedna bez druge te mi se zbog toga sviđa, jel, način kako funkcionira i možeš ponoviti onaj drugi dio pitanja, molim te, ako nije problem?
- **Način komuniciranja unutar njega?**
- Način komuniciranja. Dakle, što se tiče samoga komuniciranja, dakle ima nekoliko vrsta komunikacije i ona je različita od države do države, pa tako, evo, ja ću uzet za primjer u Hrvatskoj. U nekim aspektima nije možda bila izrazito aktivna komunikacija, ali ono što se s godinama radilo je da se to poboljša i sada vjerujem da je na izrazito velikoj razini. Komunikacija ide, ovaj, unutar zajednice koja je na lokalnoj razini, međusobno je povezana s ostalim lokalnim zajednicama i isto tako sa nacionalnom razinom. I, drago mi je što sama komunikacija ne ostaje samo na jednoj društvenoj mreži koju imamo, nego se nalazi na više društvenih mreža i komuniciramo i interno kroz druge kanale poput Slacka i maila te zbog toga mislim da je, 'ajmo reći, sve reprezentativnije.
- **Jesi li trenutno ti članica ili možda voditeljica nekog tima unutar ESN-a?**
- Ne, ne. Nažalost zbog načina rada koji imam i posla sa strane, nisam se okuražila zapravo za taj korak i ove godine, iako razmišljala sam o tome kada sam čula, ovaj, što sve rade u Osijeku tako da sam ostala, 'ajmo reć', aktivna sa jedne strane, ali s druge strane bih samo voljela napomenut da svoj angažman pridonosim kroz Savjet mladih Grada Osijeka i tu, budući da sam tamo voditeljica za marketing i uskoro za projekte, radit ću aktivno s ESN-om. Tako da, 'ajmo reći, s te strane ću aktivnije biti i u samom ESN-u Osijek.
- **Super, a što bi za tebe značilo obrazovanje?**
- Ovako, dakle, budući da sam u ESN-u više-manje, ali i zbog studija koje sam imala, naučila sam zapravo neke razlike koje se tiču i formalnog i neformalnog i informalnog obrazovanja. Stoga, na drukčije načine gledam na svaku od tih navedenih. Ono što bih ja zapravo istaknula kao, 'ajmo reć', moja nekakva perspektiva obrazovanja bi bila ona koja uključuje sve troje. Dakle, i formalni dio kojim se odrađuje srednjoškolsko i u nekim slučajevima fakultetsko obrazovanje, ali ono koje stječemo volonterstvom u nekakvoj organizaciji, gdje učimo neke vještine, unaprjeđujemo zapravo samo sebe i izgrađujemo sami sebe, a isto tako i nešto što učimo od prijatelja ili nečijom riječju. Tako da, po meni, obrazovanje zapravo je koncept svega toga i ono što smatram da nikada ne prestajemo učiti i imati napredak u obrazovanju. Da čak i starije osobe uvijek imaju nešto za naučiti tako da obrazovanje se uvijek širi.
- **A koja je tvoja prva asocijacija kada čuješ sintagmu neformalno obrazovanje?**
- Uz neformalno obrazovanje zapravo, 'ajmo reći, vežem čak ESN zato što to nije način formalnoga gdje striktno nešto učimo. Neformalno mi je uvijek vezano uz naše vještine i kompetencije koje zapravo stječemo nekakvim radom koji nije u smislu toga da sjedimo u školi, učimo, nešto pišemo. Dakle,

neformalno obrazovanje mi je više, 'ajmo reći, kada učimo od nekoga ko je u nekom smislu donekle stručan, ali nam to prenosi kroz svoje vještine, poput toga da su to prezentacijske vještine koje unaprijeđujemo vidjevši nekoga kako sam prezentira, do toga do komunikacijskih vještina i ostalih stvari.

- **A jesi li se možda nekad susrela sa neformalnim obrazovanjem, tim konceptom?**
- Sa konceptom neformalnog obrazovanja bih rekla da sam se susrela u ESN-u i na nekim svojim čak i u aspektu gdje sam imala formalno obrazovanje u kojemu su nas poticali na neformalno obrazovanje. Što se tiče ESN-a, sudjelovala sam u Eduk8-u, u jednom programu koji zapravo radi, 'ajmo reći, jednim dijelom na vještinama i kompetencijama mladih tako da sam, nažalost, samo jedanput sudjelovala, ali bilo mi je dovoljno da vidim jedan dio toga, na koji način u ESN-u se može razvijati neformalno obrazovanje.
- **Super, a zašto si se inicijalno odlučila sudjelovati na takvim edukacijama?**
- Zapravo, vidjevši kako ostali članovi koji su bili tu prije mene, razvijaju svoje kompetencije i vještine i do koje razine su oni dospjeli doći time što su volontirali ovdje, upoznavali ljude i učili od drugih, htjela sam postići nešto slično i iz tog razloga sam i sama odlučila odlaziti na takve događaje i općenito upoznavati ljude koji bi mi mogli donijeti nekakav takav, jel, dio u kojemu bi mogla više učiti i unaprijediti samu sebe. U konačnosti, to je zaista što je meni i pomoglo da danas postanem osoba kakva jesam i da se razvijem i u poslu u kojem radim, ali i mislim da mi taj dio obrazovanja još uvijek nije niti gotov. Mislim da ću nastaviti i dalje kroz ESN i volonterska iskustva, i što sada volontiram, učiti i dalje i unaprijediti se još više.
- **Super, a evo, spomenula si Eduk8. Zapravo, što bi to bilo? Možeš li mi opisati kako to izgleda?**
- Pa, ovako, aj, ja ću možda, možda će biti jednostavnije ako opišem upravo događaj na kojem sam bila. Budući da, nažalost, bila sam samo na jednom i, kažem nažalost, zato što to je nešto stvarno hvalevrijedno u ESN-u i vjerujem da bi članovi, ako imaju tu mogućnost, trebali tu istu iskoristiti. Znači, moj Eduk8 na kojemu sam ja bila zapravo se fokusirao na to da grupa mladih koji su tijekom 3 do 4 dana bili raspoređeni u raznim radionicama radi na kompetencijama i jednostavno osmišljanju vještina kojima bi pomogla drugim članovima u ESN-u prilikom povratka. Dakle, raspravljali smo o aktualnim temama tada koje su bile. Tada je bila, ako se ne varam, tada smo najviše se fokusirali na aktivno građanstvo zato što je to taman bilo neposredno prije izbora za Europski parlament tako da smo se najviše fokusirali kako i zašto postati aktivniji građanin, na koji način mi možemo u našoj zajednici potaknuti ljude na isto, kako iskazati svoja mišljenja, ali isto tako smo učili kako pristupiti javnom govoru. Razgovarali smo o *pinch contestu*, dakle, kako sebe predstaviti zapravo nekako bolje i o više stvari. Dakle, to je upravo onaj dio kojeg ja smatram neformalnim obrazovanjem gdje su drugi volonteri zapravo učili druge, jel, na način toga, kroz neke, 'ajmo reć', prezentacije, kroz radionice itd.
- **Super, a je li ti sudjelovanje na tom događaju ili na bilo kojem drugom, spomenula si radionice, edukacije, i na koji način je li ti bilo nagrađeno ili vrednovano?**
- Što se tiče određenih konferencija na kojima sam bila, radionica i svega toga, u više navrata smo dobivali potvrde, 'ajmo reći, da idemo, a koje sam ja, i vjerujem da to ovisi od volontera do volontera, i od osobe do osobe, našla način da stavim u svoj CV i da trenutno to stoji u CV-u gdje opisujem zapravo sve konferencije na kojima sam bila kroz moje vještine - od prezentacijskih, komunikacijskih, do općenito rada u timu do, ne znam, *time* menadžmenta, do svega ostaloga. Dakle, opisujem jednostavno što sam naučila na tim radionicama zato što stvarno smatram da sam na tim radionicama zapravo, 'ajmo reći, stekla vještinu toga da znam upravljati dobrim vremenom i da vidim prema čemu, kako nešto vodi, da se ne ode u nekakav krug ili da nešto nema nekakav završetak i cilj nečega. Tako da, po meni, da, mislim da je to meni nagrada zapravo za sve to što danas imam to u CV-u i smatram to nečim izrazito dobrim i pozitivnim.
- **A jesu li ti sva ta znanja, vještine i kompetencije, koje si upravo nabrojala, stečene u ESN-u pomogle do sada u životu?**
- Jesu i pomažu mi i dalje. Na poslu sam trenutno jedan član jednoga tima. Dakle, ne ono što sam bila u ESN-u gdje sam, ajmo reći, više-manje u više situacija ja vodila timove, nego sam sada član tima i kao član tima znam točno, ajmo reći, mogu pretpostaviti što voditelj tima očekuje od mene, na koji način je potrebno da komuniciram i time pojednostavljujem rad sebi, ali i drugim članovima u svom timu, a nadam se, i svom voditelju i, općenito, drugim ljudima. Izuzev toga, pomoglo mi je zbog mojih vještina koje sam stekla na samim konferencijama, na, općenito mi je pomoglo iz razloga što ono što je danas izrazito bitno, a to je da sam na tim konferencijama, većinom su one bile na engleskom jeziku. Tako da budući da tijekom svog formalnog obrazovanja nisam imala, 'ajmo reć', jači engleski na fakultetu, ovdje mi je pomoglo to s te strane jer sam ga ovdje prakticirala tako da mi je to pomoglo i tu. A što se itče stvari izuzev službenog posla, budući da radim još par stvari sa strane, izrazito mi je pomoglo jer, izuzev ovoga što službeno radim, radim i sa strane gdje pomažem jednostavno studentima u pronalasku

smještaja u gradu i tu mi izrazito pomaže zato što znam na koji način u ESN-u što funkcionira pa se mogu prilagoditi tome.

- **Super. Kako gledaš na poznanstva i društvene veze unutar Udruge?**
- Pa, u samoj Udruzi vjerujem da sam stekla prijatelje za čitav život, 'ajmo reći. To su bili zapravo ljudi koje, da nisam bila u Udruzi, moguće da se naši životi nikada ne bi isprepleli iz razloga što smo različitih interesa, a interesi u ESN-u su zapravo oni koji su nas povezali. Što mi je drago jer je promijenilo neku moju sliku općenito o ljudima, nisam nikada osoba koja ide s neakvim predrasudama prema ikome, ali jednostavno u životu mislim da znamo kada, di smo sa nekim, 'ajmo reći, u navodnicima kliknuli ili ne. A za neke ljude u ESN-u bih rekla da nikada ne bih kliknula dok nisam sa njima i radila tako da izrazito mi je drago zbog svih ljudi koje sam upoznala i vjerujem da su mi to i poznanstva i prijateljstva zapravo za čitav život. A ono što ESN još uvijek donosi je u kakvom god, 'ajmo reći, odnosu ostao ili kad ste se zadnji put čuli u ESN-u s nekim ili nešto, vjerujem da ta poveznica koju imamo, da se u bilo kojem trenutku možemo osloniti na neku osobu jer jednom smo si tu bili i onda, jednostavno, ostaje nam taj osjećaj zajedništva koje smo imali i uvijek ćemo si međusobno pomoći.
- **Divno. Je li te ESN možda promijenio ili oblikovao, odnosno koja je njegova uloga u tvom životu?**
- Mogu reći da to kod mene je istina iz razloga što svi ljudi koji me i upoznaju i koji su me znali prije ESN-a nikada ne bi rekli da bi ja bila ona osoba koja je postala u ESN-u. Više sam bila djevojka koja je naginjala tom nekom zabavnom načinu života, u kojoj su samo bili bitni, 'ajmo reći, izlasci i putovanja, a taj neki dio izlazaka ja sam zamijenila ESN-om, a putovanja su, ipak, bila u mogućnosti ostati. Tako da mogu reći da me ESN formirao na način toga da me motivirao za, recimo, promjenu fakulteta jer, nakon srednje škole, upisala sam fakultet samo zbog društva sa kojim sam bila i nije me uveseljavao. I tek sam tu hrabrost našla kada sam vidjela druge ljude u ESN-u koji su isto mijenjali smjerove i vidjela sam kako su oni i što su oni postigli u životu i to me motiviralo da promijenim fakultet, što sam i napravila. I, tu me i motiviralo i da proputujem pola Europe, sama u nekim slučajevima, što bi isto prije toga rekla da se nikada vjerojatno ne bi usudila sama otići na aerodrom i sjesti u avion jer to je bilo, ajmo reći, stara verzija mene, a sada ova nova mogu reći da me ESN, zahvaljujući ESN-u, da sam danas ovo što jesam.
- **Bi li nešto voljela reći, izdvojiti ili posebno naglasiti za kraj ovog intervjua?**
- Pa, ukoliko postoje neki ljudi koji se dvoume trebaju li prići ESN-u ili ne, i ukoliko razmišljaju o tome je li to dobra stvar ili nije, definitivno bi rekla da se ohrabre i pokušaju. Ono što isto volim ovdje reći je da uvijek se volim koristiti jednom izrekom koja kaže da, ovog puta ću reći na engleskom budući da na hrvatskom ne zvuči tako dobro, *'Never doubt that a small group of thoughtful, committed citizens can change the world; indeed, it's the only thing that ever has'* - to je nešto s čime ću ja uvijek ESN povezivati i to je ona mala grupa ljudi koja, zapravo, smatram da mijenja svijet na bolje i to je ono što bih voljela da netko ponese iz ovoga. Ako ikada se dvoumi volontirati ili ne, bio to ESN ili neka druga studentska organizacija, vjerujem da to obogaćuje naše živote, a i u konačnici, ono što često ljude zna zanimat, obogaćuje i naše CV-je.
- **Super. Hvala ti puno na sudjelovanju u ovom istraživanju i sretno sa svime u budućnosti.**
- Hvala, i tebi.

- Ok, pročitala sam i razumjela informirani pristanak te pristajem sudjelovati u ovom istraživanju.
- **Super, hvala ti. Evo, za početak, možeš li mi se predstaviti?**
- Moje ime je Dora i studentica sam, tj. nedavno sam diplomirala na Odsjeku kulturalnih studija pri Filozofskom fakultetu u Rijeci i trenutno se nalazim u Poljskoj na volontiranju u sklopu Europskih snaga solidarnosti.
- **Super, i koliko imaš godina?**
- 25.
- **25, super. Evo, spomenula si da si upravo na nekom volontiranju, je li, o čemu se tu radi?**
- Ovdje se radi da radim u jednoj nevladinoj organizaciji koja je prije svega povezana uz neformalno obrazovanje na način tako da organiziramo tipa ljetne kampove za djecu, gdje radimo na interkulturalnom dijalogu, tipa neke ekološke teme il' nešto slično. Imamo dosta lokalnih partnera gdje posjećujemo lokalne škole. Također, radimo i evente za seniore, tipa kulturne večeri.
- **Evo, spomenula si sintagmu neformalno obrazovanje pa me zanima koja je tvoja prva asocijacija kada čuješ te riječi?**
- Moja prva asocijacija bi bila nekakvo učenje, indirektno učenje koje treba biti lagano, spontano i nekako neprimjetno, a opet dosta toga upijamo sami kroz naše iskustvo, kroz dijalog i kroz primjere koji su nam dani, kroz najčešće, mogu reći, radionice.
- **Jesi li se do sada susrela s neformalnim obrazovanjem i gdje je sve to bilo?**
- Do sada sam se susretala često s neformalnim obrazovanjem. To je počelo s mojim Erasmusom, Erasmus iskustvom u Poljskoj, u malom gradiću Torunu gdje sam, moj prvi posjet je bio lokalnom vrtiću gdje sam radila radionice za djecu, tj. to se više baziralo na igrama iz moga djetinjstva, tako sam predstavila svoju zemlju. Nakon toga kroz samu organizaciju ESN, posebice ESN Rijeka čiji sam član još uvijek, gdje smo i samo organizirali akademije za mlade volontere kako bi njih uveli u taj cijeli svijet organizacija za mlade. Također sam pohađala nekoliko treninga, što kraćih, što dužih te sam i sama vodila neke radionice.
- **A što bi rekla s obzirom da si aktivna članica ESN-a i, evo, da si sudjelovala i vodila radionice, što su to ESN radionice? Kako bi ih definirala?**
- ESN radionice mogu reći da je veoma širok spektar. Od onih možda nekako malo dosadnijeg tipa radionica od *event* menadžmenta, *time* menadžmenta, timske vještine, sve što je potrebno kako bi jedna organizacija mogla uspješno funkcionirati. Pa, s druge strane, više rad na nekakvom dijalogu i za nas je veoma važan koncept socijalne uključenosti i kako bi imali taj neki senzibilitet i osjećaj da uključimo sve skupine društva te i njima približili koncept volontiranja i mobilnosti koje mogu koristiti točno imati od toga.
- **A zašto si se ti osobno odlučila sudjelovati na radionicama ili, možda, zašto si se odlučila voditi neke radionice? Koji je bio tvoj razlog?**
- Prije svega sam se odlučila jer sam shvatila da takav tip učenja je za mene puno produktivniji od pod navodnicima klasičnog tipa učenja gdje trebam doslovno sjest i nešto pročitati, možda čak i naučit napamet. Ovo smatram puno efikasnijim i puno boljim modelom jer na taj način stječem i neke praktične vještine koje mi možda moje fakultetsko obrazovanje nikad ne bi omogućilo. Prvo sam ih pohađala, nakon toga sam shvatila da i sama želim podijeliti svoja iskustva i zapravo učiniti isto što su i moji treneri meni prenijeli i tako pomoći novim generacijama.
- **I što si ti osobno dobila sudjelovanjem na tim radionicama? Je li ti sudjelovanje na kraju svega toga, neovisno ili treninga, drugog događaja ili same radionice, i na koji način bilo nagrađeno ili vrednovano?**
- Prije svega, dobila sam, postala sam puno slobodnija i nekako spontanija u iznošenju nekih teza i teorija te sam shvatila da je zapravo bit učenja i kako biti trener u tome da možeš spontano prenijeti sve zapravo drugim volonterima i smatram da sam naučila i od njihovih osobnih iskustva i same interakcije tijekom radionica. Primjerice, posebice o kulturnom menadžmentu te mi je dalo tu neku praksu da mogu i nadograditi i to neko znanje i za kasnije.
- **Super, a zašto si se uopće učlanila u ESN, što te bilo motiviralo na donošenje te odluke?**
- Učlanila sam se prije svega zbog jako, jako dobrog iskustva kada sam i sama bila Erasmus studentica u Poljskoj i zbog izrazito dobre atmosfere koja je bila uvijek od pomoći i jer sam osjetila tu neku snagu Mreže i tog nekog međusobnog pomaganja, ali i učenja u isto vrijeme i mislim da ESN izrazito može puno pomoći dolaznim, ali i odlaznim studentima u cijelom tom snalaženju u Erasmus+ programu mobilnosti, ali i u svakodnevnom životu.
- **A, općenito, kakav je način rada i komuniciranja unutar Udruge, sviđa li ti se kako ESN funkcionira?**
- Meni, kroz sve godine koje sam provela u ESN-u, mislim da se može iščitati da mi se izrazito sviđa, posebice jer se radi o strukturiranom načinu komunikacije. Imamo nekoliko različitih kanala. Da li je to

možda *Whatsapp* ili *Messenger* za neke neformalne oblike komunikacije, platforma *Slack* za nešto strukturiranije i dosta, uvijek, želimo poraditi na dijalogu i da su svi članovi upućeni u svoja područja djelovanja i svoje zadatke i, također, od voditelja Udruge pa do samih članova sve je jako dobro povezano i, također, naglasila bi izrazito aktivnu i *mailing* listu jer se dobivaju sve, kako da kažem, neke ozbiljnije obavijesti i mislim da je to nešto iz čega je vidljiva i sama naša motivacija jer nikad nikoja od tih kanala ne spavaju.

- **A što misliš jesi li volontiranjem u ESN-u stekla nešto što bi ti moglo pomoći pri budućem zapošljavanju?**
- Mislim da sam stekla puno tih vještina i na ovom volonterskom, a radnom mjestu, nisam trebala ništa puno toga novoga naučiti jer sam sve u biti stekla dosadašnjim članstvom u ESN-u, kao što su organizacijske vještine, komunikacijske vještine, znanje o samom Erasmus+ programu. Nedavno sam držala drugim kolegama volonterima radionicu kako tipa napraviti *info pack* ili tako te neke stvari koje su za mene veoma bazične, a jako važne sa kojima se drugi ljudi nisu prije susretali i ne znaju koliko je u biti bogato to cijelo iskustvo i kratkoročnih i dugoročnih projekata.
- **A kako gledaš na poznanstva i društvene veze stečene unutar Udruge?**
- Na poznanstva gledam kao izrazito vrijedna, iako ponekad volim napraviti tu neku barijeru između kolega i pravih prijatelja. Uvijek ima iznimaka i posebno ljudi s kojima sam bila u Bordu, u više Boardova, su mi izrazito vrijedni tako da mislim da je ESN itekako riznica prijateljstva.
- **Je li te on, odnosno ESN promijenio ili oblikovao na koji način, odnosno koja je njegova uloga u tvom životu?**
- Ja uvijek volim reći kad me ljudi možda čudno gledaju što sam, uvijek provodim određeni dio dana u ESN-u, uvijek napravim tu neku razliku između Erasmusa i članstva u ESN-u. Erasmus nekako dođe i prođe, više nisam student i tako te neke stvari, ali ESN uvijek ostaje tu negdje i smatram se nekako vječnim ESN-erom i mislim da me dosta promijenilo i kroz ESN sam shvatila da mogu biti nečemu tako jako dugo posvećena, da ipak da nikad nisam skoro osjetila neki veći zamor, samo sam nekad osjetila nedostatak vremena ipak.
- **Super. Bi li nešto voljela reći, izdvojiti ili posebno naglasiti za kraj ovog intervjua?**
- Samo bih se zahvalila na intervjuu, da je izrazito mi je bilo lagano odgovarati na pitanja. Mislim da su bila izrazito pitka, kako da kažem, i nedavno sam isto odgovarala. Međutim, ovo mi se, baš baš imam osjećaj da je nekako kao razgovor na kavi i baš mi se sviđa.
- **Super, hvala ti puno na sudjelovanju u ovom istraživanju. Ja sam se jednako ugodno osjećala. Zahvaljujem ti još jednom i želim sreću sa svime u budućnosti.**
- Hvala Helena.

- Pozdrav, ja sam Florijan te sam pročitao i razumio informirani pristanak te pristajem sudjelovati u ovom istraživanju.
- **Super, hvala ti puno Florijane. Evo, za početak, možeš li mi reći još neke informacije o sebi? Možeš li mi se ukratko predstaviti?**
- Pozdrav, znači ja sam sveučilišni prvostupnik talijanskog jezika i književnosti te magistar geografije. To je moje formalno obrazovanje koje sam završio na Sveučilištu u Zadru i Sveučilištu u Zagrebu. Trenutno radim kao obrazovni savjetnik u agenciji koja se zapravo bavi savjetovanjem o visokom obrazovanju u inozemstvu.
- **Koliko imaš godina?**
- Imam 26 godina. Trenutno živim u Zagrebu te sam, da, visoka stručna sprema.
- **Dakle, ti si zaposlen. Međutim, jesi li do sada kada u životu volontirao ili možda još uvijek volontiraš negdje?**
- Tako je. Kroz veći dio srednje škole sam također volontirao na kraćim volonterskim akcijama u organizaciji udruga, a tijekom studija sam volontirao u sklopu Erasmus studentske mreže Zadar i Zagreb te, naravno, nacionalna organizacija Erasmus studentska mreža Hrvatska.
- **Što si trenutno? Što trenutno predstavljaš unutar ESN-a?**
- Trenutno sam alumni član, dio alumni mreže.
- **Što to znači biti alumni član u ESN-u?**
- To trenutno zapravo znači kao osoba koja je član mreže, ali nema određene funkcije kao što su rukovodeće funkcije i slično. Zapravo sa svojim članstvom i vodstvo, ali i svoje članove savjetuje o nekim temama, pomaže im u objašnjavanju određenih stavki, dokumenata koje imamo, također komentari na financijske planove i druge dokumente. Naravno, i pomoć prilikom organizacije određenih događaja i takva nekakva recimo pomoćna struktura Udruge na koju se mogu nasloniti, mogu pitati članovi i rukovodstvo.
- **Zašto si se ti osobno učlanio u ESN? Što te motiviralo na donošenje te odluke?**
- Motiviralo me zapravo sudjelovanje u nekim aktivnostima koje su posvećene međunarodnom karakteru. Samim time i Erasmus studentska mreža je udruga koja se bavi pomaganjem i povećanjem kvalitete mobilnosti stranih studenata, znači studenata na razmjeni. To je jedan od tih razloga, ta međunarodna komponenta. I, naravno, samim time upoznavanje Erasmus+ programa da i sam upoznam taj program i da sam budem korisnik tog programa u budućnosti. Tako da sam se učlanio u Erasmus studentsku mrežu na prvoj godini fakulteta prije samog, prije mog odlaska na samu razmjenu.
- **Sviđa li ti se kako funkcionira ESN i možeš li mi opisati zapravo kakav je način rada i komuniciranja unutar njega?**
- Sviđa mi se zapravo struktura organizacije koju vode dosta stroga pravila. Od lokalne razine, kao što je ESN Zadar, pa do nacionalne razine, ESN Hrvatska pa sve do internacionalne razine, kao što je ESN International, imamo određenu strukturu, pozicije, statut i pravilnik koje svi moramo poštovati prilikom osnivanja zapravo nekakve organizacije. To je dio koji zapravo se meni najviše sviđa zato što ta jasna struktura omogućava i prijenos znanja, prijenos iskustva, podjelu zadataka i nekakav pristup platformi, našim internim strukturama kao što je interna struktura ESN *Galaxy*, platforma na kojoj možemo uvijek dobiti materijale i razmjenjivati to znanje među 500 i nešto lokalnih podružnica, 40 i nešto nacionalnih organizacija i jedne centralne razine. Sama ta centralna struktura u Bruxellesu ima svoje potporne strukture, kao što su određeni odbori koji onda pomažu da sama organizacija lakše funkcionira i pomaže tu vertikalnu komunikaciju koju zapravo ta struktura omogućava. S druge strane, zgodna stvar kod naše Mreže je ta horizontalna komunikacija. Lokalne podružnice mogu međusobno komunicirati, međusobno razmjenjivati znanja bilo na skupštinama, bilo na nekakvim edukativnim *eventima* kao što su treninzi i sudjelovati na nekakvim zajedničkim projektima između nekoliko država i tako dalje.
- **Super. Spomenuo si treninge i edukacije, a i malo prije koliko je tebi važno i koliko ti se sviđa posebno taj prijenos znanja. Što za tebe znači obrazovanje? Što ti predstavlja taj pojam? Tebi osobno?**
- To je proces konstantnog učenja nečeg novog, stjecanja znanja i vještina.
- **Koje vrste obrazovanja poznaješ?**
- Poznajem ono uobičajeno, strukturu oko formalnog, neformalnog i informalnog obrazovanja.
- **Koja je tvoja prva asocijacija kada čuješ sintagmu neformalno obrazovanje?**
- Radionica.
- **Radionica, super. A kako bi definirao taj koncept?**
- To je vrsta učenja izvan formalnog, nacionalnog kurikulumu.
- **Jesi li se možda ti nekad susreo s tim?**

- Jesam, susreo sam se i u srednjoj školi i na samom studiju, tako da imam relativno dosta iskustva s time. Najčešće je to bilo u vidu Erasmus+ programa, znači razmjena mladih gdje sam se upoznao s tim konceptom neformalnog obrazovanja, kasnije na nekim radionicama koje su organizirale same škole, sami grad, Savjet mladih na primjer. Kasnije ove radionice koje smo organizirali u sklopu studentske udruge, tipa Erasmus studentska mreža.
- **Kada si već to spomenuo, možeš li mi možda usporediti metodologiju, odnosno principe rada ili općenito kako to izgleda, na primjer tvoje predavanje ili kako su izgledale vježbe na fakultetu ili u srednjoj školi, naspram kako su izgledale u Erasmus studentskoj mreži? Koje su ti se metode i principi rada više sviđali?**
- Oba s obzirom da su imali drugačiju svrhu. Formalno obrazovanje je imalo svrhu, imalo je jasno definirane ishode koji su se vrednovali. Za razliku od neformalnog obrazovanja gdje nije bilo tog vrednovanja najčešće. Taj koncept, institucija vrednovanja, to je različito u svemu tome. Meni se naravno sviđelo formalno obrazovanje jer razumijem poantu formalnog obrazovanja i meni se sviđa sam način nastave. Smatram neformalno, informalno obrazovanje kao podršku formalnom obrazovanju kako bi se stvorila jedna šira slika obrazovanja i da bismo dobili kompletni paket, tj. pristup informacijama, vještinama i samom znanju.
- **Kako bi opisao što su to ESN radionice?**
- To su...
- **Jesi tu? Florijane, jesu tu? Mislim da smo izgubili mrežu. Florijane? Ne čujem te. (...) Evo nas ponovno skupa. Je li tako, Florijane?**
- Tako je, Florijan je ovdje.
- **Ma imali smo malo tehničkih poteškoća koje se zovu nestanak interneta, pa sada možemo nastaviti. Zadnje o čemu smo pričali je zapravo kako bi ti opisao što su to ESN radionice?**
- ESN radionice su događaj koji zahtijeva pripremu, provođenje i samoevaluaciju i diseminaciju ishoda radionica. To je zapravo interakcija između voditelja radionice, koji priprema i vodi radionicu, i sudionika radionice. Naravno, i sudionika međusobno. To je zapravo proces prenošenja znanja i razvoj zapravo novih vještina. Kako ESN radionice izgledaju? To su događaji na našim internim događajima, kao što su nacionalni trening, skupštine, ali i određeni jednodnevni događaji ili isključivo samo događaji kao radionica takva. To zahtijeva naravno pripremu, definiranje ciljeva i ishoda radionice. Sam dan provedbe radionice, tamo sudjeluju sudionici i na kraju diseminacija i taj neki *follow-up* nakon same radionice. Naše teme su često vezane uz pozicije. Tako recimo ako je osoba na poziciji blagajnika ili tajnika, često radionice znaju biti prilagođene više stjecanjem vještina iz područja financijske pismenosti. Dok će radionice za potpredsjednike ili upravitelje ljudskih potencijala biti vezane za rukovođenje, upravljanje udrugom, upravljanje članovima itd. Na taj način su specijalizirane za određene pozicije. Dok s druge strane postoje radionice za općenite vještine, kao što su vještine pisanje životopisa i motivacijskog pisma, javnog nastupa i tako dalje.
- **Zašto si se ti odlučio sudjelovati na nekoj od njih? Ili možda čak voditi određene?**
- Imao sam iskustva u vođenju i u sudjelovanju radionica. To mi je značilo kao što sam i ranije rekao, nadopuna nekakvom formalnom obrazovanju, da nešto naučim iz neke druge perspektive, na neki drugačiji način. To je bio jedan od prvih razloga, dok je jedan od razloga bio i sam, radionica je bila mjesto druženja, mjesto upoznavanja, tako da smo imali i taj društveni aspekt. Nije samo stjecanje znanja, nego spojeno sa stjecanjem novih prijateljstava i upoznavanjem novih ljudi. Samim time, to upoznavanje novih ljudi nas veže uz informalno obrazovanje, gdje ćemo vjerojatno na informalan način od njih čuti nekakvu informaciju koju možemo naučiti.
- **Što si ti osobno dobio sudjelovanjem na radionici ili vodstvom radionice npr.? Je li ti sudjelovanje i/ili vodstvo, i na koji način bilo nagrađeno ili vrednovano kasnije?**
- Prvenstveno sam dobio nešto nematerijalno kao takvo, neka nova znanje i vještine, to je nekakva agilnost u javnom nastupu, ali i poznavanje određenih tema. Kada osoba prođe nekoliko desetaka radionica, nauči zapravo što se tu očekuje, kakvu dinamiku grupe pratiti itd. Moje sudjelovanje i vodstvo radionica se vrednovalo u obliku volonterskih sati i, naravno, certifikata o sudjelovanju, potvrde. S druge strane, to je isto jedan važan dio u vrednovanju na neki neformalan način u vidu informacija što staviti u životopisu pa sve do razgovora za posao.
- **Spomenuo si već znanja i vještine. Jesu li ti ta znanja, vještine i kompetencije stečene u ESN-u pomogle do sada?**
- Jesu, prvenstveno su mi pomogle u obavljanju zapravo u profesionalnom svijetu. Nakon volonterskog iskustva, nakon studentskih udruga, počeo sam raditi u tvrtki na puno radno vrijeme i jedan od opisa poslova je samo bilo određeno vođenje radionica koje ja, srećom, imam iz ESN-a. To mi ne predstavlja problem, znam dinamiku grupe prepoznati, znam se upraviti jednostavno radionicom, definirati ishode, što je potrebno, kako je potrebno, pripremiti se, pripremiti sudionike na radionicu, napraviti *follow-up*.

Te principe nismo samo koristili na poslu kao radionice, već i za neke druge usluge koje nudimo, kao karijerno savjetovanje, program profesionalne orijentacije.

- **Kako gledaš na poznanstva i društvene veze stečene unutar Udruge?**
- To je jedan od onih razloga koje sam i spomenuo. Radionicu, osim znanja, predstavljaju i prijatelji. Tu je bilo više motivacijskih faktora za sudjelovanje na radionici. Upoznao sam nove ljude, posebice nakon što sam kontinuirano sudjelovao u radu i programu Udruge. Tako da sam u tom programu stekao nekoliko prijatelja koji nisu bili samo članovi Udruge, već smo bili prijatelji koji su se družili u vrijeme izvan volonterskih sati. To je vrlo važan dio.
- **Je li te ESN promijenio ili oblikovao? Odnosno koja je njegova uloga u tvom životu?**
- Pa oblikovao me i malo me promijenio. Nekako mi je dao opciju te širine kod shvaćanja što znače brojni pojmovi u području obrazovanja, rada s mladima. Te sam elemente naučio volontirajući u ESN-u. Rad s mladima, obrazovanje, neki razvoj profesionalnih vještina kroz volontiranje i s druge strane nekakve povezanosti, to mi je dalo priliku pri sudjelovanjima na radionicama, mogli smo i putovati. Samo putovanje je neki primjer informalnog učenja koji se onda nekako nadovezuje. Sve skupa, nekako novi pogled na neke, na većinu stvari zapravo u životu. To je neki veliki plus, iskustvo koje imam, koje mi onda može pomoći i u profesionalnoj karijeri i u privatnom životu.
- **Bi li nešto volio reći, izdvojiti ili posebno naglasiti za kraj ovog intervjua?**
- Mislim da je volontiranje u studentskim udrugama i općenito sudjelovanje na radionicama jedan važan element koji bi mladi trebali iskoristavati. Ne samo mladi, nego i starije dobne skupine. Upravo zbog tog, postoji mogućnost za konstantnim usavršavanjem, učenjem nečeg novog. Drugi razlog je *networking*, taj pojam umrežavanja koji postaje ključan i potrebit u kasnijem poslovnom svijetu. Volonterstvo i sudjelovanje u radionicama je upravo jedna prilika koja je prilika za stvaranje i vještina i sami *networking*.
- **Super. Hvala ti puno na sudjelovanju u ovom istraživanju i sretno sa svima u budućnosti.**
- Hvala tebi.

- Pročitao sam i razumio informirani pristanak te pristajem sudjelovati u ovom istraživanju.
- **Super, hvala ti. Evo, za početak, možeš li mi se predstaviti?**
- Dobar dan, ja sam Toma.
- **Možeš li mi reći koliko imaš godina, jesi li student, gdje/što studiraš?**
- Trenutno imam 24 godine i studiram na Pravnom fakultetu u Osijeku.
- **Volontiraš li možda negdje?**
- Da, ali to će malo potrajati. Uglavnom, trenutno volontiram u Erasmus studentskoj mreži ili pod kraticom poznatom kao ESN-u. U isto vrijeme, u Financijskom impulsu, bolje poznatom kao FIM-u koji je udruga na Ekonomskom fakultetu u Osijeku.
- **Super, a što si unutar ESN-a? Što predstavljaš trenutno?**
- Trenutno, to je jako zeznuto pitanje. Unutar ESN-a sam, jesi li to pitala kao pozicije, timovi ili šta točno?
- **Može. Jesi li aktivni, pasivni ili alumni član, koliko si dugo član ESN-a?**
- Pa, trenutno sam aktivni, čak možda i previše aktivni član, i član sam 3 godine. Dakle, priključio sam se svojoj lokalnoj sekciji u 5. mjesecu, dakle, svibanj 2018.
- **Zašto si se odlučio učlaniti u ESN? Što te motiviralo na donošenje te odluke?**
- Pa, iskreno, sve je bilo slučajnost. Nekako, rekao bih čak dobar *tajming* zato što u to vrijeme razmišljao sam šta raditi van fakulteta i nekako se odigralo da u isto vrijeme kad sam se priključio u Pro Bono pravnu kliniku na svom fakultetu koja mi je nudila i praksu, u isto vrijeme sam tražio još nešto van faksa gdje se mogu priključiti. Tako mi je jednom slučajno izbacilo, baš u to vrijeme, da ESN Osijek traži nove članove i ima regrutacije, pa reko, idem probati. Logika zašto sam se baš odlučio tamo priključiti je bila zato što, dakle, prije svega, nisam znao o čem je tamo riječ. Učinilo mi se zanimljivo zato što sam sam htio ići na Erasmus i na neki način mi se to činilo kao super prilika da unatoč tome što sam u vlastitom gradu, dakle, u gradu u kojem sam odrastao, mogu upoznati druge kulture i ljude diljem svijeta. Uvijek sam volio upoznavati ljude različitih razmišljanja od moga i koji dolaze iz drugačijih pozadina.
- **Svida li ti se kako ESN funkcionira? Možeš li mi opisati kakav je način rada i komuniciranja unutar njega?**
- Pa, meni se sviđa. Nekako, jako je teško za opisat kako funkcionira nekome tko nije to sam iskusio. Najbolji način na koji bi opisao je činjenica da je volonterska organizacija, struktura je jako, previše se jako grana i kada upoznaš sve te razine, koliko toga ima, tijela, koliko je to sve široko, ne bi nikad pomislio kad se učlaniš da se učlanjuješ u takvo nešto veliko. U isto vrijeme, razgranato je kao, na neki način, svjetska firma koje ima u brojnim državama, a na neki način u isto vrijeme nije uopće onako formalna, nego imaš osjećaj da, iako su neki ljudi na pozicijama, nitko ti se ne nameće, nego sa svakim možeš normalno popričat. Nema kao kod pravog posla da se nekome moraš s poštovanjem obraćat i slično. Svi su, unatoč pozicijama, čak trajanju volontiranja, koliko godina volontiraju, svi su normalni. Svakome moš na najuobičajen način pristupiti.
- **Bavi li se ESN obrazovanjem?**
- Između ostaloga, da.
- **Što za tebe znači općenito obrazovanje?**
- Meni to znači prilika za unaprijediti jedan dio sebe, dakle, bilo kroz neki *skill*, bilo kroz teorijsko znanje ili slično.
- **Koje vrste obrazovanja poznaješ?**
- Formalno i neformalno.
- **Koja je tvoja prva asocijacija kada čuješ sintagmu neformalno obrazovanje?**
- Moja prva sintagma bi bila nešto što, usudio bih se reći, čak velikoj nekolicini ili bolje rečeno iznenađujućoj nekolicini ljudi promakne tijekom njihovog studiranja jer se fokusiraju najviše na formalno.
- **Jesi li se možda nekad susreo s neformalnim obrazovanjem?**
- Da, iznenađujuće, konstantno. Ako nisi osoba koja se bavi takvim stvarima, možda neformalno obrazovanje ne bi uopće prepoznao kao takvo iako je očito šta je.
- **Gdje si se do sada susreo s njim?**
- Mislim, ako ćemo baš ići šturom definicijom, rekao bih da doslovno sve van onog uobičajenog rasporeda, predavanja rasporeda predmeta po jednom semestru, sve što radimo van toga se može definirati, ako baš idemo u te krajnosti, kao takvo. Ako tijekom jednog semestra imamo 5 predmeta, mi odlučimo van tog petog predmeta sudjelovati na nekoj dodatnoj radionici koja je nepovezana uz predmete koje mi trenutno imamo. Možda je korisno za nešto općenito. To je primjer neformalnog.
- **Evo, spomenuo si radionice. Možeš li mi možda jednu radionicu usporediti s predavanjem ili svojim vježbama na fakultetu?**

- To uopće nije nikakav problem. Prva stvar koja mi pada na pamet je da na mom fakultetu, na svakom predmetu na svakoj godini su uključene i vježbe gdje se zapravo prolazi kroz zapravo...
- **Oprosti, Toma, ali mislim da si zaklonio mikrofon pa te trenutno ništa ne čujem.**
- Je li me čuješ sada?
- **Da, može.**
- Rekao sam da nekako barem na mom fakultetu ili Pravni fakultet u svakom gradu je, ironično, različit. Što ideš na više godine faksa, sve više imaš vježbe koje su uključene u sama predavanja nekih predmeta tako da imaš odmah priliku iskusiti praksu. Primjer radionice koja mi prva pada na pamet, koju bih usporedio s time, je npr. takozvana radionica *Negotiation Game*-a, gdje imaš priliku kroz igru iskusiti kako je s nekim pregovarati i vježbati svoje pregovaračke vještine i sposobnosti.
- **Koji ti se principi rada više sviđaju? Ovi prisutni na takvim radionicama ili možda na predavanju ili tim vježbama na fakultetu?**
- Mislim da da bi bili na neki način potpuni, uvijek se svodi na kombinaciju oboje i niti jednu ne bih istaknuo. Mislim da svaka ima svoje mane, ali ako već pričamo o manama formalnog obrazovanja, barem u smislu da ima neki problem, formalno ide po šablone koji nije ni toliko dobra, ali s obzirom da se tako prije radilo, nastavilo se tako raditi. S druge strane, na radionicama bude više slobode, gdje su osobe koje drže te iste radionice više otvorene, čak i eksperimentiraju, koje generalno zvuči kao nešto negativno, ali može uroditi puno boljim plodom.
- **Što bi bile ESN radionice?**
- To stvarno varira, može biti od raznih područja. Može biti od javnog nastupa, pregovaranja, kako voditi društvene mreže, osnove marketinga, sve što si možete zamisliti.
- **Možeš li mi opisati kako jedna radionica izgleda?**
- Iznenadujuće je kad nekome kažete radionica, a održana od studenata, vjerojatno se ljudi zamisle onako nešto neorganizirano, što se vuče kraj s krajem, a zapravo unutar ESN-a se sve više zalaže i to je nekako postala odlika same radionice, da radionica ima jasno određenu strukturu, jasno određen *tajming* iste te strukture. U smislu da se na period od sat vremena ima jasno raspoređeno što se u kojem dijelu zapravo čini i koji se u konačnici cilj želi kroz sve te korake postići. Tako da iako je neformalno obrazovanje, nekad ispadne da je puno bolje organizirano nego neke npr. vježbe u formalnom obrazovanju.
- **Zašto si se ti osobno odlučio sudjelovati na radionicama?**
- Zato što mi se jednostavno činila, kako da to opišem, kao ad hoc prilika da u jednom trenutku sam stekneš, kroz osobu koja očito ima iskustva u tom području, znanje koje ti može pomoći da ili usavršiš svoje neke temelje ili da te temelje tek izgradiš.
- **Što si dobio sudjelovanjem na radionici? Je li ti na kraju to sudjelovanje i na koji način bilo nagrađeno ili vrednovano možda?**
- To ovisi od radionice do radionice. Nekako postoji sve više namjera da se za sve radionice, kako je to inače napravljeno, na tim ekstra radionicama na fakultetu, to potvrdi kroz neki certifikat jer znamo koliko ljudi vole certifikate u današnje vrijeme, ali to stvarno varira od radionice do radionice. U konačnici, najviša stvar, najsigurnija stvar koju se dobije kroz takve radionice je upoznavanje ljudi, prilika za bolje upoznavanje, bolje zaronjavanje u tu konkretnu vrstu znanja.
- **Jesi li volontiranjem u ESN-u stekao nešto što bi ti možda moglo pomoći pri budućem zapošljavanju?**
- Kratak odgovor je da, a sad ako treba još više detalja, tog ima stvarno hrpa. Nekako, postoji i dalje ta stigma što se tiče volontiranja i kako nam uopće to može i da li nam to uopće može pomoći kod zapošljavanja. Objektivno gledano, za vrijeme koje volontiramo, možemo doslovno raditi i dobijati novce za to, ali kroz osobno iskustvo, barem sam ja tako shvatio, volontiranje mi je pomoglo u dosta situacija da sam dobio prilike raditi poslove koji su mi plaćeni, koje osobno mislim da ne bih dobio da sam samo studirao na normalan način bez nekih izvannastavnih aktivnosti.
- **Jesu li ti znanja, vještine i kompetencije stečene u ESN-u pomogle do sada u životu?**
- Da, zato što, postoji, to bih čak nazvao problemom. Dosta ljudi gledaju ta upravo stečena znanja na zatvoren način. U smislu da su ta ista znanja samo primjenjiva tijekom volontiranja, u konkretnom ovom primjeru, u ESN-u, ali sva ta znanja koja sam barem ja pokupio, i dalje primjenjujem u svom svakodnevnom životu. S obzirom da sam dao primjer *Negotiation Game*-a kao radionice, jedna u nizu radionica za pregovaranja, kada želimo biti potpuno realni, pregovaranje je nešto što radimo sto milijuna puta u jednom danu.
- **Super. Kako gledaš na poznanstva i društvene veze stečene unutar Udruge?**
- To je meni najiskrenije, možda jedna od, ako ne i najdraža stvar, zato što je nepojmljivo koliko ljudi se može upoznati. Koliko se Mreža sve više grana. Čisto onako jedan primjer: curu koju sam zapravo upoznao kroz jedan online događaj, ispostavilo se da cura kojoj sam idući semestar nakon toga bio *buddy* (*buddy* su ljudi koji zapravo pomažu dolaznim studentima sa papirologijom i slično), ispostavilo se da

su te dvije cure skupa išle u srednju, i onda još kasnije jedna druga cura koju sam upoznao na drugom online događaju, ispostavilo se da je iz iste sekcije kao i njih dvije, da su sve skupa volontirale. Takve slučajnosti su iznenađujuće česte.

- **Super. Je li te ESN promijenio ili oblikovao možda? Odnosno, koja je njegova uloga u tvom životu?**
- Možda će čudno zvučati, ali meni je prije svega neka vrsta hobija, što sve više prerasta tu početnu definiciju hobija i više postaje neka strast, iako to krivo zvuči. Ne bih rekao da me toliko primijenilo, ali samo možda neke stvari koje sam već prije imao u sebi, pomoglo mi je da više izađu izvana jer sam se imao priliku baviti s nekim stvarima kojima se nisam prije.
- **Bi li nešto volio reći, izdvojiti ili posebno naglasiti za kraj ovog intervjua?**
- Mogao bih.
- **Želiš li?**
- Ako moram, nije problem. Rekao bih svakome da maksimalno iskoristi studentske dane. U konačnici, koliko god sam bio jedan od tih ljudi, i s vremenom sam shvatio da, koliko god tužno zvučalo, svi nekako, jednog dana barem, ćemo imati diplomu i ono što se više cijeni su stvari koje smo uz to radili. I, stvarno, nitko vam neće reći šta vi sve možete postići tijekom studentskih dana, kao i ništa drugo u životu. Neće vam ništa biti pred vas servirano, nego samo morate istraživati i sami naći prilike za sebe. Meni je i dalje smiješno što jednom kad sam držao predavanje na trećoj godini, dakle, kad sam držao predavanje ljudima koji su bili druga godina na mome fakultetu, vezano za jednu drugu studentsku organizaciju, iznenadilo me da isti ljudi i to je nekako prečesta situacija, da se često isti ljudi koji su na Pravnom fakultetu žale na manjak prakse, a nisu se ni u jednom trenutku raspitali da doslovno u ovom trenutku postoje tri različite Pravne klinike gdje se svatko može prijaviti, svatko može dobiti tu željenu praksu. Ja sam ispričao da te pravne klinike postoje, a oni su me gledali kao pa od kada, mi uopće nismo znali za to. To mi je uvijek bilo ironično i mislim da, kao i uvijek, svi trebaju uzeti stvari u svoje ruke i jednostavno postići ono što žele i pratiti svoje snove. Mislim da bi to bilo to.
- **Super. Hvala ti puno na sudjelovanju u ovom istraživanju i sretno sa svime u budućnosti.**
- Hvala tebi, također.

- Pročitala sam i razumjela informirani pristanak te pristajem sudjelovati u ovom istraživanju.
- **Hvala ti, za početak, možeš li mi se predstaviti?**
- Ja sam Ksenija i član ESN-a sam bila 5 godina.
- **Možeš mi reći koliko imaš godina, je li još studiraš, već radiš?**
- Imam 27 godina, završila sam diplomski studij anglistike i germanistike na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i trenutno radim u Agenciji za mobilnost i programe Europske unije pri Ministarstvu obrazovanja u Odjelu za strukovno obrazovanje i osposobljavanje.
- **Rekla si mi da si 5 godina u ESN-u. Što si trenutno unutar ESN-a? Što trenutno predstavljaš?**
- Trenutno sam alumni član, revizor.
- **Što to znači?**
- To znači da pratim poštuju li trenutni nacionalni odbor, sekcije na razini Hrvatske sva propisana pravila i regulative koji su propisani statutom i pravilnikom ESN-a Hrvatske.
- **Zanimljivo. Zašto si se ti osobno učlanila u ESN? Što te motiviralo bilo na donošenje te odluke?**
- Budući da sam studirala jezike, engleski i njemački, htjela sam doći u direktan kontakt sa studentima koji dolaze, pogotovo iz njemačkog govornog područja kako bih mogla poboljšati svoj njemački, izgovorni njemački jezik. To je bila inicijalna motivacija. No, vrlo brzo nakon učlanjenja sam shvatila koliko zapravo drugih različitih mogućnosti ESN pruža. Tako da je, uz razvoj ovih kompetencija komunikacije na stranom jeziku, kasnije je to bilo više na engleskom jeziku, onda mi je motivacija više rasla u drugom smjeru. Dakle, razvoj različitih osobnih vještina od *time* menadžmenta, komunikacije sa ljudima, vođenja timova, pregovaranja i tako dalje.
- **Svida li ti se kako ESN funkcionira i možeš li mi opisati zapravo kakav je način rada i komuniciranja unutar njega?**
- Kako ESN funkcionira? ESN je, dakle, neprofitna organizacija, odnosno Udruga koja u Hrvatskoj djeluje na nacionalnoj i lokalnoj razini, a zapravo je članica europske Udruge. U Hrvatskoj je trenutno 7 sekcija, odnosno 7 gradova gdje lokalni volonteri, uglavnom su to studenti, zajednički rade u svom slobodnom vremenu, volontiraju kako bi dolaznim studentima, Erasmus studentima, stranim studentima u Hrvatskoj, olakšali njihov boravak ovdje i organizirali različite aktivnosti kako bi se oni integrirali u lokalno stanovništvo. Ali i kako bi ojačali svoju lokalnu zajednicu od kojekakvih aktivnosti, rada s marginaliziranim društvenim skupinama ili očuvanje okoliša, sportske aktivnosti i tako dalje. Zaista je spektar rada šarolik i različit i svatko može naći svoje mjesto. Na nacionalnoj razini, dakle, djeluje nacionalni odbor koji se više bavi koordiniranjem rada. Paze da rad ESN-a bude korektan, kako treba, po pravilima, zakonima hrvatskim i da održe tu tradiciju novih članova i tako dalje.
- **Što za tebe znači obrazovanje, ovako općenito kada čuješ?**
- Budući da sam se ja obrazovala za vrijeme svog diplomskog studija za nastavnika njemačkog jezika, ja obrazovanje gledam u jednom širokom i šarolikom, kao jedan široki pojam. Dakle, imamo formalno obrazovanje koje se odvija u školama, u formalnim institucijama, učilištima itd., i za koje osoba, učenik, dobije formalni obrazac, diplomu, svjedodžbu koja onda potvrđuje sva jasno definirana znanja i kompetencije koje je taj učenik stekao za vrijeme pohađanja te škole ili ustanove. S druge strane, imamo ovo neformalno i informalno obrazovanje koje može doći u različitim oblicima. Kroz ESN, tu onda pričamo i o informalnom i o neformalnom obrazovanju. Informalnom zbog samog tog aspekta volontiranja i komunikacije s različitim društvenim skupinama, gdje onda čovjek razvija različite vještine i ne znajući da ih razvija. Imamo i neformalni oblik obrazovanja kroz organizirane radionice, prenošenja znanja s volontera na volontere, pozvanih stručnjaka i tako dalje. Znači, organizirane radionice, treninzi, vikend-treninzi itd. Onda u malo strukturiranijem obliku dolazi do prenošenja znanja i razvoja vještina i kompetencija.
- **Sada kada si već spomenula riječ radionice, što su to ESN radionice? Možeš li mi opisati kako to izgleda?**
- Tradicionalno, nekako u standardnom obliku ESN organizira različite oblike događanja. Događanja su širok pojam, ali u ESN-u su to uglavnom treninzi ili takozvane platforme, odnosno skupštine. Za vrijeme takvih događanja koja uglavnom traju tri dana, sve ovisi na skupinu sudionika koji sudjeluje, taj događaj može sadržavati veći ili manji broj radionica, odnosno manjih treninga kojima se onda cilja određena tema kao što je npr. *time* menadžment, bubam sada, ili se drže neka predavanja, prenose znanja o možda Erasmusu, novom programskom periodu i tako dalje. Te radionice mogu držati ili drugi volonteri koji imaju više iskustva, duže su u ESN-u, bolje poznaju internu strukturu ESN-a, imaju veće znanje, ili drugi stručnjaci iz drugih udruga, ustanova koji onda mogu držati isto tako radionice na temu, ne znam, nošenja sa stresom itd.
- **Zašto si se ti osobno odlučila sudjelovati na neku od tih radionica ili možda vodila neke radionice? Koji je bio tvoj osobni razlog?**

- Sudjelovanje je uvijek ovisilo o tome što se nudi, što je dostupno u tom trenutku, a to je ovaj dio motivacije za radom u ESN koja je došla nakon učlanjenja, kada sam shvatila što sve ESN nudi. Zapravo, ti možeš dobiti neka znanja koja u ovom formalnom školovanju ne bi dobio ili za vrijeme nekog studentskog posla nikad ne bi imao prilike, a i kasnije u radnom odnosu, odnosno bilo bi dobro da ta neka znanja i vještine pokupiš i naučiš ranije, za vrijeme studiranja. Tako kada sudjeluješ na nekim radionicama shvatiš koliko znanja, čak i ako oni nisu neka najbolja, najbolje radionice, uvijek možeš nešto novo naučiti, pokupiti, porazgovarati sa drugim ljudima i nešto ipak naučiš. Kasnije, što se tiče držanja radionica, budući da sam shvatila da će mi to trebati i profesionalno, razviti osobne vještine kreiranja, planiranja radionica ili vikend-treninga ili slično, od organiziranja vremena, pripremanja materijala, komunikacije s osobama koje su u toj grupi, hajmo ih zvati učenici ili kako već, postavljanja ciljeva, postavljanja pojedinih zadataka kako bi se došlo do tog cilja, znači cijeli taj koncept. Onda još kako organizirati te radionice da one imaju smisla. Sad jedna radionica, pa ako će se kasnije neka tema vezati, nema smisla da bude obrnuti poredak jer će im trebati neko znanje odavdje itd. Naravno, i prenošenje znanja koja sam i ja imala, pričam baš o ESN-u i njegovoj strukturi, i nekim stvarima koje su vezane za rad u ESN-u.
- **Koje ti se metode, odnosno principi rada više sviđaju? One prisutne na tim radionicama ili možda one prisutne na tvojim dosadašnjim predavanjima ili npr. vježbama na fakultetu?**
- Teško je to uspoređivati i staviti u isti koš zbog toga što se jedno tiče formalnog, a drugo neformalnog obrazovanja. Mislim, sve ovisi i o predavaču, o temi, koliko je kome što zanimljivo, novo. Kada pričamo o formalnom obrazovanju, ovisi i o tradiciji provođenja formalnog obrazovanja. Kada mi pričamo o studiranju u Hrvatskoj i studiranju u npr. jednoj Finskoj, to su dvije različite stvari. Od veličine grupa, od pristupa profesora studentima, studenata profesoru i tako dalje. Ovisi o milijon različitih faktora. U mom konkretnom slučaju, ja bih rekla da sam ja više naučila u ESN-u, nego za vrijeme fakulteta, ali, opet, to se tiče samo mene i toga što sam ja kasnije shvatila da ovo što sam ja studirala nije ono čime se ja želim baviti u životu. To ne znači da ja nisam tamo naučila puno toga i da to nije bilo kvalitetno, jednostavno u mom slučaju se pokazalo ovako.
- **To sudjelovanje na radionicama je li ti i na koji način bilo nagrađeno ili vrednovano?**
- Misliš u formalnom obrazovanju ili?
- **Na radionicama, neformalno?**
- Je. Od različitih certifikata ili potvrda sudjelovanja do Europass certifikata koji se sada mogu izgraditi kroz sustav Europass. To su najčešći načini potvrde i volonterski sati na kraju krajeva, a sama tema, potvrde, odnosno validiranja neformalnog obrazovanja u Hrvatskoj je isto jedna jako zanimljiva tema. Tu se radi da imamo zakon o volontiranju u Hrvatskoj koji isto definira te neke stvari, onda imamo korporativno volontiranje, odnosno, dalo bi se tu još puno toga raditi. Koliko poslodavci i na koji način mogu procijeniti koji je certifikat ili potvrda o sudjelovanju kvalitetna, da tako kažem, odnosno potvrđuje određenu kvalitetnu edukaciju i znanje, razinu znanja i kompetencija, a koja ne. Bi li se potencijalno nešto moglo upisivati i u radnu, takozvanu, knjižicu, koja više ne postoji ili na kraju može li se koristiti pri prekvalifikacijama, ima puno različitih tema koje se tu još onda otvaraju.
- **Spomenula si poslodavce. Jesi li ti možda volontiranjem u ESN-u stekla nešto što ti je već pomoglo pri sadašnjem zapošljavanju ili si stekla nešto što će ti pomoći pri budućem zapošljavanju?**
- Pa, ja sam dosta specifičan slučaj budući da sam direktno nakon studiranja i rada u ESN-u počela raditi u AMPEU-u, odnosno Agenciji za mobilnost, tj. agenciji koja je zadužena za provođenje programa Erasmus+ u Hrvatskoj, tako da je svo moje znanje i iskustvo direktno bilo vezano, mogla sam ga primijeniti na ovom radnom mjestu. U mom slučaju, da, sasvim, u potpunosti. Ne samo to, već i za neka druga, kada bih radila negdje drugdje, puno je tu stvari koje su mi pomogle, koje mislim da bi mi mogle pomoći ili su me kvalitetno promijenile od te neke međuljudske komunikacije, organizacije vremena, nošenja sa stresom, prioritiziranja zadataka i tako dalje.
- **A znanja i vještine koja si do sada već par puta spomenula, jesu li ti one stečene u ESN-u pomogle do sada?**
- Da.
- **Možeš li mi reći kako?**
- Nisam razumjela.
- **Jesu li ti znanja, vještine i kompetencije stečene u ESN-u pomogle do sada u životu?**
- Kao van zaposlenja?
- **Da, općenito u životu. U bilo kojem aspektu života.**
- Da, jesu, jesu, apsolutno. Od širenja nekih vidika, upuštanja u neke nove situacije i aktivnosti koje prije ne bih nikad pomislila da mogu sudjelovati, da sam dovoljno kompetentna. I naravno, primjena svih tih vještina u svakodnevnom životu, da, definitivno.
- **Kako gledaš na poznanstva i društvene veze stečene unutar Udruge?**

- Mislim da sam upoznala ljude koje nikada ne bih upoznala da nisam ušla u ESN. Odnosno, čisto sumnjam da bi nam se životni putovi negdje isprepleli. Dosta ljudi koje sam upoznala u ESN-u, a da smo razvili neke dublje odnose su sada moji najbliži prijatelji bez kojih ja ne mogu zamisliti svoj svakodnevni život. Tako da, da. Uz to, ta neka široka mreža kontakata diljem cijele Europe, a i svijeta, da uvijek znaš da ako negdje dođeš da ćeš sigurno naći barem jednu osobu koju bi mogao kontaktirati dok si tamo.
- **Je li tebe osobno ESN promijenio ili oblikovao? Koja je njegova uloga u tvom životu?**
- Mislim da nije promijenio neka moja duboka, tvrda uvjerenja ako pričam o religioznim, političkim ili koje kakvim drugim tako nekim dubokim, teškim pitanjima i uvjerenjima. Po tom pitanju ne. Mislim i da nisam bila u ESN-u, da bi imala ista uvjerenja, ali mi je definitivno dao prilike koje bez sudjelovanja u ESN-u nikad ne bih mogla imati. Prilike da razvijem sve navedene kompetencije, znanja i vještine, i da sam nekako kroz ta iskustva uvidjela što zapravo želim raditi u životu.
- **Super. Bi li nešto voljela reći, izdvojiti ili posebno naglasiti za kraj ovog intervjua?**
- Što se tiče radionica u ESN-u?
- **Može, slobodno.**
- Samo bih naglasila da sve ovisi. Budući da je ESN udruga koju čine studenti, studenti koji se svake godine mijenjaju, neki završe diplomiranje, neki odu, neki promjene svoje interese, ne zanima ih više rad u ESN-u. Dakle, ljudi se u ESN-u brzo izmjenjuju. Određena je tradicija, odnosno pravilan način i ponašanja i događanja koja se odvijaju svake godine, ali ljude se mijenjaju. Zbog toga se sadržaj tih tema i radionica, kao i njihova kvaliteta, mijenjaju iz godine u godinu. Ono što je konstantno je to da ljudi tamo stvarno nekog vruga rade i nauče. To nije upitno, ali da ono na čemu se stavlja naglasak se uglavnom mijenja. Ne znam koliko ti je tebi to bitno za istraživanje.
- **Je, super. Hvala ti puno na sudjelovanju u ovom istraživanju i sretno sa svime u budućnosti.**
- Hvala i tebi na pozivu, nadam se da će moji odgovori pomoći.

- Pročitala sam i razumjela informirani pristanak te pristajem sudjelovati u ovom istraživanju.
- **Super, hvala ti puno. Evo, za početak, možeš li mi se predstaviti?**
- Ja sam Tea. Šta je bitno? Završila sam engleski i talijanski na Filozofskom u Zagrebu.
- **Jesi li zaposlena, nezaposlena, studiraš još?**
- Radim u IBM-u u tehničkoj podršci.
- **Jesi li možda kada ili još uvijek negdje volontiraš?**
- Da. I prije sam volontirala, i sad volontiram, uvijek.
- **Gdje bi to bilo?**
- Volontirala sam u *Erasmus Student Networku*, u *Euro Youth Mental Healthu*, trenutno sam još uvijek u obje organizacije, al' volontirala sam i u drugim organizacijama, ali kraće vrijeme.
- **Super. A što si unutar ESN-a, što predstavljaš? Jesi li aktivni, pasivni, alumni član?**
- Pa trenutno sam alumni član i dio sam savjetodavnog odbora za Eduk8 koji je program koji se bavi razvojem vještina, facilitacijom i slično.
- **Super, što bi značilo biti alumni član unutar ESN-a, što to znači?**
- Što znači? Pa, znači...
- **Kako bi ti to opisala nekome tko ne poznaje zapravo vrste članstva u ESN-u? Što znači alumni član?**
- Alumni član znači netko tko je bio prije aktivan, ali trenutno više nije, tj. nije u pozicijama da nešto aktivno organizira, predlaže, bavi se izvršnom djelatnošću Mreže, nego eventualno sudjeluje u nekim savjetodavnim stvarima, tu je za neka pitanja i za možda druženje, ali nije aktivan član.
- **Super. A, evo, spomenula si nekakve edukacije, facilitacije i tako to pa što bi zapravo za tebe značilo obrazovanje?**
- Uh, teško pitanje. Obrazovanje...
- **Što ono za tebe predstavlja?**
- Pa nekakvo razvijanje vještina, znanja, ponašanja, otkrivanje novih stvari, sistematizacija stvari.
- **Super. Koje vrste obrazovanja poznaješ?**
- Pa formalno, neformalno i ono treće.
- **U redu. Koja je tvoja prva asocijacija kada čuješ sintagmu neformalno obrazovanje?**
- Eduk8.
- **Kako bi ti osobno definirala taj koncept neformalnog obrazovanja?**
- Pa neformalno obrazovanje je obrazovanje u kojem je puno manja razlika, po meni, u hijerarhiji između predavača i učenika, tj. facilitatora/trenera i sudionika. Kao i između sudionika samih, ne postoji samo jedan izvor znanja, nego postoji više izvora znanja koji mogu dolaziti od samih sudionika i iskorištava zapravo i znanje sudionika u procesu dijeljenja i povećanja rezultata tog treninga. Za razliku od formalnog obrazovanja u kojem je vrlo jasna struktura i znanje većinom dolazi iz jednog izvora, tj. od profesora/predavača. To je jedna stvar i druga stvar, da, korištenje aktivnosti i metodologija koje zapravo potiču aktivno sudjelovanje svih sudionika.
- **A koja ti se metodologija više sviđa – ona s kojom si se susrela do sada na, ne znam, na nekim predavanjima ili vježbama na fakultetu ili ova s kojom si se susrela u vidu neformalnoga obrazovanja?**
- Definitivno neformalnog obrazovanja.
- **Zašto?**
- Zato što je puno, puno je nekako bliže načinu na kojem ja učim ili želim učiti jer još uvijek, nažalost, mislim da formalno obrazovanje, pogotovo kod nas, to je priprema ono radnika da sjede i rade negdje i šute jer to po meni nije pravo obrazovanje, gdje se samo priča 45 minuta ili koliko god traje već sat, dok učenici samo sjede i slušaju. Jer, zapravo bi učenje trebalo biti nekakvo istraživanje i razvijanje vlastitih potencijala uz pomoć ili mentorstvo profesora, po meni, a tome je puno bliže neformalno obrazovanje.
- **Gdje si se ti do sada susrela s neformalnim obrazovanjem?**
- Na Erasmus+ projektima, na ESN eventima, Eduk8 eventima.
- **Zašto si se odlučila sudjelovati na tim eventima, odnosno događajima?**
- Pa, inicijalno zato što su pokrivala teme koje su me interesirale, koje nisu bile pokrivena u sklopu formalnog obrazovanja poput, ne znam, komunikacijskih vještina, prezentacijskih vještina, *leadershipa* i slično, a onda kroz sami proces odlaženja na te evente i sudjelovanja na tim edukacijama mi se jako svidio pristup i metodologije i, jednostavno, kako je cijela stvar strukturirana, i onda sam htjela postati trener.
- **Super, a što su to zapravo ESN edukacije, možeš li mi opisati kako to izgleda?**
- Da, pa svakako izgleda, ali zato što ima različitih tipova evenata i edukacija, ali u principu su to edukacije koje traju između 2 i 4 dana, koje su često fokusirane na nešto. Znači može biti ili fokusirano na neku

temu poput, ne znam, *active citizenshipa* ili *leadershipa* ili nečem tome slično, a mogu biti i nekakvi sastanci za ljude koji su na istim pozicijama u različitim državama i onda je zapravo to mjesto ono *sharing best practices*, više nego nužno baš ljudi koju dođu bit educirani za jednu temu 4 dana. Ali, u principu, uvijek je poanta na tim eventima da treneri/facilitatori koji su tamo prenesu neko znanje i pomognu sudionicima da podijele svoje znanje jer, na kraju dana, svi oni kad se vrate natrag u svoje države moraju nešto napraviti sa tim znanjem. Znači ili neki novi event ili neki *multiplayer* event tako da je bitno zapravo kako se odradi ta edukacija.

- **A što si ti osobno dobila sudjelovanjem na tim edukacijama ili možda vodstvom istih?**
- Pa, jako puno. Jako mi je teško *pinpointat*. Znači, sudjelovanjem ili vodstvom. Sudjelovanjem ono što sam dobila je više, više interaktivnosti, manje straha od javnog nastupa, i od pričanja, i od dijeljenja ideja. Mislim da pogotovo na Balkanu postoji taj strah da ne ispadneš glup pa bolje nemoj reć' ništa, nego ispast glup, što mislim da u neformalnom obrazovanju mi se svidio taj pristup da jednostavno probaš pa ide - ide, ne ide – ne ide, ali mislim da tako puno bolje sam ja naučila učiti, uz pokušaj i pogrešku. Razvila sam, naravno, i puno vještina koje su vezane uz samu facilitaciju. Znači, facilitacija kao vodstvo, kako strukturirati obrazovni program, kako posložiti prioritete, kako vladati vremenom.
- **Super. Je li ti sudjelovanje ili vodstvo i na koji način bilo nagrađeno ili vrednovano?**
- U kome smislu, kao certifikati ili?
- **Da, da. Općenito, kako izgleda kraj te radionice? Dobijete li vi neku diplomu ili općenito, ili se nagrađujete unutar Udruge, ili kako to funkcionira po završetku edukacije?**
- Pa, po završetku edukacije se dobije certifikat. Sad je pitanje ko točno prihvaća taj certifikat, ali da, dobije se certifikat s informacijama što je bilo odrađeno, koji broj sati, a pogotovo sad nakon cijele reforme se dobivaju i vještine i znanja koja su stečena na tom konkretnom eventu vrlo detaljno, i mislim da bi se trebalo više prepoznavati edukata, edukacija.
- **Super, a, evo, reci mi zašto si se ti osobno učlanila u ESN, što te motiviralo na donošenje te odluke?**
- Greškom, šalim se, ali je, skoro greškom. Tražila sam nekakvu internacionalnu zajednicu kod nas u Hrvatskoj jer uvijek sam se nekako bolje uspjela slagat sa strancima makar na nekoj razini razmjeni mišljenja ili raspravljanja o različitim stvarima tako da sam tražila takvu organizaciju. Našla sam slučajno plakat na kojem je pisalo da organiziraju *tandem language exchange*, što mi je zvučalo odlično, ali nisam otišla tad i kasnije su mi iskočiti na Facebooku. Došla sam tamo, prijavila sam se i tek onda sam zapravo nakon godinu i nešto ušla duboko u ESN.
- **Kako funkcionira ESN, kakav je način rada i komuniciranja unutar njega?**
- Pa, funkcionira na zanimljiv način, ne znam točno na šta se referiraš, ali postoje 3 razine, jel, postoji lokalna razina koja je organizacija na jednom fakultetu ili u jednom gradu. Nacionalna organizacija koja okuplja sve te lokalne organizacije i internacionalna organizacija koja okuplja sve nacionalne organizacije tako da odmah već po toj strukturi se vidi da je mala korporacija, iako je nevladina udruga. I, postoji zapravo jako puno koordinacije i komunikacije koja se mora odviti između sve te 3 razine, a i na samo jednoj razini jer obično, ukoliko lokalna organizacija ima više od 10-ak članova, naravno da mora postojati i tu neka procedura i struktura kako se komunicira, kako se radi, kako se funkcionira. Mislim da je kultura *feedbacka* jako bitna i jako zastupljena na svim razinama u ESN-u. Ono što je zanimljivo možda u odnosu na nekakav poslovni svijet je da mandati unutar ESN-a, tj. kad neko dođe na određenu poziciju - bilo koju, bilo predsjednik ili *communication* menadžer ili nešto totalno deseto, ti mandati obično traju godinu dana, što znači da je i sam način funkcioniranja puno ubrzan i puno se uči iz pokušaja i pogreške i, da, može se puno toga promijeniti. Znači, nije nešto jako fiksirano, da treba godine i godine da se nešto izmijeni, što onda omogućuje, naravno, i inovaciju, i razvoj vještina, i, ne znam šta, svašta još nešto.
- **Evo, spomenula si razvoj vještina. Pa, jesu li tebi znanja, vještine i kompetencije stečene u ESN-u pomogle do sada?**
- Da.
- **Možeš li mi reći kako?**
- Pa, prva stvar, dobila sam posao zbog toga. Radim posao u tehničkoj podršci, ali za storage uređaje, što je vrlo kompleksno, a nemam tehničku pozadinu i ono što mi je zapravo puno pomoglo je to što sam imala iskustva kako pristupati procesu za intervju uopće, a druga stvar, imala sam puno primjera koje sam mogla dat za različite izazove ili probleme s kojima bi se mogla suočiti na budućem radnom mjestu, koji su mi onda u konačnici pomogli da dobijem taj posao. Na samom poslu mi je isto tako pomoglo jer sam zbog svojih iskustava unutar ESN-a dobila različite zadatke, dodatne zadatke, projekte na kojima sam radila koje ne bi inače ovako dobila ili me ne bi uopće razmatrali za to. Osim toga, pomoglo mi je i prije nego što sam dobila ovaj posao jer sam dobila neke druge prilike koje su se otvorile upravo zbog tih svih znanja i iskustava koje sam stekla jer su ljudi tražili nekoga s takvim setom vještina i našli su mene. A i na nekoj privatnoj razini, samo sekundu, a i na nekoj privatnoj razini se, mislim da mi je

pomoglo u načinu davanja i primanja *feedbacka*, na nekoj samorefleksiji i strukturiranju vlastitih misli, prezentacija i sličnim stvarima.

- **Kako gledaš na poznanstva i društvene veze stečene unutar Udruge?**
- A, pa to su prijateljstva za cijeli život!
- **Super.**
- Neka, jel.
- **Naravno. Je li te, može li se reći da te onda ESN promijenio ili oblikovao na koji način? Koja je njegova uloga u tvom životu?**
- Bome je. Može se reći oboje. Da, doslovno, ESN je meni bio jako bitan faktor u mom nekom razvoju, i studiranju, i nekom privatnom razvoju, poslovnom razvoju. Stvarno mislim da mi u svakom pogledu pomogao i dao mi neke nove načine gledanja na svijet, kao i, jel, sve ovo, vještine, iskustva, *bla bla bla*.
- **Super. Evo, bi li nešto voljela reći, izdvojiti ili posebno naglasiti za kraj ovog intervjua?**
- Ne znam, šta da kažem?
- **Ma ne moraš.**
- Neformalno obrazovanje je bitno. Treba to uključiti više u hrvatski obrazovni sistem.
- **Ok, super. Hvala ti puno na sudjelovanju u ovom istraživanju i sretno sa svime u budućnosti.**
- Hvala, također, sretno s istraživanjem.

- Pročitala sam i razumjela informirani pristanak te pristajem sudjelovati u ovom istraživanju.
- **Super, hvala ti puno. Za početak, možeš li mi se predstaviti ?**
- Može, moje ime je Natali, i učiteljica sam iz Osijeka.
- **Koliko imaš godina?**
- 27 godina imam.
- **Što radiš u slobodno vrijeme?**
- U slobodno vrijeme se družim s prijateljima, idem po kafićima, restoranima i šetam i vozim bicikl.
- **Jesi li se do sada u životu bavila volonterskim radom?**
- Jesam, da. kroz više udruga sam se bavila na više područja volonterskim radom.
- **Možeš li mi reći koje su to udruge, o čemu je riječ?**
- Prva udruga je Erasmus studentska mreža, odnosno ESN Osijek. Tu smo se bavili informiranjem i predstavljanjem našeg sveučilišta stranim studentima u Osijeku, odnosno onima koji su tu u sklopu Erasmus programa, isto tako i promoviranjem tog programa. Onda, druga udruga je bila Info centar za mlade koja djeluje u sličnim područjima kao i ESN. Nekakvo visokoškolsko obrazovanje, ali i srednjoškolsko obrazovanje te zastupanje prava mladih i glas mladih van države. Tu je bila udruga Dokica, koja se bavila besplatnim podukama za djecu osnovnoškolske dobi i, također, organizacija njihovog projekta „Zemlja bez granica“ gdje smo provodili i volontirali na različitim radionicama za djecu.
- **Super, raznovrsno obrazovanje bogato edukacijama i tvojim vlastitim iskustvima. Što bi za tebe onda značilo obrazovanje?**
- Obrazovanje, mislim da je nešto što ne prestaje. Počinje od najranije dobi u životu, pa sve do kraja života jer svakim danom nešto novo saznajemo, učimo o nečemu i u školi i izvan škole tako da bih više rekla da je to cjeloživotno obrazovanje. Jedna rečenica što bi se moglo svesti za obrazovanje.
- **Koje vrste obrazovanja poznaješ? Natali, trenutno te ne čujem. Jesi li čula moje pitanje?**
- *Sorry.* Možeš, molim te, malo objasniti?
- **Poznaješ li možda neke vrste obrazovanja?**
- Ovako, osim tog cjeloživotnog obrazovanja, školsko obrazovanje, odnosno osnovnoškolsko, srednjoškolsko.
- **Koja je tvoja prva asocijacija kada čuješ sintagmu neformalno obrazovanje? Ako si čula kada do sada?**
- Da, neformalno, informalno obrazovanje. Čula sam. Neformalno, prvo što mi pada na pamet je nekakvo iskustveno učenje.
- **Kako bi definirala općenito taj koncept i možeš li mi reći jesi li se nekad susrela s njim?**
- Jesam, da. Znači, to se upravo može svrstati kao jedan dio obrazovanja u sklopu tog volontiranja jer prilikom volontiranja se susrećemo s nekakvim životnim i novim možda situacijama o kojima se ne uči u školi. Nije nešto što piše u knjigama. To bi bilo više to naše iskustvo koje steknemo tijekom tog volontiranja, odnosno, neformalnog obrazovanja, što možemo dalje primijeniti.
- **Gdje si se sve susrela s tim?**
- S neformalnim obrazovanjem susrela sam se u sklopu evo npr. ESN-a kada sam imala priliku držati nekakve prezentacije ili diskus-panele na različitim događanjima. To mi je bilo jedno onako najveće iskustvo jer do tad se još nisam susrela osim u školi s time, ono vođenje prezentacije i predstavljanje nečeg što se ne može mjeriti s ovim jer puno je veći obujam ljudi koji na to prisustvuju i onda se upoznajemo i s njima na taj način, a također predstavljamo nešto, odnosno govorimo o nečem što nas jako zanima i što baš volimo. Onda nam je užitak to raditi.
- **Spomenula si da si i sama neke vodila. Zašto si se uopće odlučila voditi te diskusije, odnosno panele ili jednostavno, zašto si odlučila sudjelovati na istima?**
- Zanimalo me znači u kojem smjeru bi to sve nekako išlo, odnosno u kojem smjeru to sve ide, s čime smo se susretali. U sklopu i samog Erasmus+ programa u ESN-u i zastupanja mladih što se tiče europskih politika za mlade. Baš me zanimalo, ono što sam saznala, iz te neke prve ruke od ostalih članova, zanimalo me kako će se to dalje razvijati, što se može možda promijeniti, imam i ja neke prijedloge o tome, jesu li i ostali zainteresirani, dijele li iste interese kao i ja.
- **Možeš li mi opisati, evo kada si spomenula da je to bilo u ESN-u, možeš li mi opisati kako to izgleda tamo?**
- Ti nekakvi naši lokalni sastanci se svode na to da mi planiramo nekakva događanja za te strane studente, zatim, ako surađujemo s nekim drugim udrugama u našem gradu ili u široj lokalnoj zajednici, što njih to točno zanima, vezano možda uz Erasmus i slične programe i projekte. Onda ako postoje nekakva šira događanja, odnosno nacionalni i internacionalni događaji, razgovor je o tome tko će nas predstavljati na

njima, što ćemo tamo ponijeti, koje iskustvo i koje iskustvo ćemo donijeti. Onda planiranje tog predstavljanja, hajmo reći.

- **Možeš li mi usporediti, s obzirom na takav tip događaja, kakve su bile metode i principi rada tamo, a kakve možda na tvojim predavanjima ili vježbama na fakultetu ili trenutno na predavanjima koje i sama vodiš?**
- Hajmo reći da je dosta slično. To je nekakav frontalni rad gdje je jedna osoba govornik, ostali slušaju. Ujedno postoji ta neka međusobna interakcija slušača i govornika. Što se tiče i odgovora na pitanje, postavljanje pitanja, ali isto tako i ako su u sklopu toga neke radionice, opet kao i npr. u školi što radimo, prvo se nešto objasni kako će se to raditi i svrha toga, odnosno cilj koji se želi postići. Onda te neke individualne konzultacije, hajmo reći. Ako neka skupina ili neki nešto ne razumiju, pa im se objasni na novo.
- **Što si ti osobno dobila sudjelovanjem ili vođenjem istih, odnosno je li ti to isto i na koji način bilo nagraćeno ili vrednovano po završetku događaja, radionice ili rasprave, diskusije?**
- Na tim nekim različitim događanjima bismo dobivali nekakve potvrde o sudjelovanju, na nekima su čak bili prisutni i potvrde Europassa koji se mogu prilagati u životopise. To bi bilo nešto materijalno. Nešto nematerijalno je taj neki osjećaj sigurnosti izlaska pred nepoznate ljude i pričanje, odnosno držanje nekakvog predavanja pred njima. Isto tako, osjećaj o njihovoj poziciji, odnosno oni koji slušaju, ako im je nešto nejasno, pa nekakvo predviđanje što bi to moglo biti nejasno u sklopu tog nekakvog predavanja i slično tako.
- **Jesi li možda ti trenutno članica ili voditeljica nekog tima u ESN-u?**
- Nisam trenutno.
- **Nema veze. Možeš li mi opisati koji si tip članstva? Jesi li ti aktivni član, alumni član? Što to znači?**
- Nisam više aktivni član, znači ne sudjelujem ni na lokalnoj ni na nacionalnoj razini u nekakvim sastancima. Vodim se kao taj alumni, odnosno onaj član koji je bio na nacionalnoj razini u nekoj ulozi, ali nisam trenutno prisutna ni na kakvim platformama koje se organiziraju. Iako da me pozovu za nekog predavača, možda samo za sudjelovanje, mislila da bih pristala, ali kad nam se jave ovi naši tu iz Osijeka, odnosno, iz lokalne ESN sekcije, znala sam se odazvati i tako održati neke radionice ili *teambuildinge*.
- **Zašto si se inicijalno učlanila u ESN? Što te bilo motiviralo na donošenje te odluke?**
- Kad sam krenula studirati, malo mi je to sve bilo monotono pa sam onda saznala preko jedne kolegice da postoji ta neka udruga i također sam sama razmišljala o Erasmus razmjeni, iako nisam otišla na istu. Ni jednom. Ali nema veze. Odlučila sam čisto iz neke radoznalosti da vidim kako je to bilo, kako bi to bilo i s čime se ta udruga bavi.
- **Jesi li volontiranjem u toj udruzi stekla nešto što ti je pomoglo pri sadašnjem zapošljavanju?**
- Jesam, da. Kao što sam spomenula da je dosta slično to predavanje u udruzi i u školi, taj nekakav početni, odnosno inicijalni strah kada dolazite u neku nepoznatu sredinu. Na primjer, nekakve zamjene po školama što se traže, dosta sam postala prilagodljiva na takve situacije i nije mi problem snaći se u novoj sredini.
- **Jesu li ti znanja, vještine i kompetencije stečene u ESN-u pomogle do sada u životu?**
- Jesu, da, što se tiče i tog govora, odnosno razmišljanja, nekakvi pogledi na neke situacije koje se događaju oko nas. Isto tako i neke sitnice, kao na primjer formalno obraćanje u *mailovima*, pisanje nekakvih zahtjeva ili prijedloga i slanje istih.
- **Kako gledaš na poznanstva i društvene veze stečene unutar Udruge?**
- Mislim da su dosta kvalitetne jer, koliko sam primijetila, ni ne moramo biti toliko bliski, ali sama ta činjenica da je netko jednom bio u ESN-u, ostali će odmah tu osobu prihvatiti, odgovoriti na nekakve upite, pomoći na načine na koje oni znaju. To je dosta jedna pozitivna i velika stvar što je izašla iz Mreže.
- **Je li tebe osobno ESN promijenio ili oblikovao na koji način? Koja je njegova uloga u tvom životu?**
- Pomoću njega sam vidjela dosta, odnosno upoznala se s različitim kulturama, prihvatila njihove načine života, uspoređivala ih s našim. Isto tako, otvorenost prema nekim novitetima i, eto, komunikacija s ljudima općenito.
- **Bi li nešto voljela reći, izdvojiti ili posebno naglasiti za kraj ovog intervjua?**
- Pa samo da sudjelovanje u takvim nekim udrugama kao što je ESN i općenito volontiranje da bi trebalo biti prisutno u životima svih ljudi, poglavito mladih kako bi se oni formirali nevezano uz svoju okolinu, svoj taj neki uzak krug prijatelja i obitelji i kako bi bolje na taj način shvatili ostatak svijeta i mislim da bi se bolje razumijevali i međusobno poštivali.
- **Divno. Hvala ti puno na sudjelovanju u ovom istraživanju i sretno sa svime u budućnosti.**
- Hvala, i tebi.

- Pročitao sam i razumio informirani pristanak te pristajem sudjelovati u ovom istraživanju.
- **Super, hvala ti. Evo, za početak, možeš li mi se predstaviti?**
- Ja sam Marin. Imam 23 godine, uskoro 24. Studiram kineziologiju, 5. godina. Slobodno vrijeme: volontiram, treniram, družim se s prijateljima, čitam knjige, istražujem nove stvari i tako. Ukratko, ukratko!
- **Super, evo čula sam riječ „da volontiram“ pa, evo, zanima me gdje to volontiraš?**
- Pa član sam ESN-a, to je kratica, inače *Erasmus Student Network*. Uglavnom, to je neprofitna organizacija, okuplja većinom studente iz lokalne zajednice, to je, znači, u mom slučaju, Split, a inače, to je najveća studentska organizacija u Europi i bavi se utjecajem, ajmo reći, u lokalnoj zajednici, a isto tako sa dolaznim studentima, kako ih mi zovemo, Erasmusima, koji dolaze iz raznih država i mi im pomazemo da se što lakše integriraju u našu lokalnu zajednicu.
- **Super, a što si ti konkretno unutar ESN-a? Jesi li ti aktivni/pasivni/alumni član?**
- Ja sam aktivni član, iako Udruga ima više tih znači, kao što si ti rekla, alumni, tako to. Imamo mi i predsjednika, potpredsjednika i, također, imamo nacionalnu razinu. Inače, ESN ima 6 sekcija ili 7, ako se ne varam, i nakon toga imamo jednu još razinu više - to je nacionalna i, također imamo, internacionalnu razinu, al ja sam aktivni član u svojoj lokalnoj zajednici.
- **U redu, koliko dugo si već aktivni član?**
- 2 ipo godine, čak i više, tako nešto.
- **Možeš li mi reći što to znači aktivni član u ESN-u?**
- Pa, aktivni član, inače ESN je sastavljen od, ima više timova. Sad, znači, tim za socijalnu uključenost, ICE, *Mov'in Europe* tim koji se bavi kulturološkim događajima, sport tim, party tim, ima ih još, i sada, mi pod našim interesima, mi biramo u kojem ćemo timu biti i ja sam, eto, izabr'o, ja sam trenutno član sport tima, iako se stalno rotiram. A aktivni član znači da unutar te grupe sudjeluješ u razgovorima, predlažeš nove ideje, družiš se s Erasmusima, družiš se s ostalim članovima Udruge, *amo reć'*, aktivan si u lokalnoj zajednici koliko ti ta Udruga omogućava.
- **Bavi li se možda udruga ESN obrazovanjem?**
- Da, da, to je baš ovaj tim šta sam spomenia najviše ICE ili *Mov'in Europe*. Bave se obrazovanjem u smislu da znači iako je ode, 'ajmo reć', u Hrvatskoj raste interes za to, za taj Erasmus znači, potiče se, znači, odlazak studenata i onda se održavaju te razne radionice ili neka predavanja po sveučilištima kako bi se njih privuklo, znači, da odu na Erasmus, iako to, iako imamo kao više vrsta tih obrazovanja, formalno, neformalno, u ESN-u je najnaglašenije to neformalno obrazovanje.
- **Super, a možeš li mi reći koja je tvoja prva asocijacija kada čuješ sintagmu neformalno obrazovanje, što je ono što prvo pomisliš kada čuješ te riječi?**
- Ulica i ulična pravila, ali to je tako, 'ajmo reć', ono laički, a ovako neformalno obrazovanje pa to je sve šta mi stječemo kroz život. To nisu neke diplome, tako sve to. Prije sam zna, sad sam zaboravia više.
- **Nema problema. Jesi li se možda do sada susreo s neformalnim obrazovanjem i gdje bi to bilo ako jesi?**
- Susrea sam se vrlo puno puta, ali sad trenutno se ne mogu siliti, ali ESN je imao radionicu u Samoboru. To je bilo prije jedno godinu dana. Više ovi datumi otkad je korona zaboravia sam, sve mi je jednako. I to je mislim čak bilo ima dvije godine tako nešto i tu smo imali kao predavanja o, znači, tom formalnom, neformalnom obrazovanju i tu sam se u biti više upozna s tim.
- **Super, a evo sada već kada si spomenuo radionicu, zašto si se odlučio sudjelovati na toj radionici u Samoboru? Koji je bio tvoj razlog odlaska tamo?**
- Pa, inače ESN kao udruga, to šta je super kod nje što ona nagrađuje, znači, najaktivnije članove i ja, pošto sam sebe smatram aktivnim članom Udruge, eto prijaviš se, napišeš kao tu motivacijsko pismo, onda oni biraju ljude koji, su 'ajmo reć', najviše zaslužili, tako to, i mene su odabrali. A zašto sam se ja prijavia za to? Pa, prijavia sam se radi upoznavanja novih ljudi, radi učenja novih stvari, radi dobre ekipe, to je, to je sve ono, kombinacija svega toga, radi putovanja, Samobor - ne znam jesam ikad tamo bia i ono, bilo je super.
- **Super, a što bi odgovorio što su to ESN radionice? Kako bi ih ti definirao, odnosno možeš li mi opisati kako to izgleda?**
- ESN radionica izgleda tako da kad neko tu radi tu radionicu, ovisi koliko je dobar. Izgleda da je to ono, da to ide tako glatko, ali iza toga ide, naravno, velika, mislim, nije velika priprema, ovisi. Šta si iskusniji, to je manja priprema. Uglavnom, tu sam npr., ne znam, imamo radionicu: javni govor i sada jedna osoba ili dvije, ovisi kako se dogovore, oni pripreme cilu radionicu. Znači, uvijek taj uvodni dio je, 'ajmo reć', upoznavanje pa se tu ima sto vrsta raznih igara di se na *cool* način upoznaš s nekim. Nakon toga, kad se razbije taj, 'ajmo reć', strah i tako od novih ljudi, onda ide kao taj glavni dio radionice di oni dobiju neki zadatak, gdje se podijele u grupe ili budu samostalno, al bolje da budu u grupama, i nakon toga oni to prezentiraju. I bitno je da taj, znači, glavni, ako je radionica bio javni govor, onda se tu vježba taj javni

govor i tako to kroz neku vrstu ili igre ili nekog zadatka i tako to. I završni je dio neka samoevaluacija, 'ajmo reć', gdje se mi svi skupa skupimo se, onda svako kaže svoje dojmove, i onda, zahvalimo se, naravno, voditelju radionice, on dobije, znači, upute za dalje i tako to, znači super, super stvar.

- **U redu, možeš li mi možda evo tu radionicu ili bilo koju, općenito bilo koji tip radionice, usporediti s predavanjem ili vježbama na vlastitom fakultetu?**
- Pa, mislim da su, znači te, da, te vježbe i to na fakultetu, bar na mom fakultetu, to je tako osmišljeno da bude predavanje. Onda profesor to ispredaje, tako to, nakon toga mi imamo iza toga imamo vježbe ili seminarske grupe gdje ovisi kako koji fakultet, al evo na mom faksu, mi to, znači, mi isto dobijemo slične zadatke i onda mi, znači, mi smo, kao ja sam, dobro, ja sam Kineziološki fakultet pa mi smo kao treneri, onda mi osmišljavamo treninge i onda na kraju u biti nekad izostane, nekad bude taj komentar. U biti dosta slično. Nisam nikad razmišlja o tome. Dosta slično sa fakultetom kad pogledaš malo bolje, bar što se mog fakulteta tiče.
- **A što misliš o metodama ili principima rada s obzirom na radionice? Koje metode i princip rada je prisutan na radionici, a kakav je npr. na fakultetu? Jesu li metode odnosno principi rada slični, razlikuju li se i ako se razlikuju koje se tebi osobno više sviđaju?**
- Pa, dobro, znači ako ću sad uspoređivat te ESN radionice i baš fakultet, razlika je u tome što, ovisi, znači na ESN tim radionicama puno je veća motiviranost i puno je to opuštenije. Ljudi su puno motiviraniji, to se vidi. Dok, ono, na fakultetu je to više ili je to ono, ne znam, predmet na trećoj godini pa se sve opet ponavlja, pa ljudi više nisu motivirani, tako to, pa neko nije zainteresiran. A i u čemu je razlika? Pa mislim da to više ovisi o pripremljenosti samoga profesora i njegovom entuzijazmu i, a sad, opet ne mogu ja krivit tog profesora zato što kol'ko on generacija studenata ima, i onda on vidi da ovi nisu zainteresirani pa onda to bude puno lošije. I sad, dok je to ono npr. na ESN-u, dok kod ESN-a ljudi su puno motiviraniji, žele sudjelovat u tome, rijetko da sam ikog vidija na radionici da neko nije bia motiviran ili je bio nezainteresiran.
- **Super, što si ti osobno dobio sudjelovanjem na radionici?**
- Pa, dobio sam, dobio sam to, znači, u tom trenutku puno naučiš. E, i sad je na tebi hoćeš li ti to primjenjivat dalje, ali, sad ja mogu tebi ovdje sad reći ma ono ka nisam ništa dobio. Jesan, ali dobio sam ja to, samo što ja to možda nekad ne vidim, nekad vidim, ali to su neke male stvari koje kasnije možeš primjenjivat ti sam i naučiš puno. Znači, ako gledaš na ljude kao da ti nisi najpametniji, ti možeš od svakoga nešto naučit. To su neke sitnice što te kasnije formiraju kao osobu i moš to kasnije koristit na nekim ozbiljnim zanimanjima. Ja isto mislim da to neke ozbiljne, koliko sam čua po pričama, da ozbiljne firme dosta često to rade, te neke radionice, tako te sve stvari.
- **Super, kad si već spomenuo to buduće zaposlenje, jesi li ti volontiranjem u ESN-u stekao nešto što bi ti moglo pomoći pri budućem zapošljavanju?**
- Da, to je opet to, da, opet šta sam reka. Na prvu bi reka ono kao nisam, ali jesan. Steka sam puno toga i mislim da je to to neformalno što neću ja sad dobit nekakvu diplomu šta sam ja bio u ESN-u, tako sve to, i ljudi nekad to teško razume. Objasnit im baš čime se ESN bavi, al' puno san dobia. Znači, koliko sam ljudi upozna, koliko sam tipova osoba vidia, naučia sam najviše u biti odnosit se prema ljudima i tako to. Bilo je tu puno ugodnih situacija, ali bilo je i neugodnih di se naučiš ponašat i sad, e, da mi se sad vratit 2 i pol godine s ovim razmišljanjem kad sam tek doša u ESN, sad bi puno više. Ne, to je sve s razlogom i puno sam dobia s ESN-om, i puno mi to već danas koristi, a u budućnosti će mi koristit još više.
- **Evo, kada kažeš da ti već do sada koristi, jesu li ti možda znanja, vještine i kompetencije stečene u ESN-u pomogle do sada i, evo, ako jesu, možeš li mi reći kako?**
- Pa, pomogle su mi. Možda ja to nisam još primjenjiva, al' shvatio sam taj koncept kroz te radionice, tako sve to. U pripremi mi je dosta pomoglo i kad bi ja na fakultetu ima neke prezentacije, tako sve te stvari, tu mi je najviše pomoglo. U biti, ESN me naučio dosta da budem, 'ajmo reć', organiziran i pazim na datume, isto tako sve te stvari i to mi sad najviše koristi i slušam od drugih ljudi šta mi oni govore pa to. U biti, dobivam najprovjerenije i najbolje informacije - to u ESN-u dobivam.
- **Kako gledaš na poznanstva i društvene veze stečene unutar Udruge?**
- Pa, jako puno. Steka sam dosta prijatelja, znači, ne samo iz Splita, nego iz drugih dijelova Hrvatske i, sad, neki su mi baš ono dobri prijatelji, neki su mi poznanici, ali da, sigurno mislim još nekoj osobi koja je otvorenija ovako karakterom, koja je ekstrovertiranija, znači njoj to još, mislim da njoj još ESN više leži. Ja sam ono *fifty-fifty* tako da je meni, al' opet, steka sam puno, puno prijateljstava.
- **A zašto si se uopće učlanio u ESN, što te bilo motiviralo na donošenje te odluke?**
- Pa, to ti je, ono, uzrok i posljedica. Znači, uzrok, kako bi ti, bio sam, koja, 3. godina faksa i, jednostavno, zasitia san se Splita, ne volim ponavljat stvari, iako najviše volim rutinu, al tu neku malu rutinu, al dugoročnu onu rutinu. Šta mi se dalo više izlazit u kafiće, dosadno mi je bilo, pogotovo zimi, liti ok. I onda sam ka gleda, to je bia prvi, drugi mised, pa idem malo istražit tu po internetu i to sve, i onda vidia

sam neki ESN, neki, ne znam šta je bilo, neki, oni traže regrutaciju i bia sam otiša. Znači, u biti, tia sam ići na Erasmus i doša sam na neko to predavanje o Erasmusu šta je zapravo bilo predavanje o projektima šta se mogu nešto preko Erasmusa steći, i tamo je bila neka luda cura koja mi je kao rekla da, znači, postoji udruga gdje ja, znači, moram igrat nogomet s Erasmusima i dobivam besplatna putovanja. I ja govorim ka ludilo, di, šta, ona govori javi se ESN, pošalji poruku regrutacije, tako to, oni će te sve uputit. Ništa, javia san se i ostalo je povijest.

- **Super, je li te možda ESN promijenio ili oblikovao na koji način, odnosno kako bi ti odgovorio koja je njegova uloga u tvom životu?**
- Puno sam otvoreniji, znači, i nije me neke strahove koje sam prije ima, i neka glupa razmišljanja sad više neman i to je ono što mi je u biti najviše. Upozna sam dosta ljudi koji su otvoreniji i tako sve to, i vidia san koliko je to zapravo super putovat i tako sve to, i taj Erasmus, i te Erasmuse sam upozna, i svatia sam da život može bit puno lip, samo moraš bit odgovoran i moraš riskirat nekad.
- **Super, a što bi rekao kakav je način rada i komuniciranja unutar Udruge, odnosno unutar ESN-a? Sviđa li ti se ili bi li nešto promijenio?**
- Ah, ja sam aktivni član tako da lako je meni govorit s aspekta aktivnog člana jer ja nisam nikad bia na nijednoj poziciji u Udruzi. Ja smatram da uvijek može komunikacija bit bolja, i je nekad komunikacija problem. Al ja nisam bio predsjednik nit' sam ja bio išta od toga da ja sad mogu, ono, govorit tako je. Lako je bit general, ono, lako je govorit. Doć' na tu poziciju mislim da to isto nije lako, a opet to ovisi od osobe do osobe, tko je koliko motiviran i to je Udruga koja je neprofitna i otvorena. Tako da, tu dolaze ljudi, ono, koji su, dođu to bezveze, pa vide da ih ne zanima, pa ovo, pa ono, al mislim da to, da dobro funkcionira Udruga.
- **Super, hvala ti puno. Bi li, evo, nešto volio reći, izdvojiti ili posebno naglasiti za kraj ovog intervjua?**
- Pa, super je bila osoba koja me intervjuirala, to, i super su pitanja. A ništa, samo bih htio, eto, da volontiranje, da ljudi shvate koliko je zapravo to volontiranje dobro. Sad, koliko udruga u Splitu ima nisam upoznat, ali mislim da bi svatko treba volontirat jer kroz to, znači, nećeš ništa materijalno dobiti, a dobit ćeš puno onog nematerijalnoga, tako da to je ono što je bitno. Upoznat ćeš puno novih ljudi, puno steć', ovaj, *skillova*, vještina, a nećeš materijalno ništa dobit. A i šta? „*Najlipše stvari u životu su dabe*“ – eto, to je to.
- **Super, hvala ti puno na sudjelovanju u ovom istraživanju i sretno sa svime u budućnosti.**
- Hvala, također.

- Pročitao sam i razumio informirani pristanak te pristajem sudjelovati u ovom istraživanju.
- **Super, hvala ti. Evo, za početak, možeš li mi se predstaviti?**
- Može. Evo, ja sam Robert, trenutno zaposlen u Visokoj školi Aspira na mjestu koordinatora za međunarodnu suradnju te Erasmus+ koordinatora. Po struci sam diplomirani ekonomist, odnosno magistar ekonomije.
- **Možeš li mi reći koliko imaš godina?**
- Imam 33 godine.
- **Jesi li možda do sada u životu volontirao, slučajno?**
- Volontirao sam i još uvijek volontiram.
- **Gdje bi to bilo?**
- U Erasmus studentskoj mreži Split, a volontirao sam i u Erasmus studentskoj mreži Hrvatska.
- **Super. A što si ti, što predstavljaš trenutno unutar ESN-a?**
- Trenutno unutar ESN-a sam koordinador za putovanja u Erasmus studentskoj mreži Split.
- **Dakle, moglo bi se reći da si aktivni član?**
- Tako je, tako je.
- **A koliko već dugo?**
- Pa otprilike nekih 4 ipo godine, možda 5 cca.
- **Jesi li ti ujedno i voditelj tog tima u kojem se nalaziš?**
- Tako je, tako je, znači voditelj, odnosno koordinador tima.
- **Što to znači biti koordinadorom nekog tima, kako se osjećaš u toj ulozi?**
- Koordinador tima podrazumijeva brigu o timu koji se sastoji od još nekoliko osoba i koji ima za cilj, je li, da svi skupa, zajedničkim snagama, znači ostvarimo taj neki zadani cilj koji smo si zadali, je li, a osjećam se dobro. To me ispunjava, volim to što sam baš u tom timu, odnosno što sam koordinador tima za putovanja jer, kako sam rekao već na početku, diplomirao sam turizam tako da, je li, volim putovanja. Pa zašto onda ne iskoristiti tu mogućnost i pokazati stranim studentima ono što krije Lijepa Naša?
- **A zašto si se učlanio u ESN, što te motiviralo na donošenje te odluke?**
- Pa, u ESN sam se učlanio nedugo nakon povratka sa svoje mobilnosti gdje sam vidio, ovaj, da se traže volonteri za Erasmus studentsku mrežu. Obzirom da sam i sam bio na mobilnosti, znao sam već što to znači tako da, ovaj, neformalno druženje, neformalne edukacije, upoznavanje novih ljudi, putovanja i tako.
- **Evo, rekao si neformalno druženje, edukacije itd. pa koja je tvoja prva asocijacija kada čuješ sintagmu neformalno obrazovanje?**
- Pa prva asocijacija bi bila nekakvo znači razvijanje *soft skillsa* kroz interakciju s drugim ljudima, recimo to tako nekako.
- **Jesi li se možda nekad susreo s tim konceptom?**
- Da, sudjelovao sam na mnogo radionica tako da zapravo mogu reći da sam definitivno, ovaj, dosta uključen u neformalno obrazovanje, je li.
- **Možeš li mi reći gdje je to bilo, odnosno kako ti je unutar toga?**
- Pa bilo je i unutar Hrvatske, ali i u inozemstvu. Većinom je naglasak bio na nekakve *time* menadžment, *team building* radionice, rješavanje stresa i slično tako da smatram da je to, eto, dosta korisno za sam razvoj, je li, jedne mlade osobe. Zapravo, na tome dobije se ono što ne dobije na faksu, je li, odnosno, nekako se nadopunjava jedno na drugo - tako bolje rečeno.
- **A općenito što za tebe znači obrazovanje, što ono tebi predstavlja?**
- Pa, rekao bih razvijanje samog sebe i shvaćanje svijeta oko sebe.
- **A ove edukacije i radionice, koje si spomenuo, na njima si sudjelovao u sklopu ESN-a ili možda na još koji način?**
- Pa uglavnom kroz ESN, ali isto tako i kroz posao koji sam prije obavljao.
- **Zašto si se odlučio sudjelovati na takvim radionicama?**
- Pa recimo da je to nešto što smatram korisnim za radit u slobodno vrijeme, a uveliko...
- **A uveliko? Možeš slobodno dovršit.**
- Uveliko pomaže i zapravo kad se radi životopis. Mogu se istaknut nekakve dodatne vještine koje su se zapravo stekle, je li, kroz to neformalno obrazovanje, a to se sve skupa može upotrijebiti nekakvim potvrdama o sudjelovanju na radionicama i slično.
- **Dakle, može li se reći da ti je sudjelovanje na tim radionicama bilo nagrađeno ili vrednovano?**
- Pa sigurno bi rekao da da. Evo, ko što sam rekao već na početku, dobio sam posao baš nedavno kao Erasmus+ koordinador, odnosno koordinador za međunarodnu suradnju gdje sam svakodnevno u kontaktu sa, je li, stranim studentima zainteresiranim bilo za studentsku razmjenu ili stalno studiranje u Splitu.

- **A kako bi definirao, evo, nekome tko uopće nije čuo što su to ESN radionice, možeš li mi opisati kako to izgleda?**
- ESN radionice bi bile radionice koje su kreirane od samih volontera ESN-a. U najvećem dijelu ponekad to budu i nekakvi vanjski dionici koji zapravo predstavljaju nekakve drugačije radionice koje možda članovi ESN-a za koje nisu čuli ili nisu ih do sad izvodili pa, evo, tako i na neki način i oni stječu novo znanje, a sve to skupa izgleda da se kroz nekakav uvodni dio da postoji 1 moderator koji drži tu radionicu. Može imati pomoćnika, ali i ne mora. Za početak to počne s nekim predstavljanjem teme o kojoj se radi na toj radionici, a nakon toga se malo dublje ulazi u samu srž radionice i shvaća zapravo koja bi bila poanta neke određene radionice, je li.
- **I jesi li ti volontiranjem u ESN-u stekao nešto što ti je pomoglo pri sadašnjem zapošljavanju i, ako jesi, što bi to bilo?**
- Pa sigurno da da. Napomenuo bih vještine javnog govora, također vještine vezane za poboljšanje samog jezika, zatim samopouzdanje i eto tako. Sigurno ima još, al evo to mi prvo padne na pamet.
- **Kako gledaš na poznanstva i društvene veze stečene unutar Udruge?**
- Pa, o to je definitivno nešto najbolje što se zapravo u Udruzi može i dogoditi! Puno je osoba, različite su osobnosti tako da, ovaj, uvijek se pronađe neka slična srodna duša s kojom možeš nastaviti nekakvo prijateljstvo, a i zajedno naposljetku sudjelovati u određenim radionicama, kreiranju radionica, putovanjima i slično.
- **Je li tebe ESN promijenio ili oblikovao, koja je njegova uloga u tvom životu?**
- Pa rekao bi da sam možda slobodniji, nego što sam prije bio dok se nisam učlanio u ESN. Tako da, zasigurno ima veze s tim radionicama, je li, javnog govora i slično tako da rekao bih da sam otvoreniji i da prihvaćam različitosti više nego prije.
- **Super. Bi li nešto volio reći, izdvojiti ili posebno naglasiti za kraj ovog intervjua?**
- Pa, definitivno bi preporučio svima da sudjeluju u raznim radionicama vezane za neformalno obrazovanje jer na taj način, ovaj, danas-sutra prilikom zapošljavanja definitivno imate prednosti u odnosu na osobe koje ne sudjeluju u takvom načinu obrazovanja, je li.
- **Hvala ti puno na sudjelovanju u ovom istraživanju i sretno sa svime u budućnosti.**
- Hvala.

- Pročitao sam i razumio informirani pristanak te pristajem sudjelovati u ovom istraživanju.
- **Evo, super, hvala ti puno. Za početak, možeš li mi se predstaviti?**
- Moje ime je Šimun, imam 25 godina i živim i dolazim iz Splita.
- **Jesi li student, radiš li, u srednjoj si školi?**
- Student sam, ujedno i radim i volontiram.
- **Gdje volontiraš?**
- Volontiram u studentskoj organizaciji koja se zove ESN Split, koja se bavi promocijom mobilnosti i organizacijom raznih događaja za dolazne i odlazne studente.
- **Super, a što si ti, što predstavljáš ti unutar ESN-a?**
- U ESN-u Split sam ja predsjednik od 1.7.2021. Prošle godine sam obnašao funkciju potpredsjednika, a 2019. HR.
- **To bi, zapravo, značilo da si aktivni član, je li tako?**
- Je, tako je, da, aktivni član.
- **I koliko dugo si članom ESN-a?**
- Pa sad će uskoro biti dvije godine.
- **Što za tebe znači bit aktivni član ESN-a? Možeš mi to objasniti kroz perspektivu sadašnje pozicije, prijašnje ili općenito, što znači biti aktivni član ESN-a?**
- Pa aktivni član ESN-a s moje perspektive znači odgovornost prije svega. Drugo, zabava i druženje sa raznolikim spektrom recimo tako studenata, kako lokalnim, tako i internacionalnim te, recimo, stvaranje, 'ajmo reći, nekih lijepih uspomena.
- **Super.**
- Jesam li pogodila?
- **Sve je točan odgovor, nema krivoga. Zašto si se učlanio u ESN, što te motiviralo na donošenje te odluke?**
- Pa, prije svega, želja za nekom promjenom, onda višak slobodnog vremena i upoznavanje novih ljudi.
- **Možeš li mi opisati kako funkcionira ESN, kakav je način rada i način komuniciranja unutar njega?**
- Pa, dakle, ESN je podijeljen po aktivnim članovima i koordinatorima i predsjedništvo. Ovi, predsjedništvo donosi odluke, vodi sastanke, organizira, odnosno vodi cijelu Udrugu, a koordinatori, ustvari, imaju svoje timove pomoću kojih onda organiziraju razne događaje. Dakle, podijeljeni smo u više timova, recimo, sportski tim, party tim, culture, mislim, kako, 'oću ti govorit ka' culture ili?
- **Možeš slobodno.**
- Ono oću kratice?
- **Sve u redu.**
- E, ICE tim i raznorazni drugi i svi zajedno u biti radimo na što boljoj integraciji Erasmus studenata, ustvari, u novu okolinu gdje se nalaze, ali naravno i na promociji Erasmus+ programa i drugih kako bi i lokalni studenti osjetili ono što Erasmusi ovdje, odnosno ono iskustvo koje Erasmusi dobiju ovdje.
- **Evo, na početku si se predstavio kao trenutni predsjednik ESN-a Split, pa kako se osjećaš u toj ulozi? Ne samo da si voditelj tima nego i cijele sekcije, kako je to?**
- Pa, nekako, ne mogu reć da se osjećam puno drugačije, ali mogu reći da tu imam puno više odgovornosti i, nekako, u biti, je li, kao moć donošenja odluka, to, i, nekako, u biti, ono šta mi je dobro kao predsjednik šta mogu neku svoju viziju odmah napraviti bez da se, je li, moram nekoga prije pitat, ne znam kako da se izrazim drugačije.
- **U redu.**
- Malo ćeš mi dat još vremena, e, ne znam, možeš mi pomoć možda malo sa potpitanjima.
- **Nema problema, sve u redu, jasno mi je. Evo npr. što za tebe znači obrazovanje, što tebi obrazovanje predstavlja ovako kad čuješ?**
- Pa, dakle, za mene obrazovanje predstavlja učenje novih stvari, obogaćivanje svog života, jel, kroz razne edukacije. Ne znam, obrazovanje može biti i, recimo, nešto interaktivno kroz neki razgovor.
- **Super.**
- Nekakvo konstantno učenje, jel, kroz život.
- **Koje vrste obrazovanja poznaješ?**
- Dakle, formalno, neformalno i ono informalno, jel? Dobro govorim? Informalno, to mi nešto zvoni.
- **Je, koja je tvoja prva asocijacija kada čuješ sintagmu neformalno obrazovanje, što je ono što prvo pomisliš kada čuješ neformalno obrazovanje?**
- Pa, pritom pomislim na, recimo, neke edukacije, radionice, usavršavanja nekih naših vještina, jel, bilo to komunikacijskih, organizacijskih ili, ne znam, prezentacijskih. Bilo kakvih nekih vještina, ustvari, to je

nekako, neko učenje gdje nekako napredujemo, ustvari, usavršavamo svoje vještine. To mi je nekako prva asocijacija

- **Jesi li se možda nekad susreo s tim, s neformalnim obrazovanjem?**
- Jesam, u ESN-u. Prije ESN-a rijetko možda, rijetko, rijetko, al u ESN-u postoji baš određeni programi, projekti koji promiču neformalno obrazovanje gdje kroz razne radionice, edukacije usavršavamo naše vještine, ali i vještine sudionika koji se prijave, jel, na takve radionice.
- **Super, evo, kada si već spomenuo radionice odnosno edukacije zašto si se ti osobno odlučio sudjelovati na jednoj ili više njih?**
- Prvi razlog je bio to što mi je to bilo nešto novo i htio sam to sve vidjeti kako izgleda, a drugi razlog mi je bio: uvijek ima mjesta za napredak, i htio sam svoje neke vještine unaprijediti, odnosno poboljšati.
- **A što bi zapravo bila ESN radionica, kako bi ti to definirao? Možeš li mi, ako ti je lakše, opisati kako to izgleda?**
- Pa, dakle, jedna ESN radionica izgleda tako što jedan volonter koji, recimo, studira na, recimo, Filozofskom fakultetu, održava radionicu, recimo, komunikacijskih vještina. Onda se, dakle, zajedno sa volonterima ESN-a ili sudionicima, odnosno lokalnim studentima, se napravi radionica ustvari gdje voditelj odnosno, 'ajmo reć', neki edukator pripremi razne materijalne, razne neke igre, ne znam, kroz razne neke, ne znam kako ću se izraziti.
- **Metode?**
- E, recimo, da, metode. Kroz razne metode.
- **Može, super, i sad, evo, na temelju tih metoda, odnosno principa rada koje su bile prisutne na tim radionicama, možeš li mi možda usporediti jednu radionicu s predavanjem ili vježbama na fakultetu? Kakve su bile metode i principi rada na radionici, a kakve na vježbama ili predavanju na fakultetu, i koje su ti se više svidjele?**
- Pa, dakle, recimo, evo, čisto recimo za usporedbe, na fakultetu je profesor fokusiran na svih i pokušava to nekako prenijeti svima i nema toliko vremena za pojedinačno. Dok, recimo, u neformalnim radionicama, mi koje radimo, više idemo ka tome da se svakom sudioniku da njegovih 5 minuta i posveti se njemu određeni dio vremena kako bi svaki sudionik to i naučio i, u biti, uvidio kako to, kako ustvari funkcionira, jel. Dok se na fakultetu, je li, obavlja nekako sve za veliki broj ljudi, nekako je fokus da se, ono, da se što prije prođe gradivo i to je to.
- **I koji ti se princip rada više svidio?**
- Pa, naravno da mi se svidio ovo pojedincu, neformalni dio mi se više svidio jer se pojedincu da više prostora i više se posveti pojedincu, a mislim da je to uvijek bolje, jel.
- **Što si ti osobno dobio sudjelovanjem na radionici? Je li ti sudjelovanje i na koji način bilo nagrađeno ili vrednovano? Kako si ti osobno gledao na svoje sudjelovanje na njoj?**
- Pa, evo, recimo, neke nematerijalne stvari. Prvo samosvijest, da ipak neke stvari, ono, moraš osvijestiti, da ipak neke stvari znaš. Dok ne probaš, ne znaš. Druga stvar, samopouzdanje i treće, nekako kao zadovoljstvo, a što se tiče materijalnih stvari, dobije se, jel, neka kao potvrda o sudjelovanju, certifikat, koji se onda može poslije priložiti u svoj životopis pri zapošljavanju.
- **Super. Jesi li ti priložio taj certifikat ili potvrdu za vrijeme svoga zapošljavanja na trenutnom radnom mjestu, odnosno jesi li volontiranjem u ESN-u stekao nešto što ti je pomoglo ka ovom ili drugim slučajevima zapošljavanja?**
- Nisam, stani, bloka mi je mozak. Dakle, certifikat nisam priložio, ali mi je ESN pomogao u samom pristupu pri zapošljavanju, odnosno na prvom razgovoru, je li, za posao gdje smo već imali, gdje smo ustvari vježbali, jel, i gdje smo bili pripremljeni na pitanja koja nas očekuju pri razgovoru, tako da je taj razgovor za posao prošao glatko, i u biti, nije bilo ni treme ni ničega i 'ajmo reć' da mi je ESN u tome najviše pomogao, oko same pripreme pri razgovoru, jel. Ali i naravno, onda i pri samom zapošljavanju, odnosno tijekom rada sam već stekao organizacijske vještine, *time* menadžment, komunikacijske vještine, sve mi je to pomoglo u radu sa ljudima i u radu u biti s kolegama, jel, taj timski rad i sve ostalo.
- **Super. Kako gledaš na, kada si spomenuo timski rad, kako gledaš na poznanstva i društvene veze stečene unutar Udruge?**
- Pa, na to gledam kao neku lijepu stvar. Dosta, ustvari, većinu ljudi koji su u Udruzi ne bi imao priliku upoznati. Ovako smo se, zapravo nas je svih ista stvar recimo zbližila, upoznala, to je upravo Udruge. Neka poznanstva prerastu u prijateljstva koja mogu trajati cijeli život, a nekad i od poznanstva možemo postati poslovne kolege tako da stvarno to gledam kao kao lijepu stvar.
- **Super, a je li te ESN promijenio ili oblikovao, koja je njegova uloga u tvom životu?**
- Pa, ne mogu reć da me puno promijenio, ali mogu reći da mi je da više samopouzdanja i nekako samosvijesti da i ja nešto mogu ponuditi, da i ja nešto znam i, naravno, jel, ono kroz razne događaje, razne radionice, razna putovanja, u biti sam obogatila i proširila neke vidike, jel, to mogu isto reći.
- **Odlično. Evo, bi li nešto volio reći, izdvojiti ili posebno naglasiti za kraj ovog intervjua?**

- Pa, evo, volio bi poručiti svim mladim ljudima da ako se misle volontirati ili biti dio nečega, da se ne misle, nego da to naprave, učine. Ono najgore šta se može dogoditi - da im se ne sviđa. Dok s druge strane, može im promijeniti život tako da mislim da dosta mladih ljudi dosta toga propušta s tim da jednostavno žive nekako konstantno isto kroz studentski život, ali i kasnije kroz neki još mladi, jel, život tako da definitivno za neke, definitivno bi preporučio da naprave neke promjene - kako za sebe, a onda će tako i za svijet.
- **Super, divno. Hvala ti puno na sudjelovanju u ovom istraživanju i sretno sa svime u budućnosti.**
- Nema na čemu i hvala Vama.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Helena Kačić-Bartulović, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja magistra/magistrice sociologije, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 14.12.2021.

Potpis

IZJAVA O POHRANI
ZAVRŠNOG/DIPLOMSKOG/SPECIJALISTIČKOG/DOKTORSKOG RADA
(PODCRTAJTE ODGOVARAJUĆE) U DIGITALNI REPOZITORIJ
FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU

Student/ica: Helena Kačić-Bartulović
Naslov rada: Neformalno obrazovanje u okviru organizacije Erasmus Student Network - iskustva i perspektive
Vrsta rada: diplomski rad
Mentor/ica rada: izv. prof. dr. sc. Ivanka Buzov
Komentor/ica rada: _____

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada (zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude (zaokružite odgovarajuće):

- a) rad u otvorenom pristupu
b) rad dostupan studentima i djelatnicima FFST
c) široj javnosti, ali nakon proteka 6 / 12 / 24 mjeseci (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).
- U slučaju potrebe (dodatnog) ograničavanja pristupa Vašem ocjenskom radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

Split, 14.12.2021.

Potpis studenta/studentice: